Сильніші за темряву:

ГОЛОСИ ПОКОЛІННЯ, ЯКЕ ЗРОСТАЄ ПІД ЧАС ВІЙНИ

УКФ
Український культурний фонд

Краєзнавчо-культурне товариство

Збірка творчих робіт фіналістів літературно-мистецької онлайн-резиденції та конкурсу «Сильніші за темряву»

Київ | **ВОЛЬФ** | 2026

Сильніші за темряву. Історії стійкості покоління, що зростає під час війни: збірка творчих робіт Літературно-мистецької онлайн-резиденції та конкурсу «Сильніші за темряву» – 2026. – Київ: Друкарня Вольф, 2026. – 108 с.

Збірка «Сильніші за темряву» об'єднала творчі роботи фіналістів літературно-мистецької онлайн-резиденції та конкурсу «Сильніші за темряву». До видання увійшли тексти, особисті історії, спогади, роздуми та мистецькі висловлювання дітей і молоді, які зростають під час повномасштабної війни. Автори діляться власним досвідом переживання війни, вимушеного переселення, втрати дому, розлуки з рідними, життя у прифронтових містах і громадах, а також мріями про мирне майбутнє.

На сторінках збірки представлені голоси покоління, яке дорослішає в умовах війни, але зберігає здатність відчувати, пам'ятати, творити, підтримувати інших і вірити у світло. Ці роботи є важливими свідченнями часу, у яких особистий досвід дітей і молоді стає частиною спільної пам'яті про стійкість, біль, надію та силу українців.

Збірка створена в межах літературно-мистецької онлайн-резиденції та конкурсу «Сильніші за темряву» – 2026, реалізованих ГО «Краєзнавчо-культурне товариство "Д.І.Я."» у партнерстві з Факультетом психології та спеціальної освіти ДНУ імені Олеся Гончара за підтримки Українського культурного фонду.

© СИЛЬНІШІ ЗА ТЕМРЯВУ, 2026

Підписано до друку 02.10.2026.
Формат 205х205 мм.
Друк цифровий. Папір крейдований.
Наклад 100 пр.

Друкарня Вольф
м. Київ, вул. Виговського,13

© СИЛЬНІШІ ЗА ТЕМРЯВУ, 2026
© ВОЛЬФ, 2026

Дорогі друзі!

Перед вами — чергова книжка про сильних духом українців, створена в межах щорічних концептуальних творчих проєктів Краєзнавчо-культурного товариства «Д.І.Я.», які відбуваються за підтримки Українського культурного фонду.

Ця книжка продовжує важливу традицію наших проєктів — зберігати живі голоси українських дітей і молоді, їхні роздуми про стійкість, силу духу та досвід українців, які в різні часи вміли проходити крізь випробування й не втрачати віри в майбутнє.

Ознайомитися з попередніми виданнями цієї серії, зокрема творчими збірками «Успіх усупереч», «Сильні духом IN-UA» та «КОД Яворницького», можна на платформі творчої молоді «Успіх усупереч»:

https://uspikhusuperech.com.ua/

Цього року юні українці стали не лише авторами книжки, а й її героями. Через тексти, малюнки, відео- та аудіозаписи вони розповідали про себе — про досвід війни, вимушені зміни й болісні втрати, але водночас про здатність вистояти, зберегти в собі людяність, пам'ять про дім і бажання рухатися далі.

До цієї збірки увійшли роботи фіналістів концептуального творчого конкурсу **«Сильніші за темряву»,** що тривав у липні-серпні 2026 року в межах однойменної літературно-мистецької онлайн-резиденції. Учасники мали змогу розповісти свої історії стійкості навіть у важкі часи, що зараз переживає Україна, в одній із п'яти номінацій:

- літературному творі;
- коміксі або малюнку;
- відеоролику;
- аудіоподкасті;
- презентації / кроссекторальному проєкті.

Кожен обирав той формат, у якому міг найточніше передати власні думки, переживання та досвід.

До конкурсу долучилися діти й молодь майже з усіх регіонів України, найбільше — з прифронтових і деокупованих територій. Найбільш активними були юні автори із Донецької, Харківської та Дніпропетровської областей. Чимало робіт ми отримали також з Одещини, Херсонщини, Луганщини, Запорізької та Миколаївської областей, зі Львівщини й Закарпаття. Були серед учасників і ті, хто нині перебуває за кордоном, вимушено залишивши Україну через війну.

За умовами конкурсу, участь могли брати діти й молодь віком до 21 року включно. А наймолодшій учасниці незадовго до початку конкурсу виповнилося лише 4 роки. Найбільше робіт, як і в попередні роки, ми отримали від підлітків 14–16 років — покоління, яке було змушене швидко подорослішати в умовах повномасштабного вторгнення. Також до конкурсу долучилися кілька колективів, у складі яких були учасники різного віку.

За кожною роботою — не просто ім'я, вік чи населений пункт. За всіма ними — живі людини з унікальним досвідом, болем, пам'яттю, мріями й власним внутрішнім світом. Хтось писав про втрачений дім, хтось — про розлуку з рідними або ж про силу творчості, навчання, дружби чи волонтерства. Але всі ці історії об'єднують бажання бути почутими й потреба осмислити те, що довелося пережити.

Саме з цих голосів і складається ця книжка.

Найбільше робіт очікувано подавали на номінацію «Літературний твір». Це були спогади, рефлексії, роздуми про майбутнє, тексти про особисті втрати, дорослішання під час війни та пошук себе. Учасники говорили про свій досвід і в прозі, і у віршах — щиро, болісно й по-дорослому глибоко.

Над проєктом працювали:

#за_підтримкиУКФ

ЯНА ТИМОШЕНКО,
голова ГО «Краєзнавчо-культурне товариство "Д.І.Я."», керівниця проєкту

МАРІЯ НУДИЩУК,
кураторка творчого конкурсу

ЗОЯ БОНДАРЕНКО,
експертка проєкту, психологиня, декан факультету психології та спеціальної освіти ДНУ імені Олеся Гончара

ВЛАД ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ,
журналіст, контент-менеджер

АЛІНА КОЛЕСНІЧЕНКО,
кураторка резиденцій та записів інтерв'ю

ДАР'Я БЛИЗНЮК,
фахівчиня із соціального медіамаркетингу

До багатьох робіт автори додавали особисті світлини або зображення, пов'язані з домом: члени родини, пам'ятні речі, краєвиди рідних міст і селищ. Поруч із ними часто з'являлися кадри зруйнованих будинків, порожніх вулиць і місць, до яких учасники мріють повернутися, іноді вже не знаючи, чи є куди повертатися. Такі фотографії стали не просто ілюстраціями, а важливою частиною самих історій — мовчазним свідченням втрат, пам'яті й надії.

У роботах дітей молодшого віку, зокрема літературних, подекуди відчувається допомога дорослих. І це важливо, адже свідчить про те, що поруч із дитиною є люди, які прагнуть зберегти її історію.

Водночас роботи старших учасників вирізняються високим літературним і художнім рівнем. Це щирі, глибокі й часто болісні особисті твори, у яких звучить досвід покоління, що дорослішає під час війни.

Важливою особливістю проєкту **«Сильніші за темряву»** є те, що він не зводить досвід дітей і молоді лише до втрат і болю. Навпаки — він допомагає побачити в кожному учасникові не жертву обставин, а людину, здатну осмислювати власний досвід, творити, ухвалювати рішення, підтримувати інших і будувати своє майбутнє.

Учасники говорять не тільки про те, що в них забрала війна, а й про те, що вони змогли зберегти й відкрити в собі: силу, відповідальність, здатність мріяти, навчатися, допомагати, любити свою країну та залишатися собою. Саме в цьому — один із головних сенсів цієї книжки: показати дітей і молодь не через призму безпорадності, а через їхню гідність, стійкість і живу творчу силу.

Не всі роботи, надіслані на конкурс, увійшли до цього видання. Проте кожна з них є важливою, тому їх повний перелік ми опублікували на сторінці проєкту в Telegram:

https://t.me/uspikh_usuperech

Як і попередні книжки, це видання є інтерактивним. Воно має голос: усі літературні твори доступні до прослуховування у виконанні самих авторів, а презентації та відеоролики можна переглянути, відсканувавши QR-коди, розміщені на сторінках.

Збірка **«Сильніші за темряву»** вийшла у трьох варіантах: друкованим лімітованим накладом, у форматі інтерактивного PDF, а також як електронна книжка у форматах EPUB та MOBI. Її можна погортати, прослухати й завантажити на сторінці проєкту:

https://uspikhusuperech.com.ua/proekt-silnishi-za-temryavy-2026/tvorchi-roboty-ta-kniga/

Ця книжка має важливу місію — задокументувати й зберегти голоси покоління дітей і молоді, які зростають під час війни. У цих текстах, малюнках, відео та аудіо є не лише біль і втрати. У них є пам'ять про дім, любов до рідних, спроба зрозуміти себе, бажання говорити, творити й жити далі.

Ці історії мають залишитися як свідчення часу. Вони важливі сьогодні — для тих, хто їх розповів, і для тих, хто їх почує. Роботи будуть важливими й у майбутньому, бо допоможуть зрозуміти, як українські діти й молодь переживали війну: що відчували, про що мріяли, що втрачали і що допомагало їм триматися.

Ми висловлюємо щиру подяку всім, хто долучився до проєкту: юним авторам, їхнім викладачам, батькам, кураторам та вихователям, членам журі, запрошеним експертам і фахівцям, які допомогли реалізувати як сам конкурс, так і літературно-мистецьку онлайн-резиденцію.

Проєкт **«Сильніші за темряву»** реалізовано Громадською організацією «Краєзнавчо-культурне товариство "Д.І.Я."» за підтримки Українського культурного фонду в межах конкурсної програми «Культура. Регіони». Партнер проєкту — факультет психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Команда проєкту

Міла Єфремова

16 років

Міла родом із Запоріжжя — прифронтового міста, яке вона щиро любить. Нині вона навчається в Київському державному художньому ліцеї імені Т. Г. Шевченка. Малювання захоплює її з раннього дитинства: Міла закінчила художню школу й вступила до єдиного в Україні художнього ліцею. За свої роботи та успіхи в навчанні вона має понад 100 грамот і подяк, багато з яких — за призові місця.

Міла мріє пов'язати своє життя з мистецтвом і стати всесвітньо відомою художницею. Вона хоче створювати картини, які передаватимуть почуття, даруватимуть людям надію та нагадуватимуть про силу мрії.

Та найбільше її бажання — мир. Міла мріє, щоб війна закінчилася, усі захисники повернулися додому, а родини знову були разом. Особливо вона хоче побачити свою бабусю, яка з 2022 року живе в окупації. Мрія про зустріч із нею допомагає Мілі залишатися сильною та не втрачати надію.

Владислав Малишев

21 рік

Владислав, творчий псевдонім Трембіта, родом із Кривого Рогу, нині живе в Житомирі та навчається в магістратурі Житомирського державного університету за напрямом «Мова та література». Він грає на гітарі, займається дизайном, волонтерить, бере участь у літературних слемах і фестивалях по всій Україні. Серед його творчих здобутків — публікації в незалежних літературно-мистецьких виданнях, участь в англійсько-українському зіні DACH у Берліні, перемога в поетичному конкурсі «Відсіч 2025».

Для Владислава бути «сильнішим за темряву» означає продовжувати жити, творити й зустрічатися з людьми попри війну.

Він мріє побувати в Херсоні та Криму, а найбільше — щоб рідні були живі, а друзі змогли повернутися до своїх домівок, які зараз окуповані.

***

Сховані гілочки, що не бачили неба.
Твій кругозір — чотири бетонні стіни,
холодні, тривожні ранки
та кволі реакції на подразники.
Ти живеш у лічбі
днів повернення чи неповернення,
безвісти зниклих.
Звиклий із думкою смерті
і стійко стримуєш це у собі,
немов заварюєш сталлю ази
хрестиків-ноликів,
де кожен нолик тримає менталку в тонусі,
де кожен наступний хрестик —
це про болюче.
Цілуєш його на шиї,
віриш у краще,
віриш, бо це — єдине, що тобі лишилося,
навіть якщо цей досвід не зрозумілий оточенню.
У тебе є віра,
що кожен статус «безвісти зниклий»
складеться із літер «живий».

***

Кожен листочок
бажає торкнутися
свого окрайця землі —
дістатися, впасти, переплестись.
Хтось летить далі, ніж униз,
до місця іншого ґрунту.
Досить картати себе
за те, що в ирій летиш,
у безпечні місця,
коли все скло
стиснуте в друзки.

Я добре знаю —
вітер когось та й донесе
повільним боєм.
Я добре відчуваю хвилі,
які линуть одна в одну.
Я добре знаю, як це —
плутати акорд.
Правда буде там,
де будемо ми,
там, де хтось із тобою.
Кожен листочок
бажає повернутися на гілки,
ловити промені світла,
чути перешіптування ріки,
чути вмілу гру перебором,
бути присутнім
на місці зарезервованого
в день пам'яті столу.
Кожен листочок
бажає, щоб його
не плутали з пікселем,
а єдиною перепоною були
екзамени
та запізнення рейсу.
Кожен листочок відлітає
за волею власною
чи за волею, що над ним власна, —
лиш знає кожен листочок
гілку та своє призначення.
А тепер уяви:
листочок — це ми.
Кожен листочок, що з нами,
має недописані рідним листи,
має важливе значення,
має кого торкатися
від міста до міста,
від крайця села до узлісся,
від містечка до місць опісля.
Все, що навколо, — моя мандрівка.
І я в ній подорожую.

***

Хоч як би я не заїдав
стрес майбутніми планами.
У таці сховалася суто тривожність.
Я картаю себе за зовнішній вигляд,
звинувачую за кожен свій перекус,
говорю собі, що наступного місяця
точно на повну житиму, коли скину
схрон із думок про війну.
Втікай! Біжи...
Якомога швидше.
Тягару не позбутися,
як би далеко не біг.
Втікай! Біжи...
Якомога швидше.
Розчинися в іншому місті, мов сніг.
Якби було просто — вже б звик.
Я живу у тотальній лічбі
зруйнованих поверхівок.
На уроці з водіння
вивчаю щоразу новий маршрут.
Бо пейзажі щоденно змінюються.
І так буде наступного місяця,
допоки око не зіллє у фоновий шум
розкидані балки та мідні труби.
А потім нейронне оновлення.
Наслідки вибуху знову стали на облік
рогівкових притулків у мозку.
Сьогодні не питиму —
гроші на збір полетіли.
Не відмовлюся лиш, якщо пригощатимуть, —
це поза моїм контролем.
Соромлюся кидати «мало»,
проте це «мало» — все, що у мене було.
В іржавих відтінках листя
будь-яка осінь втратить свій голос,
коли роздягнути її одежу здатен лиш...
Вибух.
Навіть не доторк коханого снігу.

Мій палець, що зірве листочок,
лиш лоскотатиме підборіддя...
Не більше...
Хоч так робити не можна.
Я ще навчуся екообізнаності.
Я втрачаю здатність до мовлення,
коли бачу в мережі
опале згоріле листя,
стежку, що стала ровом,
поле, що стало мінним,
незакритий у подруги збір,
друзів, що стали в стрій,
не попередивши.
Ми ніби були з ними в тих самих місцях,
дружили, грали та виростали.
Проте на їхньому тлі — я вже не місцевий —
лиш звичайний турист,
що народився у селищі,
яке зникне із мапи наступного ранку.
Лиш листопадові спогади
вкриють оголених тінню,
а я розчинюся у роздумах про дитинство.
Й заплачу...

Станіслав Пацюк

18 років

Станіслав родом із міста Городня на Чернігівщині. Нині він живе в Києві та навчається в Навчально-науковому інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юнак любить читати, особливо книжки на історичну тематику, вивчає англійську, німецьку та казахську мови. Уже 11 років займається спортивно-бальними, сучасними та народними танцями, а у вільний час захоплюється комп'ютерними іграми.

Бути «сильнішим за темряву» для нього — означає зберігати світло, віру та внутрішню силу навіть тоді, коли навколо важко.

Станіслав мріє, щоб його шлях до успіху пролягав мирною, вільною та рідною Україною.

Світло надії, сильніше за темряву

23.02

Наступні дні обіцяють бути насиченими. З товаришем домовилися про зустріч. Завтра заняття з танців. Шкода, що моя партнерка не зможе бути присутньою на тренуванні. У п'ятницю пообіцяла прийти. Що ж, сьогодні танцюватиму соло…

На завтра шкільний педагог-організатор попросив вивчити з малечею «Танок маленьких каченят». Гарний сюрприз. Але на тлі цього безтурботного життя всюди обговорюються політичні новини, останнім часом усі бояться завтрашнього дня. Які нові «сюрпризи» приготує мені доля на найближче майбутнє — залишається відкритим питанням.

24.02–28.02

Раптово прокинувся посеред ночі. Гроза?.. У лютому??? Підриваюся з ліжка, визираю у вікно і бачу дивні спалахи. Саме небо «залилося кров'ю». Гуркіт продовжується й надалі, з плином часу неначе стає все сильнішим. На душі тривожне передчуття…

На всі свої питання відповіді шукаю в інтернеті. Дійсно, небо змінилося неспроста. Вчора було мирне небо, насичене денним світлом сонця та нічним сяйвом зірок, а тепер воно спотворене гучною канонадою та жахаюче яскравими спалахами. Ні, я не фантазер, я не перебільшую. Я — реаліст з перших років життя. І це був мій перший реалістичний погляд на першу добу війни.

…Розпач, паніка… Тепер провідним завданням стало виживання. Здавалося, що на той момент єдиний спосіб врятувати себе — виїхати в більш-менш безпечне місце. Покидати власну домівку — безумовно, гірке відчуття. Лишився на підлозі зібраний до школи рюкзак, плани на найближчі дні відкладені на невизначений термін…

Але чи переживе рідне місто вторгнення? І чи зуміємо вистояти ми всі як єдина, незалежна, неподільна нація? І найголовніше — чи виживе Україна? Виїжджаючи до Західної України, якнайдалі від бойових дій, я

намагався знайти відповідь на ці питання. Перечитав десятки електронних статей, ознайомився із сотнями передбачень експертів та іноземних аналітиків щодо можливих наслідків вторгнення. Однозначної відповіді не було.

Мені прикро згадувати про події перших діб війни. Знову й знову вони відображаються в моїй голові — кадр за кадром, неначе дивишся фільм. І зараз, пишучи ці рядки, перед моїми очима постають картини знищених будівель, підбитої техніки, у вухах віддалено лунає звук ракетних залпів. Я знаю, що не вистачить слів, аби описати все у деталях: події, мої думки та стан душі. Та завдяки таким маленьким уточненням вдається відобразити максимально повну картину тих подій, яку тільки можливо описати.

...Знову розпач, знову паніка... У голові безліч різних думок. Вони блукають десь у моїй голові, порозкидані, не згуртовані докупи. Тринадцятирічному хлопцеві ще складно усвідомлювати гіркоту війни. Розгубленій людині важко спіймати фокус, який зуміє відновити її ментальну діяльність. Крізь цей туман просочуються окремі кадри того, як ми дивом виїхали з міста за годину до підриву моста — єдиної можливості вибратися з хащ, дрімучих лісів і загарбницького духу пережитку російського імперіалізму, у чиї кайдани вони спробували закути нас і нашу Батьківщину.

...Ми приїхали до родичів знайомих. Радий, що люди допомагають своїм співвітчизникам. Уперше за тривалий час відчув присмак спокою. Я починаю оживати, але думки про рідний край та близьких людей тривожать і досі... Моє місто наразі окуповане...

15.03–01.04

Я не перестаю перечитувати аналітичні статті про ситуацію на лінії фронту. Є надія, що наші війська витримають натиск царату, не дадуть йому поневолити нас. Я спостерігав за кілометровими чергами людей, які намагалися виїхати за кордон, аби врятуватися від поневолення. Тепер і перед нами постало питання виїзду за кордон.

Мене не покидали думки про моїх друзів, рідних, які лишилися в окупації, співвітчизників, які борються за свою свободу. Найбільше бентежила мене доля мого тата, який ще задовго до цього вірно служив своїй Вітчизні. Тепер, коли виникла загроза суверенітету, він залишився відстоювати незалежність України. Я не міг залишити ні його, ні всіх інших рідних мені людей у цьому пеклі...

...За час повномасштабного вторгнення життя змінилося, воно розділене на «до» та «після». Але старі звички лишилися. Відновлено навчання, нехай і дистанційно. Ми вже давно звикли до нього за часів COVID-19. Приємною новиною для мене стало звільнення мого міста від російського кріпацького аркану. Радістю наповнилася моя душа — вона давно не гостювала у моєму тілі. З нетерпінням чекаю на повернення до рідної домівки... Тепер вона здавалася ще ріднішою...

Сподіваюся, що найближчим часом настануть мирні часи. А ті мирні моменти життя, які були «до», залишаться як спогади. Як кіно, яке інколи можна прокручувати перед сном, аби, як-то кажуть, «поностальгувати».

Я не міг не обдумати те, що сталося, як і те, на що мені сподіватися від долі. Я полюбляю сюрпризи. І нехай вони бувають неприємні, але це має означати лише те, що таким способом життя загартовує мене ще більше, робить стійкішим до наступних випробувань долі. І тому я мушу приймати й долати ці «сюрпризи».

Життя — як зебра: за чорним ОБОВ'ЯЗКОВО (!) слідуватиме біле.

26.04. 22:00

Після двох місяців вимушеного переїзду повернувся додому. З нетерпінням чекав цього дня, цього

моменту. Адже, як каже українське прислів'я: «Вдома й стіни лікують». У своїй домівці легше й дихається. Місто майже не змінилося. Таке відчуття, неначе все це було одним-єдиним кошмаром, який прокручувався у моїх снах щоночі протягом двох місяців. Але, як я вже сказав, життя вже розділене на «до» та «після». Це — різні епохи, а ми — свідки обох періодів життя. Ми мусимо з цим ЖИТИ, бо життя дається лиш ОДНЕ...

Єлизавета Окпокоро

17 років

Єлизавета родом із Дніпра. Вона навчається на другому курсі факультету прикладної математики та інформаційних технологій Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Єлизавета — надзвичайно активна людина, яка реалізує себе у багатьох сферах: працює в науковому комітеті факультету, організовує івенти для студентської спільноти, популяризує математику, займається живописом, розвиває відеоблог і працює над дикцією.

Для Єлизавети бути «сильнішою за темряву» означає не опускати рук, ставати її приборкувачкою і сміливо рухатися до світла.

Єлизавета мріє про справедливість, раціональне мислення та світ, у якому люди перестануть руйнувати життя одне одного, стануть добрішими та цінуватимуть справжню сутність речей. Сама ж вона прагне бути успішною людиною, яка гуртує навколо себе активних і мислячих людей.

Покоління скажених і незламних

спогади й думки представниці

Порада. *Тільки почувши голос авторки, ви зможете вповні зануритися в цю роботу. Тож неодмінно скористайтеся можливістю та звернiться до аудіозапису.*

Знаєте, я дуже азартна людина. Тільки, будь ласка, навіть не думайте про казино чи щось на кшталт такого, — не беру участі там, де теорія ймовірностей явно не спрацьовує. Я про те, що люблю змагатися: завжди, в усьому, з кожним і навіть із собою. Часи змінюються, з'являються нові виклики, а отже, підноситься і мій дух. Чому? Усе просто: ти робиш те, щоб заслужити найвищу оцінку інших. Егоїстично? Трохи так, але якщо поглянути з іншого боку... Саме з цього розуміння починається прогрес не лише власний, а й суспільний. Громадськість прагне запальних і вольових — такими можу назвати себе та сучасне покоління.

Мабуть, пора знайомитися. Я Ліза. Мені майже 18 років. Неймовірно те, що за цей час я була свідком та учасницею сотень подій, які сколихнули як мій внутрішній простір, мою країну, так і весь світ. Наступне, з чим ви зіштовхнетеся у цій оповіді, — це спогади. Сприймайте їх саме так: починаючи від того, що запам'яталося дитині, й закінчуючи поглядами сучасного підлітка. Ви можете погодитися зі мною, але цілком маєте право на заперечення та осуд.

Що ж, почнемо. 2008-й — світ відкрив мені свої двері життя. Перескочимо кілька років і зупинимося на 2014-му. Тоді був мій 1 клас, а в країні почалися революція та війна… Що я пам'ятаю? Власне, надзвичайно мало. Яскраво закарбувалося обговорення цих подій у школі. Нагадую: 1 клас, діти 6–7 років, яким цікаві державні питання та дійові політичні особи. А до плейлиста веселих мультиків додається «Казкова Русь». І це вже ґрунт, ба більше — чорнозем, на якому виростає політизоване покоління.

Перейдімо до 2019-го: він запам'ятається назавжди всьому світові. Мені ж 11 років, 6 клас. У контексті державних справ у нас змінився президент — людина молода й тодішній улюбленець глядацьких симпатій, до речі, автор «Казкової Русі». Його прихід мав ознаменуватися новим підходом у розбудові України. Звичайно, можемо похвалитися успіхами, особливо у справах руху до ЄС і цифровізації держави, хоча й недоліків теж вистачає. Але дозвольте не продовжувати далі: моя розповідь не присвячена аналізу влади. На чому ми зупинилися?.. А, на 2019-му. Тож у глобальних масштабах людство зіштовхнулося з COVID-19, іншими словами, коронавірусом. По секрету, я ним перехворіла ще восени, у родині це сприйняли як ускладнену застуду, не більше. У 2020-му ж — заява: карантин! Популярна теорія: американці розробили біозброю і підсунули своїм конкурентам-китайцям, але втратили контроль над нею. ЗМІ щодня кишіли заявами про хворих і загиблих, нові штами вірусу, роботу над вакцинами. На вулицях обмежено рух, усі в масках — яких тільки в мене не було: марлеві, тканинні з інстою та тіктоком, новорічні, респіраторні, — дистанція 1,5–2 метри, антисептики й пакетики. Це було щось небачене та нечуване. А в нас відбирали дитинство… Уперше в школах перейшли на онлайн-формат. Скажу вам, досвід був далеко не найкращий. Пів року без уроків, з нікчемним інтернетом, з Google Classroom, до якого, чорт візьми, часто-густо не завантажувалися завдання. Звісно, з часом призвичаїлися. Наступного року вже були відеоуроки, навіть певний час ми насолоджувалися очним навчанням. Із найбільш позитивного можу зазначити, що цифрова трансформація освітніх, державних, логістичних та інших послуг досягла дійсно високого рівня. Поштовхом до модернізації стала катастрофа, що, як відомо, не раз бувало в історії. Поступово життя налагоджувалося, у 2021-му про ковід ще були звістки, але вони вже не так лякали.

Настає найбільш переломний момент у житті кожного українця. Я досі пам'ятаю цей день і ніколи його не забуду. Четвер, 24 лютого 2022 року. Тоді ми мали піти до школи. О 6–7 ранку знайома надсилає в чат відео прильоту ракети, водночас її діти вже в потягу виїжджають за кордон. Війна! «Як? Чому? Коли?» — ніхто нічого не розумів, хоча деякі були обізнані й раніше. Цікаво, що незабаром не тільки в Україні, а й в усьому світі майже й слова не було про ковід: він вийшов з поля зору так само спонтанно, як і з'явився. У школі ж оголосили передчасні канікули. Думка була така — зробити побільше запасів, і, якщо що, в ліс. Кардинально, як на мене, і навіть трохи безглуздо. Але такими були й люди навколо. До банківських терміналів вишиковувалися довжелезні черги: всім знадобилася готівка — так надійніше. У супермаркетах натовп ще більший, полиці майже порожні, а деякі товари, зокрема хліб, — лише по кілька штук в одні руки. ЗМІ писали, що все закінчиться за пару тижнів. Минав час, але нічого з обіцяного. Ворог наступав, люди виїжджали, зростали ціни, почалися грабунки. Надія була на наших військових, і, на щастя, вони дали гідний опір загарбникам. Послуговуючись моментом, віддаю шану всім тим, хто мужньо став на захист української держави.

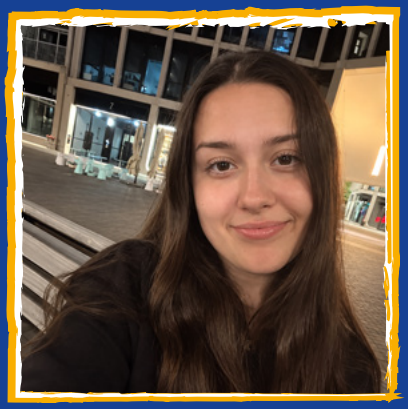
Повернімося тепер до дітей — найціннішого, що має кожна країна, її теперішнього та майбутнього. У цей час кожен переживав різну історію. Є діти-переселенці, діти-герої, зниклі й загиблі… Не наводитиму низку чужих прикладів, а поділюся своїм досвідом. Я залишилася з родиною у Дніпрі й навіть не думала куди-небудь виїжджати. У школі знову перейшли на дистанційку, але з тією відмінністю, що ми постійно мали дбати про свою безпеку. Не пам'ятаю, коли саме

прозвучала перша сирена, та вона навіяла страху. Прозвучить легковажно, але в укриття я спускалась далеко не часто, адже періодично пробігати сотні метрів до найближчого не викликало особливого бажання. Згодом боязні практично не було, радше гнів: тривоги постійно ставали на заваді під час навчання та пересування. Ще додалися і блекаути: ворог атакував нашу інфраструктуру, тож світла не було по кілька годин, а іноді й по кілька діб. Відчувалася несправедливість: чому звичайні невинні люди зазнають болю та обмежень, чому вимушені тікати, ризикувати життям і віддавати його. Дискусійне питання, однак це й емоції.

Були не лише втрати, а й здобутки. Інтернет набув ще більшої популярності, даючи змогу залишатися на зв'язку, розвивати самоосвіту й організовувати культурні заходи з урахуванням безпеки. Молоді вчені — знаю з досвіду навчання в Малій академії наук України — займалися розробкою розвідувальних засобів та пристроїв для постраждалих людей. Особисто в мене з'явилося більше ресурсів для саморозвитку та участі в активностях з різних сфер культури й науки.

Зараз 2026-й. Минуло понад чотири роки від повномасштабного вторгнення. Ми звикаємо до того, що маємо, відновлюємо звичний ритм життя. На вулицях більше щасливих людей, організовуються культурні й розважальні події в живому форматі, відкриваються нові місця і можливості. Я закінчила школу, все ще навчаючись дистанційно, власне, такий формат зберігся і в університеті. Однак наша молодь — і не тільки! — в авангарді серед тих, хто наповнює суспільство новими сенсами. Будучи членкинею студради, протягом свого першого навчального року я відвідала десятки заходів, серед яких були й організовані за моєї участі. За цей час я сильно змінилася, стала більш комунікабельною та ініціативною. Навколо мене з'явилися люди, які мають схожі інтереси, мотивують і, відверто кажучи, дають життєві уроки. Паралельно реалізую себе одразу в кількох сферах: математиці, IT, літературі, малюванні й останнім часом у блогерстві. Окрім того, відкрила у собі сторону ментора: постійна участь у профорієнтації — діло честі й певним чином конкуренції, допомога майбутнім абітурієнтам обрати бажану професію і сприяння розвиткові університетської команди.

Для мене немає нічого неможливого, є тільки те, що потребує більше сил для опанування. Саме тому на початку розповіді назвала себе азартною людиною, бо пробувати нове — моя життєва стихія. Не думайте, що хизуюсь. Зараз ви почуєте й потік критики, хоча і спробую в ній виправдатись. Я не ідеальна людина, але постійно прагну до цього. Я можу вільно спілкуватися й переконувати, але складно переходжу до планки довіри. Я сперечаюся зі старшими — а хто, скажіть, цього не робить, ще й у такому віці? — доводячи свою думку, навіть коли діло доходить до крику. Проте, повірте, можу вчасно відступити й прийняти поразку в битві — не у війні... Я схильна до сумнівів і недооцінки, але саме це стишує гонор і спонукає рухатися до кращого. Я порівнюю себе з іншими, однак ніколи не заздрю, навпаки, вітаю сильну конкуренцію. Я легковажно ставлюся до ризиків, але — скажіть, чому?! — буває, так довго обдумую наступні кроки, що навіть равлик швидше доповзе до фінішу. І, зрештою, я належу до покоління скажених і незламних, яке будуватиме майбутнє свого народу й цілого світу. Ми сильніші за темряву, будь-де і будь-коли своїми дивацтвами й інноваціями швидше злякаємо її, ніж вона нас!

Ольга Деревенець

16 років

Ольга родом із селища Межова на Дніпропетровщині, а нині живе у Дніпрі. Вона навчається онлайн у рідному Межівському ліцеї №1. У вільний час дівчина любить малювати, піклуватися про тварин і вивчати іноземні мови. За плечима Ольги — музична школа й диплом про позашкільну освіту, а попереду — подальше навчання, творчий розвиток і нові цілі.

Для Ольги бути «сильнішою за темряву» — означає не опускати рук навіть тоді, коли майбутнє здається невідомим. Вона вірить, що після найпохмурішої ночі неодмінно приходить світло.

Сьогодні її найбільша мрія — безпека та щастя для родини й усіх українців, Перемога та мирне життя, у якому можна знову спокійно навчатися, творити й будувати майбутнє.

Усе, що залишилося на шафі

Я не любила трудове навчання, для мене це був найнелюбленіший урок у світі. Щотижня я думала про те, як би його пропустити. У середу ввечері, 23 лютого, я вже мучилася думками про те, як робитиму ту сумку, яку мої однокласниці вже закінчували, а я навіть не починала. Колись моєю найбільшою проблемою був той урок трудового навчання і вироби, які я терпіти не могла, а тепер усе, чого я хочу, — це повернутися назад, де найбільшим страхом була погана оцінка і невдоволений погляд учительки, а не вибухи і звуки шахедів.

День Х. 24 лютого 2022 року. Я прокидаюся від крику мами: усі бігають і не знають, що робити. Я в ступорі дивлюся на ввімкнений телевізор, де говорять, що почалася війна. Я дивлюся на цей екран і водночас — на обличчя моєї мами. Воно запам'яталося мені на все життя. У ньому відбилося все: жах, печаль, розгубленість. Мені здалося, що там зібралися всі негативні емоції, які тільки існують. Далі — темрява, наче все стерлося з пам'яті, і, напевно, це навіть на краще. Зараз, повертаючись думками в той день, я розумію: краще б я пішла на той злощасний урок трудового.

У моїй дитячій голові тоді не було жодного пояснення, чому це сталося, чому саме зі мною — не збагну цього й досі. Через війну я мусила виїхати зі свого найкращого, найріднішого селища, де провела все дитинство. Постійно перебираю в пам'яті, як ми гуляли сім'єю затишними вуличками, як я брала табуретку, сідала біля будки й бавилася зі своєю руденькою собачкою Жанною, як на вихідних батьки приїжджали з магазину і ми з сестричкою їх зустрічали, як ходила до музичної школи, яку терпіти не могла, а тепер згадую це лише з тугою та любов'ю в серці. Ця війна забрала найдорожче, що в мене було, — моє безтурботне дитинство.

Я пам'ятаю кожен куточок нашого дому до найменших дрібниць. Пам'ятаю, як біля вхідних дверей завжди охайно стояло наше взуття, а на поличці поруч лежали ключі та татовий картуз. Згадую нашу кухню з великим столом, за яким ми всі збиралися вечеряти, і підвіконня, де мама завжди розставляла свої вазони. Пригадую, як ми з сестрою любили сидіти на великому м'якому килимі в залі, розклавши довкола свої зошити

та іграшки, поки з кухні доносився дзвін посуду та тихі розмови батьків. Пам'ятаю, як у нашій кімнаті стояла наша з сестрою шафа, де на самісінькому верху жили мої м'які іграшки, і наш письмовий стіл, за яким ми робили уроки. Згадую, як увечері в коридорі завжди м'яко світила нічна лампа і який приємний був запах у хаті, коли мама пекла щось смачне. Це був дім, де в кожної речі було своє місце, і де ти просто почувався в безпеці.

Я сумую за своїми м'якими іграшками на шафі, за книжечкою «Аліса в Країні Див», яка була найулюбленішою з усіх, за кущем смородини, який я не любила обривати, за сусідським хлопчиком, із яким я грала в м'ячик і розмовляла через паркан, за воротами, які відкривала татові, коли він приїжджав із пасіки з кавунами та динями з бабусиного городу, за маминими петуніями, які треба було поливати щовечора. За тим, як увечері ми зачиняли двері, вимикали світло у дворі й просто дивилися телевізор у залі. Усе це засіло глибоко в моєму серці.

Я помітила, що більшість людей нині ставляться до війни як до чогось буденного: сирени, вибухи, гуркіт шахедів для них ніби й не існують. А в мене це щоразу змушує душу стискатися й тривожно битися від думки, що це остання хвилина мого життя. Це змушує воскресати в пам'яті той страшний день, коли прилетіло в сусідній будинок, де жили моя шестирічна сестричка, дядько й тітка... Як мама накривала мене покривалом, притискалася до мене й тремтіла від жаху, як навколо бігали люди й усюди лежало розбите скло. Як казали, що мій дядько забіг у під'їзд, а дівчині за ним не пощастило — її вбило. Усе це я прокручую в голові щодня, але намагаюся відганяти ці спогади та жити теперішнім. Попри все, я не збираюся опускати руки: навіть якщо моє селище тепер схоже на місто-привид, у моєму серці воно залишилося живим і яскравим.

Ця війна розлучила мене з найріднішою людиною — сестричкою. Юля змалечку вчила зі мною вірші, допомагала вивчати англійську. Як же ми любили танцювати й бігати за «Живчиком» до найближчого магазину! Пам'ятаю, як вона каталася на улюбленій гойдалці у нашому дворі, гойдаючись годинами щодня, а я стояла поруч і розповідала напам'ять вивчені правила. Вже два роки ми на відстані тисяч кілометрів одна від одної. Ми бачимося ледь не раз на рік, і, мабуть, треба радіти хоча б цьому, але це відчувається так, ніби живеш без половини себе.

Та як би там не було, війна принесла у моє життя і дещо світле. Я нарешті зустрілася зі своєю подругою Вікою з Донецької області. Звісно, не хотілося б таких обставин для знайомства, але сталося як сталося. Це моя найкраща подруга, яка підтримувала мене в найсумніші моменти, а її розповіді розважали мене й відволікали від сіро-білої буденності. Пригадую ті дні, як ми сиділи під вишнею біля її будинку й весело кричали людям із гілок: «Скажи "паляниця"!»

Зараз я намагаюся допомагати батькам, підтримувати їх і не давати сумувати. Бо хоч вони й тримаються, я відчуваю, як їм важко. Але я вірю у наше завтра. Я знаю, що зовсім скоро цей жах скінчиться, я знову міцно обійму сестричку, зустрінуся з друзями, піду на пари до університету офлайн і відчую те життя, про яке мені розповідала мама, коли вчилася. Ми вистояли проти найстрашнішої темряви, бо ми — українці. Ми ніколи не опустимо руки, бо знаємо, за що боремося, і наша перемога обов'язково буде за нами!

Мирослава Сокоринська

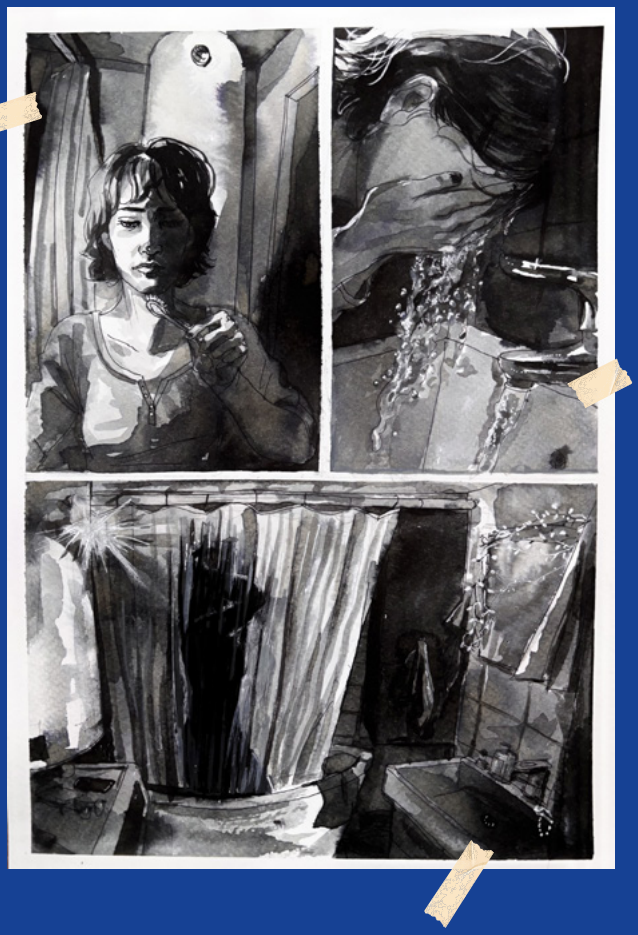
16 років

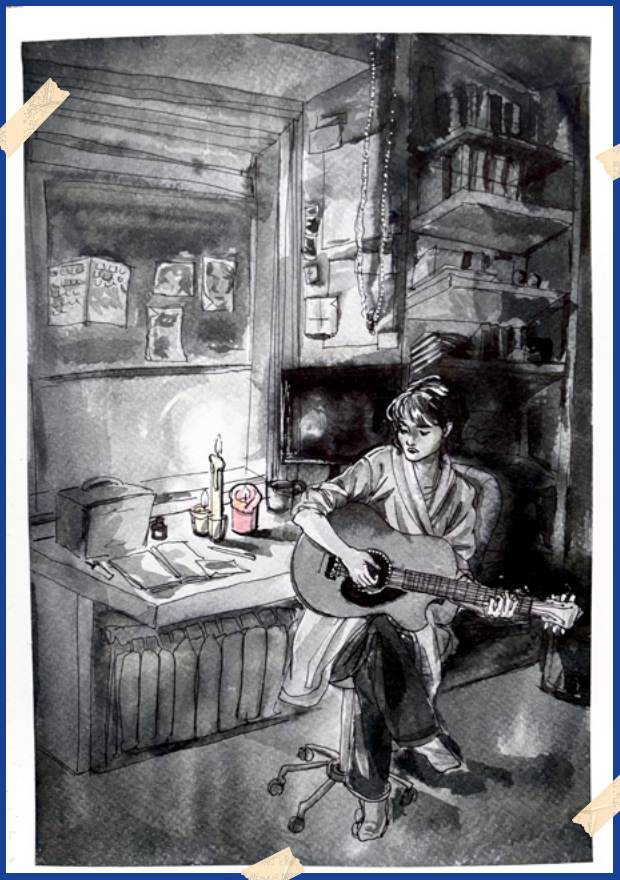
Мирослава родом із Дніпра, де навчається у Науковому ліцеї міжнародних відносин II–III ступенів Університету митної справи та фінансів. Вона захоплюється малюванням, музикою, читанням та англійською мовою. Мирослава пишається успіхами в навчанні та прагне постійно вдосконалювати свої навички в малюванні й грі на гітарі.

Для Мирослави бути «сильнішою за темряву» — означає зберігати оптимізм, людяність і віру в краще навіть у найважчі часи.

Найбільше вона мріє про мир, можливість подорожувати та втілювати власні проєкти.

Матвій Мацюк

12 років

Матвій живе у Кривому Розі на Дніпропетровщині — місті, де дитинство проходить поруч із сиренами, тривогами та вибухами. Та попри це Матвій продовжує залишатися допитливим, активним і мрійливим. Він пише вірші та розповіді, любить програмувати й займається самбо та дзюдо. Матвій добре навчається, має спортивні досягнення та вже брав участь у літературному конкурсі «Нескорені».

Найбільше він мріє про звичайне підліткове життя — школу, друзів, музику, сміх і плани на майбутнє. А ще хоче одного дня поглянути в небо, побачити пасажирський літак і думати не про війну, а про майбутню подорож.

Моє дитинство у режимі "не по плану"

Я не планував ставати героєм якоїсь воєнної історії. Чесно. У мої плани входили школа, друзі, телефон, музика, рофли, трохи чілу — звичайне життя звичайного підлітка. Хотілося просто жити, а не думати про те, де найбезпечніше стояти під час тривоги. Але війна вирішила інакше.

Я використовую сленг у цій розповіді навмисно. Бо це моя мова. Мова мого покоління. І я хочу, щоб цю історію зрозуміли не тільки дорослі, які бачать війну по телевізору чи читають новини, а й такі самі підлітки, як я. Для нас війна — це не просто слово з підручника чи чиясь сторіс у соцмережах. Вона може бути поруч із домом, у голосі мами, у погляді молодшого брата і навіть у звуці, який раніше здавався абсолютно звичайним.

Я пам'ятаю перший приліт. Це був треш. Ракета розірвалася біля будинку моєї бабусі. Мабуть, у новинах це могло б виглядати як чергове повідомлення. Але для мене це не новина. Це моя бабуся. Мій район. Місце, яке я знаю. І думка про те, що її могло не стати, досі змушує мене завмирати. Бабуся дивом уціліла. Після цього я зрозумів просту річ: війна перестала бути чимось далеким. Вона вже була частиною моєї особистої історії.

А потім я почав помічати, як війна змінює не тільки мене. Мій молодший братик здригається від блискавки. Від різко зачинених дверей. Від гучних звуків, які раніше взагалі не привертали уваги. І тут уже не до рофлів. Я дивлюся на нього і думаю: хіба дитинство має бути таким? Дитина повинна боятися контрольної, а не грому. Повинна чекати канікул, а не прислухатися до звуків навколо. Повинна чілити з друзями, а не знати, куди йти під час повітряної тривоги.

А ще є фраза, яку я ніколи не забуду: «Швидко, у коридор!» Її говорить мама. Іноді ти навіть не знаєш подробиць, але одразу розумієш: зараз не до жартів. Ще секунду тому ти сидиш у телефоні, дивишся відосики. А потім — паніка. Ти вже не чілиш. Ти чекаєш. Чекаєш, коли можна буде знову нормально дихати.

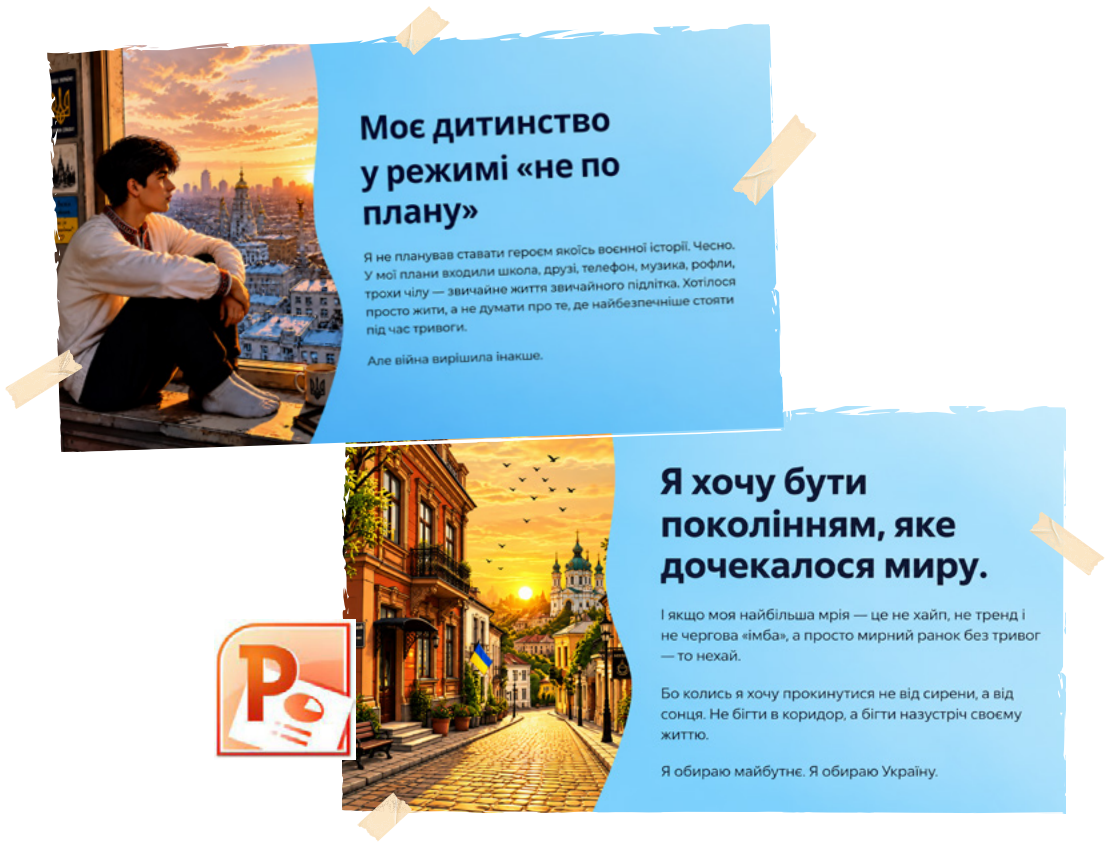
Для когось «сигма» — це людина, яка живе за власними правилами. А для мене справжня сигма — це Україна. Вона отримала стільки

ударів, але досі стоїть. Не тому, що їй не страшно. А тому, що страх не зміг змусити її здатися. І, мабуть, саме це я хочу зберегти у своїй історії.

Я хочу зберегти те, що попри все ми продовжуємо жити. Ми сміємося. Рофлимо. Вчимося. Дружимо. Мріємо. Будуємо плани. Іноді навіть ловимо свій топчик-момент, коли просто прокидаєшся вранці, бачиш рідних поруч і розумієш: сьогодні все добре.

Я не знаю, якою буде наступна сторінка моєї історії. Але я дуже хочу, щоб одного дня слово «війна» залишилося тільки в минулому. Я хочу бути поколінням, яке дочекалося миру і побудувало після нього щасливе життя. І якщо моя найбільша мрія — це не хайп, не тренд і не чергова «імба», а просто мирний ранок без тривог — то нехай. Бо колись я хочу прокинутися не від сирени, а від сонця. Не бігти в коридор, а бігти назустріч своєму життю.

Я обираю майбутнє! Я обираю Україну!

Макар Левшенок

11 років

Макар родом із Херсона, а нині живе в селі Велика Балка Одеської області, навчається у Херсонському ліцеї №52 «Перспектива». Його найбільше захоплення — малювання. У вільний час Макар любить створювати нові роботи та через них розповідати про свій внутрішній світ. Він бере активну участь у мистецьких виставках, навіть у міжнародних.

Для Макара бути «сильнішою за темряву» — означає завжди вірити у світло, яке допомагає долати труднощі й не втрачати надію.

Макар мріє про перемогу України та мир, щоб усі діти могли спокійно жити, мріяти й займатися улюбленою справою.

Денис Драгунов

12 років

Денис родом із Києва, а нині тимчасово живе у чеському місті Брно, де продовжує навчання. Він любить сучасну музику, проводити час із друзями, але найбільше його захоплення — фортепіано. Денис бере участь у міжнародних музичних конкурсах і вже має чимало нагород та відзнак.

Попри зміни в житті через війну й відстань від дому, він намагається рухатися вперед, не втрачати віри в краще й знаходити радість у тому, що його захоплює, — у музиці.

Для Дениса бути «сильнішою за темряву» — означає не здаватися навіть тоді, коли складно.

Найбільше він мріє про просту річ — щоб війна закінчилася і можна було повернутися до мирного життя.

Рухатись вперед, або Моя історія стійкості

Коли розпочалося повномасштабне вторгнення, мені було вісім років. Я жив у Києві разом із родиною. Тоді я ще не до кінця розумів, що відбувається, але дуже швидко побачив, як змінилося все навколо. Те, що раніше здавалося звичайним і затишним, раптом стало загрозою.

Найбільше мені запам'ятався один момент у столиці. Під час чергового обстрілу я перебував у лікарні. Ми ховалися в спеціальному приміщенні біля операційних, оскільки воно вважалося найміцнішим. Раптом почувся страшний гук — неподалік летіла ракета. Вона прямувала в бік лікарні, але влучила в сусідній будинок. Хоча загалом мені не було страшно, цей випадок я запам'ятав назавжди. Саме тоді я усвідомив, наскільки близько підібралася небезпека.

Через війну нам довелося покинути рідну домівку. Разом із мамою та іншими рідними ми вирушили в довгу й непросту дорогу через усю Україну до кордону з Угорщиною. Ми годинами їхали в невідомість, не знаючи, що чекає попереду. Головною метою було дістатися безпечного місця. Першим містом на нашому шляху, яке нас прихистило, стало місто Бая в Угорщині.

Для мене це було зовсім нове місце. Усе навколо було незнайомим: інші вулиці, інша мова, інші люди. Я сумував за Києвом і за своїм звичним життям: навчанням у ліцеї, музичній школі, гуртках. Було дивно усвідомлювати, що тепер ми мешкаємо далеко від дому.

Через деякий час моя матуся влаштувалася на роботу в місті Брно в Чехії. Назва чеського міста Брно походить зі старослов'янської мови й має кілька лінгвістичних версій. Однією з основних версій є походження від слова «brniti», що означає «обороняти», «захищати». Саме це місто стало нашою надійною фортецею, захистом. Тут для мене почався новий етап життя.

Я пішов до чеської школи. Спочатку було дуже складно, тому що я майже не знав чеської мови. Мені було важко розуміти вчителів і спілкуватися з однокласниками. Іноді почувався невпевнено, адже все навколо

було новим. Згодом мені стало легше. Почав краще розуміти чеську мову, звик до школи, нового життя, нових друзів.

Я зміг пристосуватися до нових умов: одночасно навчаюся у двох музичних школах — ZUŠ Veveří та Київській дитячій школі мистецтв імені Стефана Турчака онлайн, пишу журналістські статті в гуртку «Журналістська майстерність» ліцею біотехнологій №177 міста Києва, беру участь у престижних музичних конкурсах. Пригадую щасливі очі матусі Наталії, коли я отримував почесну нагороду від Посла України в Чеській Республіці Василя Зварича.

Радію, що матуся знайшла роботу, як то кажуть, до душі. Вам цікаво, що це за робота?! Моя матуся, Наталія Мельник, докторка медичних наук, професорка, заснувала український навчально-науковий центр для українських дітей «CenterEduNeuron» і керує ним. Нещодавно у мами та її колег брали інтерв'ю для «Радіо Свобода». Зокрема, ненька розповіла, що «діти, коли приходять на такі заняття, відчувають себе дотичними до України, опиняються в рідному середовищі».

Ця подія надихнула і мене. Я запитав її:

— Мамо, можна і я візьму у тебе інтерв'ю?

— Будь ласка! — усміхнулася вона.

— Знаю, бо я тобі допомагав, морально підтримував і підтримую, а читачам буде цікаво дізнатися про твій центр. Як виникла ідея?

— Я мріяла і реалізувала свою мрію про сучасний освітній простір для дітей, у якому поєднуються навчання, наука, розвиток, творчість та підтримка українських дітей і родин у Чехії, — відповіла мама. — У CenterEduNeuron проводяться заняття з чеської, української та англійської мов, математики, фізики, хімії та біології, підготовка дітей до навчання у чеській школі та вступу до середніх і вищих навчальних закладів Чехії. Важливим напрямом роботи є неформальна освіта. У нашому центрі проходять творчі майстер-класи, LEGO-заняття, літні навчально-розважальні табори, екскурсії, мовні програми, логічні та командні квести.

— Для мене важливо, щоб дитина не лише отримувала нові знання, а й знаходила друзів, розвивала свої здібності та почувалася впевнено у новому середовищі.

— Але ж педагогічна діяльність тісно пов'язана з твоєю медико-біологічною діяльністю?

— Так, окреме місце займають психологічна та соціальна підтримка українських родин. Мої професійні інтереси пов'язані з психологією, нейронауками та використанням сучасних європейських наукових ресурсів, зокрема платформи EBRAINS. Важливим етапом професійного розвитку стала моя участь в європейській програмі Erasmus for Young Entrepreneurs, яка дала можливість розширити досвід у сфері освітнього підприємництва, управління, маркетингу та міжнародної співпраці.

— Матусю, я пишаюся тим, що у 2026 році твоя підприємницька діяльність отримала важливе визнання — ти стала фіналісткою регіонального етапу конкурсу «Підприємець року» в Південно-Моравському краї Чеської Республіки.

— Дякую. Для мене це не лише особисте досягнення, а й визнання ідеї CenterEduNeuron та тієї роботи, яку я здійснюю для розвитку освіти й підтримки українських дітей та родин у Чехії, — пояснила мама. — Сьогодні CenterEduNeuron для мене — це значно більше, ніж навчальний центр. Це простір, де освіта допомагає інтегруватися, наука відкриває нові можливості, а спільні проєкти об'єднують людей. Моя мета — надалі розвивати центр як сучасний українсько-чеський освітньо-науковий простір у Брно, розширювати міжнародну співпрацю та представляти українські освітні й наукові ініціативи в Чехії та Європі.

— Дякую за розмову!

Замість висновку

Після переїзду в моєму житті змінилося багато речей: з'явилися нове місце проживання, нова школа та ще одна мова — чеська, яку я тепер вивчаю. Довелося звикати до іншої країни й до нового способу життя. Це був непростий досвід, але він багато чого мене навчив. Коли запитують про підтримку, я можу сказати, що мене підтримувало багато людей, особливо мама, рідні, вчителі та просто друзі, але чимало речей довелося переживати самому. Я намагався не здаватися і рухатися вперед.

Я зрозумів, що людина може бути сильнішою, ніж їй здається. Сьогодні я продовжую навчатися і будувати плани на майбутнє. Найбільше мрію про те, щоб війна закінчилася. Хочу, аби люди могли жити спокійно у власних домівках і не боялися за своє життя.

P.S.

Я хотів би щиро подякувати організаторам конкурсу «Сильніші за темряву» за чудове проведення, підтримку та можливість стати частиною цього винятkового конкурсу. Я дуже ціную цей досвід, нові враження та можливість продемонструвати свої здібності. Участь у конкурсі є для мене великою мотивацією рухатися далі, розвиватися та не відмовлятися від своїх цілей. Дякую за вашу працю, підтримку та натхнення!

З повагою та вдячністю —
Денис Драгунов.

Chtěl bych srdečně poděkovat organizátorům soutěže „Silnější než tma" za skvělou organizaci, podporu a možnost stát se součástí této výjimečné soutěže. Velmi si vážím této zkušenosti, nových zážitků a příležitosti ukázat své schopnosti. Účast v soutěži je pro mě velkou motivací pokračovat dál, rozvíjet se a nevzdávat se svých cílů. Děkuji za vaši práci, podporu a inspiraci!

S úctou a vděčností —
Denys Dragunov.

Анастасія Касімова

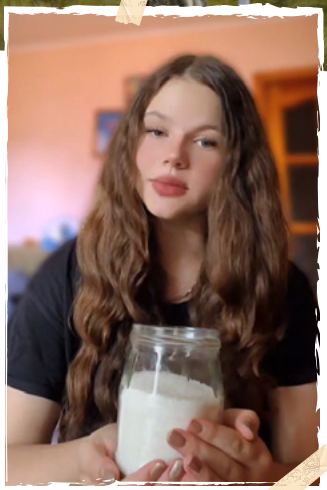
14 років

Анастасія родом із села Слобожанське Анастасія родом із села Слобожанське Липецької громади на Харківщині, нині живе в Харкові та навчається у Слобожанському ліцеї. Вона захоплюється малюванням, веде сторінку в Instagram та монтує відео для шкільних заходів. Анастасія є призеркою багатьох творчих конкурсів та вважає кожну роботу кроком до вдосконалення своїх навичок.

Для неї бути «сильнішою за темряву» — означає не опускати руки у складні моменти, знаходити світле навіть у непростих ситуаціях, підтримувати близьких і продовжувати рухатися вперед.

Анастасія мріє розвиватися у творчості, досягати нових успіхів і надихати інших своїми роботами.

Маргарита Єрмоченко

13 років

Маргарита родом із селища Свеса на Сумщині. Нині вона живе у Броварах Київської області та навчається у Свеській спеціалізованій школі I–III ступенів №2 «Ліцей». У вільний час Маргарита любить грати в комп'ютерні ігри, дивитися серіали, створювати аплікації та займатися алмазною мозаїкою. Вона бере участь в олімпіадах, здобуває призові місця й особливо пишається своїми навчальними досягненнями.

Для Маргарити бути «сильнішою за темряву» — означає не боятися труднощів, не втрачати надії та знаходити сили рухатися вперед.

Найбільше вона мріє про завершення війни.

Звичайний день

Іноді мені здається, що я вже не пам'ятаю, яким було життя без війни. Не тому, що її неможливо забути, просто вона триває так довго, що стала частиною мого дитинства. Коли мені було дев'ять, я не думала про те, що одного дня буду звикати до звуку сирени, вибухів та нічних походів до сховища. Думала про канікули, про школу, про гулянки, про те, що хочу швидше вирости. Зараз мені тринадцять, і найбільше мені хочеться хоча б на день повернутися в той час, коли все було простим.

Мій ранок починається майже так само, як і в будь-якої іншої дитини. Я прокидаюся, дивлюся у вікно, беру телефон, але є одна звичка, якої, мабуть, не повинно бути в жодної дитини. Я майже автоматично перевіряю новини — не тому, що мені цікаво, а тому, що хочеться знати, чи всі сьогодні прокинулися у безпеці.

Потім починається звичайний день. Уроки, домашні завдання, повідомлення від друзів. Ми сміємося, скидаємо одне одному меми, сперечаємося через дрібниці, після уроків біжимо до вчительки додому, щоб узяти участь у міжнародному проєкті «Громадяни Всесвіту». З боку може здатися, що все як завжди: мабуть, саме так і є. Ми навчилися жити далі не тому, що нам не страшно, просто життя не може зупинитися.

Іноді під час уроку лунає сирена: хтось швидко вимикає камеру, хтось пише в чат: «Я пішов/пішла в укриття». Через деякий час усі повертаються, ніби нічого не сталося. Ми вже знаємо, як це працює, і від цього стає трохи сумно, бо до такого не можна звикати.

Раніше я думала, що через кілька років навіть не згадаю ці дні, але зараз розумію, що пам'ятатиму їх дуже довго. Не тому, що вони були страшними, а тому, що саме вони навчили мене помічати те, чого я раніше не бачила. Після тривоги знову можна відкрити вікно і почути спів птахів — здається, ніби світ на кілька хвилин завмирає. У такі моменти особливо хочеться, щоб цей спокій залишився надовго.

Часто думаю про дім — не про будинок, саме про дім. Для мене це запах після дощу, знайомі вулиці, вечори з родиною, зустрічі з друзями. Раніше я не помічала цих дрібниць. Мені здавалося, що вони будуть завжди, але тепер я знаю, що саме з них і складається щастя.

Іноді я відкриваю галерею на телефоні й переглядаю старі фотографії. На них немає нічого особливого: звичайні прогулянки, дерева,

небо, випадкові розмазані або невдалі кадри. Зараз вони здаються набагато ціннішими. Коли робила ці фото, я навіть не думала, що колись вони викликатимуть стільки спогадів. Тоді хотілося швидше вирости, тепер іноді хочеться хоча б на кілька хвилин повернутися в ті дні.

Війна змінила дуже багато: змінила звичні речі, змінила наші плани, змінила наше дитинство, але вона не змогла забрати нашу здатність радіти. Ми досі іноді зустрічаємося з друзями, сміємося, дивимося фільми, граємо в ігри. Можливо, тепер ми більше цінуємо такі моменти, тому що знаємо, що вони не завжди були такими простими.

Я не знаю, коли закінчиться війна. Напевно, цього не знає ніхто. Знаю, що після неї люди ще більше цінуватимуть звичайні дні. Дні, коли можна гуляти допізна, не хвилюватися за близьких, будувати плани на літо і не змінювати їх через тривоги.

Мені здається, кожна людина після війни матиме свою маленьку мрію. Хтось захоче поїхати до рідного міста, хтось — просто виспатися, не прокидаючись серед ночі, хтось обійме тих, кого давно не бачив. А я хочу одного: щоб звичайні дні знову стали звичайними, щоб ніхто не говорив: «Сьогодні було тихо», ніби це щось незвичайне, бо тиша і повинна бути звичайною.

Я знаю, що є люди, яким зараз набагато важче, ніж мені. Саме тому я намагаюся цінувати те, що маю. Радіти можливості вчитися, сміятися з друзями, проводити вечори з рідними. Ці моменти здаються маленькими, але саме з них складається життя.

Отже, я дуже хочу, щоб у кожної української дитини було якомога більше таких моментів.

Можливо, саме це і є справжня сила. Не робити вигляд, що нічого не сталося, а продовжувати жити. Усміхатися, допомагати одне одному, вірити, що одного дня слово «війна» залишиться лише в підручниках з історії. Я дуже хочу, щоб мої діти ніколи не чули сирени, не бігли в укриття і не знали, що таке війна.

Україна — це щаслива держава, в якій завжди будуть щасливі люди. Ми — незламні, бо сильніші за темряву.

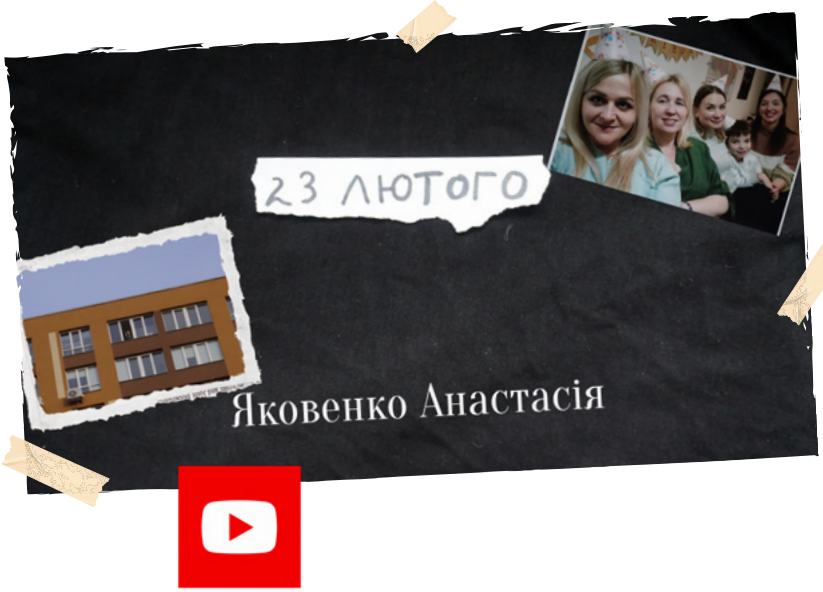
Анастасія Яковенко

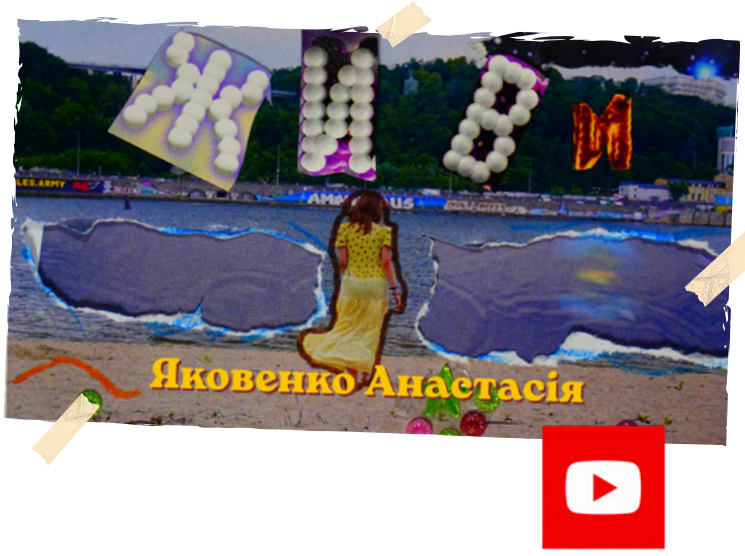
16 років

Анастасія родом із міста Бахмута на Донеччині, а нині живе у місті Вишневому на Київщині. Вона навчається у Фаховому коледжі Київського міжнародного університету за спеціальністю «Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво». Анастасія захоплюється створенням відео — придумує сценарії, знімає та монтує власні роботи. Також любить створювати мистецькі композиції з різноманітних матеріалів.

Для Анастасії бути «сильнішою за темряву» — означає жити попри все, знаходити сили рухатися вперед і дозволяти собі займатися улюбленою справою. Війна забрала її рідний Бахмут і розділила з друзями, але дівчина продовжує реалізувати свій творчий потенціал та мріяти про успішне майбутнє.

Найбільше Анастасія мріє одного дня знову кататися на велосипедах разом із друзями вулицями рідного Бахмута.

Марія Кулєшова

12 років

Марія живе у місті Запоріжжі та навчається у гімназії №101. Вона любить читати й малювати, грати на гітарі, а у вільний час працює над власною книжкою, вкладаючи у творчість свої думки, мрії та переживання. Марія пишається тим, що не боїться пробувати нове, розвиватися й залишатися собою.

Для неї бути «сильнішою за темряву» — означає навіть тоді, коли навколо страшно й боляче, знаходити в собі маленький промінчик світла.

Найбільше Марія мріє про життя без тривог, щоб рідні були поруч, а замість сирен можна було чути тишу. Вона мріє повернутися на дачу, побачити річку Конку й завершити свій малюнок, назвавши його «Сильніші за темряву».

Життя попри війну

Я звичайна дівчинка, яка любить читати книжки, малювати і мріяти, але зараз мої мрії трохи інші, ніж були раніше. Зараз я пишу ці рядки, коли за вікном лунає тривога, а десь далеко чути гуркіт ракет. Це страшно, але я намагаюся бути сильною. Я хочу розповісти про те, як ми, навіть коли життя кидає нам виклики, знаходимо в собі сили перемагати.

Пам'ятаю, як ще зовсім недавно моє життя було схоже на казку. Сонячні ранки, сміх друзів у дворі, канікули на дачі, уроки в школі, де ми вчилися читати, писати і рахувати. Найбільшою проблемою було отримати хорошу оцінку або дочекатися вихідних, щоб піти гуляти. Я любила на дачі сидіти на підвіконні і дивитися на хмаринки, уявляючи, що вони схожі на різних тварин, та дивитися на річку Конку. Влітку вона здавалася особливо чарівною: сонечко грало на поверхні води, а навколо було чутно спів пташок. Узимку я з нетерпінням чекала снігу, бо на дачі це було схоже на зимову казку. Увечері, перед сном, мама читала мені казки про принцес і хоробрих лицарів, які завжди перемагали зло. Я думала, що зло — це тільки в книжках, а в житті все буде добре, але потім усе змінилося... У мене був мольберт, і я малювала... Малювала без зупину. Я зображала дерева, котиків і пташок, намагаючись передати красу на папері. Одну картину я так і не завершила...

Спочатку це було як далекий шум, який ми не розуміли. Потім шум став ближчим, і ми почали ховатися. Я пам'ятаю, як уперше почула сирену. Вона була такою гучною і пронизливою, що мені здалося, ніби весь світ зупинився. Мама взяла мене за руку, і ми швидко пішли в безпечне місце. Там було багато людей, усі були налякані. Я тоді ще не зовсім розуміла, що відбувається, але відчувала, що це щось дуже серйозне...

Я на все життя запам'ятаю той дзвінок від дідуся... Вибух і поранення.

У нього була дуже серйозна травма, але, попри слова лікарів, він відновився.

Я зрозуміла, що таке сила волі, що таке сила духу і що таке віра... Віра в найкраще... Він виявився сильнішим за обставини, і це його перемога.

Зараз тривога стала частиною нашого життя. Вона лунає так часто, що іноді я вже не так сильно лякаюся, як спочатку, але все одно, коли чую

її, моє серце починає битися швидше. Я дивлюся на маму і бачу, що вона теж переживає, але намагається бути спокійною заради мене.

Знаєте, я зрозуміла одну річ. Навіть коли навколо все руйнується, ми можемо знаходити маленькі перемоги. Моя перемога — це коли я можу написати вірш, незважаючи на гуркіт за вікном... Це коли я можу намалювати сонце, навіть якщо небо затягнуте хмарами... Це коли я можу посміхнутися мамі, коли бачу, що їй теж нелегко...

Найбільше я мрію про мир. Про те, щоб знову можна було ходити до школи, бачити своїх друзів, поїхати на дачу, щоб небо було чистим, а замість сирен лунали дитячий сміх і пісні. Перед сном я уявляю собі, як ми будемо святкувати перемогу, як будемо танцювати, співати і всі будуть щасливі.

Я знаю, що це буде нелегко. Нам доведеться багато чого відбудувати, багато чого пережити, але я вірю, що ми зможемо. Бо ми — сильні.

Ми — українці. Ми пройшли через багато випробувань і завжди знаходили в собі сили піднятися.

Моя мама каже, що навіть у найтемнішу ніч завжди настає світанок. Я вірю їй. Я вірю, що цей світанок настане і для нас. І коли він настане, ми будемо ще сильнішими, ще мудрішими і ще більше цінуватимемо мир і спокій.

Я хочу, щоб цей текст прочитали всі. Щоб вони знали, що навіть маленька дівчинка, яка живе під тривогами і ракетами, може бути сильною. Що ми, діти, теж переживаємо, але ми віримо в перемогу. І ми будемо боротися за своє майбутнє, за свою країну, за мир!

Я хочу, щоб цей світ був мирним. Щоб діти могли рости, не знаючи страху, і щоб небо над нашими головами завжди було чистим. Я дуже мрію, щоб люди прокидалися не від вибухів та сирен, а під спів пташок і сонячного промінчика, який заглядає через віконечко... І це світло, яке є у кожному українці, сильніше за будь-яку темряву. І я вірю, що ми зможемо її подолати. Разом. Добро завжди перемагає зло! Бо ми — Україна. І ми — переможемо.

Я знаю, що коли все це закінчиться, ми будемо іншими... Ми будемо цінувати мир більше, ніж будь-коли. Ми будемо знати, що таке справжня дружба і справжня любов. Ми будемо знати, що треба цінувати кожну хвилиночку життя. Ми будемо знати, що таке перемагати, навіть коли здається, що все втрачено.

Я знаю, що це важко. Дуже важко. Іноді здається, що ці випробування ніколи не закінчаться: телеграм-канали... сповіщення... тривога всередині, КАБи, ракети, шахеди, слова: «Швидко у коридор»... А потім... потім ми живемо далі... Але я вірю... Вірю в те, що добро завжди допоможе перемогти зло. Вірю, що навіть у найтемніші часи світло знаходить шлях, щоб прорватися крізь хмари. І це світло — це ми. Ми, діти, наші сім'ї, наші друзі, всі ті, хто не здається, хто бореться і мріє.

Коли я дивлюся у вікно, я бачу надію. Я бачу маленькі квіти, які проростають. Вони такі тендітні, але такі сильні. Вони не здаються, не бояться. Вони просто ростуть. І я хочу бути як ці квіти — незламною, навіть коли навколо все руйнується.

Іноді мені здається, що мої слова — це єдине, що я можу зробити, але я знаю, що це не так. Кожен із нас робить свій маленький внесок у те, щоб світ став кращим. Хтось допомагає іншим, хтось просто підтримує посмішкою, а хтось, як я, просто пише і мріє. І це теж важливо.

Іноді я думаю про майбутнє. Воно здається таким далеким і невідомим, але я вірю, що воно буде світлим. Я уявляю, як ми знову ходитимемо до школи, як будемо сміятися на перервах, як гулятимемо на вулиці без страху, як більше не буде чутно сирен і тривог... Я уявляю, як мама готує смачний пиріг, дідусь розповідає історії, бабуся заварює чай, а батько насолоджується тихим вечором. І ми всі разом сидимо за столом, не думаючи про те, що може статися завтра... І дивимось на річку.

Я уявляю світ, у якому люди не бояться і просто живуть...

Це не просто мрія. Це моя надія. І я вірю, що ця надія живе в кожному з нас. Навіть коли здається, що все навколо темно і страшно, всередині кожного є маленьке світло, яке не дає нам зламатися. Це світло — це любов, це віра, це сила не здаватися.

Іноді я думаю про те, як важливо підтримувати одне одного. Коли ти сам, коли навколо лише страх і сум, дуже важко триматися, але коли поруч є хтось, хто тебе розуміє, хто тримає твою руку, стає легше.

Я вірю, що разом ми зможемо подолати будь-які труднощі. Наші серця сильніші за страх і біль, а надія — найміцніший щит. Навіть у найтемніші часи ми не самі, і це дає сили жити і мріяти. Я хочу вірити, що скоро настане мир і ми знову будемо щасливими дітьми. Тому я пишу, бо це мій спосіб триматися і не здаватися... і бути сильнішою за темряву.

Можливо, я ще маленька і не все розумію до кінця, але я точно знаю одне: ми — сильніші за обставини. Коли життя випробовує нас, ми знаходимо в собі сили, щоб перемагати. І це наша найголовніша перемога. Перемога духу, перемога віри, перемога добра!

Я звичайна дівчинка, яка любить читати книжки, малювати і мріяти, але зараз мої мрії трохи інші, ніж були раніше...

Річки Конки зараз немає, але у пам'яті вона є... Є також і спів пташок... і очерет... і зорі... і світло замість темряви... і надія...

Надія на те, що найближчим часом я повернуся туди і домалюю свій малюнок...

І назва його буде «Ми сильніші за темряву»!

Софія Волок

20 років

Софія живе у місті Дніпрі та навчається на четвертому курсі Харківської гуманітарно-педагогічної академії. Вона любить читати й гуляти, знаходячи у простих речах моменти тиші, тепла та натхнення. Одного зимового дня Софія врятувала кота — маленький вчинок, у якому проявилися її небайдужість і любов до життя.

Для Софії бути «сильнішою за темряву» — означає не зраджувати власним ідеалам і принципам, навіть коли важко.

Вона мріє вільно вдихнути українське повітря на повні груди, подорожувати, відкривати нові місця й дізнаватися щось нове.

Владислава Луцюк

11 років

Владислава живе у Старокостянтинові на Хмельниччині. Вона творча й допитлива дівчинка: захоплюється малюванням, грою на гітарі та літературною творчістю. У своїх картинах і текстах Владислава вміє передавати те, про що іноді важко сказати вголос.

Попри сирени й вибухи, дівчинка намагається зберігати оптимізм і вірити в краще. Вона вже має чимало творчих і навчальних здобутків — серед них призові місця в конкурсах та участь у всеукраїнських проєктах.

Владислава мріє про перемогу України й хоче стати відомою творчою діячкою, щоб своїми талантами прославляти рідну країну.

Ми сильні

Привіт! Мене звати Владислава, мені 11 років. Хоч я живу не в прифронтовому місті, але Старокостянтинів — місто-герой з 2025 року. Страшні події війни накрили і мене, і моїх рідних, і ще мільйони українців.

Коли почалася війна, я ще була малою і не до кінця розуміла, що відбувається. Та з часом почала усвідомлювати, наскільки страшними можуть бути ці події. Тривоги лунають удень і вночі, особливо тривожно ставало, коли вибухи були зовсім близько. Але я намагалася себе чимось зайняти: іноді малювала, читала книжку або ж міцно обіймала свої іграшки, які ніколи не залишала, коли ми спускалися в укриття. У такі моменти хотілося, щоб усі рідні були поруч і в безпеці. Тоді в голові була лише одна думка: «Нехай усе швидше закінчиться і всі будуть живі та здорові».

Найстрашніше — розуміти, що наші захисники щодня ризикують своїм життям і цим дають можливість нам жити, навчатися, працювати, розвиватися. Бачу, як щодня мої рідні стежать за новинами, хвилюються,

мама молиться вголос, і я за нею повторюю. Ще на початку війни люди згуртувалися, допомагали хто чим міг. Пам'ятаю, як мама зі своїми колегами щодня ходили плести сітки, варили хлопцям обіди, передавали необхідне через волонтерів. Я також хотіла чимось допомагати: декілька

разів ходила плести сітки. Не дуже виходило, але я старалася хоч трішечки допомогти.

Зараз я вже закінчила 5 клас. За цей період ми також не сиділи без діла, як і всі інші класи у нашій Старокостянтинівській загальноосвітній школі І–ІІІ ступенів №1. Двічі на рік проводилися благодійні ярмарки: ми збирали кошти й намагалися закрити потреби наших військових. На ярмарок приносили смаколики: хтось робив власноруч вироби, хтось просто допомагав коштами. За благодійними зборами, ярмарками та іншими добрими справами стоять звичайні люди — батьки, діти, вчителі, волонтери. Кожен допомагає, як може. І коли багато маленьких добрих справ об'єднуються, вони перетворюються на велику добру підтримку.

У другому семестрі ми створили скриньку «Наші котики ЗСУ» у нашому класі. У кого залишалися якісь кошти з обіду чи просто кишенькові, ми клали їх у скриньку. То були невеликі суми, але я розуміла одну важливу річ: значення має не розмір допомоги, а бажання допомогти. Вчителі багато розповідають нам про Україну, її історію, наших захисників та волонтерів.

Одного разу наш класний керівник Оксана Дмитрівна запросила письменницю та волонтерку Оксану Петрівну Радушинську. Поетеса розповіла нам про свою творчість, волонтерство та про те, наскільки важливо підтримувати наших захисників. Ми, своєю чергою, передали їй кошти на потреби захисників, які зібрали у класі: це були кошти з нашої скриньки та ті, які ми виборoли у шкільному змаганні зі збору макулатури.

Мені було дуже цікаво її слухати. Я зрозуміла, що це не просто зібрати кошти чи передати необхідні речі. Це можливість показати військовим, що ми їх підтримуємо, поважаємо і вдячні їм за те, що вони нас захищають. Після цієї зустрічі я ще більше замислилася над тим, що навіть дитина може бути корисною своїй країні. Я можу допомагати по-своєму: брати участь у благодійних ярмарках, підтримувати волонтерів, добре навчатися та просто залишатися доброю людиною.

Я вважаю, що зараз кожен українець має робити все можливе для перемоги. Хтось захищає нашу країну на передовій, хтось лікує поранених у шпиталях, хтось волонтерить, а хтось підтримує тих, кому важко.

У кожного своя маленька частинка великої справи.

Я, як і всі українці, хочу, щоб війна якнайшвидше закінчилася. Щоб військові повернулися до своїх родин, щоб діти більше не знали, що таке сигнал «Повітряна тривога», вибухи та страхи. Щоб можна було спокійно спати, прокидатися вранці, йти до школи, зустрічатися з друзями, будувати плани та мріяти про майбутнє.

Я хочу, щоб Україна була мирною, щасливою та незалежною державою.

І найбільше мрію про той день, коли ми всі зможемо сказати: «Війна закінчилася. Ми перемогли. Ми вдома».

Я вірю в наших захисників, вірю в Україну і вірю, що добро обов'язково переможе!

Слава Україні!

Даніл Циганок

14 років

Даніл родом із Луганщини, із села Новоселівка Старобільського району. Нині він живе у турецькому місті Трабзоні, але думками часто повертається додому — до рідної землі, друзів і звичного життя.

У вільний час Даніл любить футбол, велосипеди та творчість. Йому подобається не лише кататися, а й самостійно ремонтувати та вдосконалювати свій велосипед. Він добре навчається, бере участь у конкурсах і патріотичних акціях та пишається своїми успіхами.

Для Даніла бути «сильнішим за темряву» — означає не здаватися, берегти світло в душі й продовжувати розвиватися, навіть коли важко.

Найбільше він мріє про мир, перемогу та повернення додому — на рідну Луганщину.

Воля, викарбувана в серці

Кажуть, що пам'ять не має кольору. Але моя — синьо-жовта, як блакитне небо над золотистими ланами Луганщини, із викарбуваним у самому серці словом «воля».

Зараз я сиджу на узбережжі Чорного моря, чужому узбережжі, де шумлять хвилі, лементують чайки, навколо чути іноземні слова й сміх чужих мені людей. Тут безпечно й тепло, але для мене весь цей світ — не мій, ніби вигаданий, несправжній. Бо моє справжнє життя, мої думки та серце там, на рідній Луганщині, де гуляє вітер над безмежним степом, пахне чебрецем і любистком, де в окупації залишився мій дім, моя школа, моє дитинство...

Мені чотирнадцять років, і я знаю ціну свободи не з уроків історії, а з власного досвіду. Ніколи не забуду, як перехоплювало дихання, а іноді мені здавалося, що серце зовсім зупинялося на москальських блокпостах, коли нелюди копирсалися в наших речах, перевіряли телефони, вишукуючи бодай натяк на те, що ми — українці. Цей твір для мене не просто конкурсне есе, це мій біль, мої спогади, це те, що в мене в серці й на душі, це історія, яка доводить, що наше світло не згасити, не вибити ракетами, не знищити шахедами. Це розповідь про прабабусю Марфу Михайлівну, яка в Другу світову гнала фашистів, про мою любу бабусю, яка зараз через VPN пробиває цифрову в'язницю москалів, та про мою вчительку Світлану Миколаївну, яка під обстрілами ховала мовчазні ліхтарі людства в стару скриню.

Наша родина вже бачила зло. Прабабуся Марфа Михайлівна всю Другу світову війну пройшла медсестрою, рятувала життя й душі. Вона багато розповідала про жорстокість німців. Але діяння сучасних загарбників перевершили навіть ті темні часи. Москалі виявилися лютішими за німців, вони прийшли з особливим садизмом знищити нашу мову, культуру, нашу націю. «Це ж треба мати сатанинський намір, таїти в собі невиліковний сказ, щоб тяжко так знущатися над нами...» Окупанти катують мирні міста обстрілами, блокують зв'язок, знищують усе українське на окупованій території, залякують людей так, що ті бояться навіть розтулити рота, щоб їх не вбили.

Генетичний код спротиву прабабусі прокинувся в її доньці — моїй бабусі, яка опинилася в окупації. Але вона не опускає рук і не втрачає віри. Навіть тоді, коли вимикають інтернет та блокують українські сайти, бабуся намагається знаходити доступ до українських новин, дізнаватися правду та розповідати її сусідам. Вона впевнена, що Україна вистоїть, бо ворог завжди тікає з ганьбою, і ми дочекаємося свого переможного ранку.

Ця віра живиться й історіями з моєї школи. Коли жорстокий ворог уже підходив до міста, вчителька Світлана Миколаївна збирала оберемки українських книжок, міцно притискала їх до грудей і ховала ці скарби глибоко в стару велику скриню, рятуючи частинку нашого духовного багатства. Загарбники відразу б їх спалили, щоб знищити нашу пам'ять, наше минуле.

Кожен учинок, спрямований проти ворога, можна вважати подвигом. А подвиги всіх людей, усіх українських патріотів сильніші за темряву, за всі ворожі танки та ракети.

Сидячи в безпеці на чужому узбережжі, я переконаний, що не маю права здаватися. Я мушу вчитися, розвиватися й бути гідним своєї Батьківщини, своєї родини та своєї вчительки. Я вірю в те, що настане день, коли російські загарбники з ганьбою підуть з нашої землі. Я приїду додому, на рідну Луганщину, вдихну запах свободи та чорнобривців, міцно обійму бабусю, і разом зі Світланою Миколаївною ми відкриємо ту саму скриню, яка зберегла для нас не просто українські книги, а живий літопис нашої історії. Бо нашу пам'ять ніякій темряві не згасити, адже в серці кожного українця викарбуване слово «ВОЛЯ».

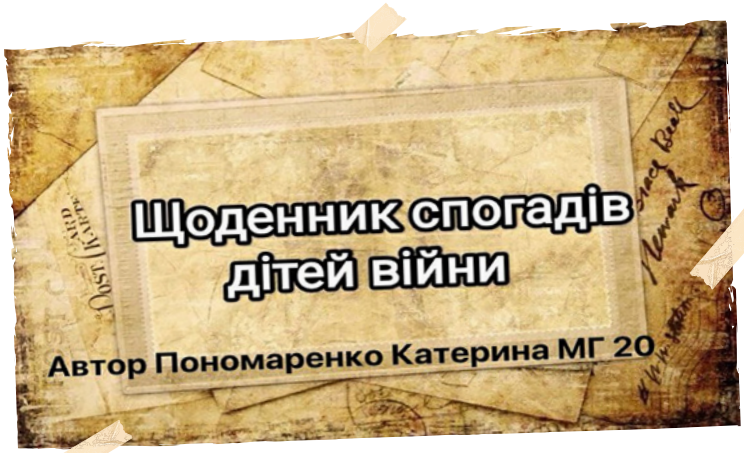
Катерина Пономаренко

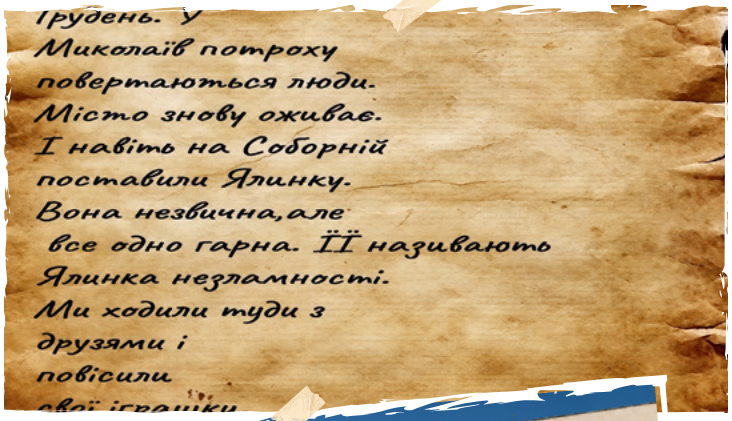
12 років

Катерина родом із міста Миколаєва, де нині живе та навчається у гімназії №20. Вона захоплюється пілонним спортом та повітряною гімнастикою. Катерина неодноразово брала участь у творчих конкурсах, є переможницею конкурсу читців «Україна молода» та багатьох танцювальних конкурсів.

Для Катерини бути «сильнішою за тетяву» — означає не боятися труднощів, вірити в себе й не здаватися, навіть коли важко. Кожне тренування, кожен виступ і кожна маленька перемога допомагають їй ставати впевненішою та наближатися до своєї мрії.

Найбільше Катерина мріє стати чемпіонкою України з повітряної акробатики та пілонного спорту. Вона хоче підкорювати висоту не лише фізично, а й власною силою духу.

Софія Садовнича

12 років

Софія родом із міста Попасна на Луганщині. До повномасштабного вторгнення там було її рідне життя, дім і звичний світ. Нині дівчина живе в Ужгороді та навчається у Попаснянській гімназії №21.

Софія любить малювати, а раніше займалася танцями. Вона пишається перемогами у танцювальних змаганнях, олімпіадах і конкурсах з української мови.

Для Софії бути «сильнішою за темряву» — вистояти й вижити під час війни.

Її найбільша мрія — повернути собі просте щасливе дитинство: власний дім, друзів, зустріч із бабусею та море разом із мамою.

Моя історія

Мене звати Софія, я учениця 8 класу Школи олімпійської освіти Попаснянської гімназії №21 Луганської області. Вже п'ятий рік вимушена мандрувати містами України, бо ворог знищив моє місто. Війна для мене почалася ще у 2014 році. Тоді мені було лише 8 місяців. Ворог захопив наше місто і тримав у страху всіх жителів. Я не пам'ятаю цих страшних подій, але мама розповідала мені, як було страшно і важко вижити з маленькою дитиною на руках. Тоді ЗСУ вдалося відігнати ворога і звільнити наше місто. Почалася відбудова у відносному мирі, бо поодинокі обстріли продовжувалися. Ворог хотів повернути позиції, але йому це ніяк не вдавалося. У 2019 році я пішла до 1 класу. З гордістю давала перший дзвоник у нашому затишному шкільному дворі. Подумати навіть не могла, що цей жах повториться, але вже з більшою силою.

Коли стало відомо, що в Україні почалася повномасштабна війна, ми одразу зрозуміли, що біда нас не мине. Мама прийняла рішення поки що не виїжджати, бо сподівалася, що ворога не пустять. І навіть якщо будуть руйнування, ми все відбудуємо, як у 2014 році. Окупанти планували взяти наше місто за 2–3 дні, але військовим ЗСУ вдалося тримати його до 8 травня — понад 90 днів. Ситуація погіршувалася щодня. Ми відчули на собі всю лють ворога: ракети, авіабомби, протипіхотні та протитанкові міни, фосфорні та касетні бомби, «Гради», «Смерчі». Залишатися у квартирі було небезпечно, вона була частково зруйнована.

Три тижні ми прожили спочатку в одному укритті. Коли ворог просунувся вперед, нам довелося перейти в інше. Раз на два дні мама бігала додому дістати хоч якусь їжу, щоб не померти з голоду. Ризикуючи потрапити під обстріл, вона долала шлях туди і назад, не знаючи, чи повернеться. Увесь цей час я чекала її у підвалі і переживала за її життя. У нас не було світла, води, газу та зв'язку. Їжу готували на вогнищі біля укриття, а спали на дерев'яних ящиках. Було дуже холодно. Навіть пледи й одяг не рятували нас від холоду.

Минав час, а ситуація тільки погіршувалася. Їжі і води дістати вже не було де. Ми вирішили, що треба виїжджати, бо стан подій був критичний. Але це було вже не так просто, бо більшість людей виїхала, а свого транспорту ми не мали. Тривожні дні очікувань, страх, надія, яка згасала з кожним днем. Коли нам вдалося вибратися з укриття, ми не були готові побачити жах, який відбувався у місті: розкидані тіла загиблих, уламки

ракет, розбиті будівлі. І вся ця жахлива картина супроводжувалася постійними звуками прильотів. Згадуючи зараз ці події, можу сказати впевнено: ми пережили справжнє пекло! Я втратила наших друзів, школу, своє щасливе життя. Після взяття нашого міста його ще було пограбовано. Те, що вціліло під час обстрілів, було вивезено за межі міста і продано.

Ледве врятувавшись, ми знайшли прихисток у містах: Бахмуті, Дніпрі, Києві, Рівному... Нам не вдалося нічого взяти з собою, окрім документів. І повернутися вже немає куди п'ятий рік, бо місто вщент зруйновано. У ці складні часи нам допомогли небайдужі українці. Оговтавшись від страшних подій, ми почали і самі допомагати тим, хто цього потребує. Хто, як не ми — люди, які втратили все, — розуміє потреби і біль інших?

До волонтерства мене долучила мама. Ми разом ходили плести сітки, збирали пакунки для військових на фронт, медиків на опорні пункти, писали листи, малювали малюнки, записували відеозвернення, виготовляли обереги, відвідували поранених у госпіталі. Я спостерігала, як вона із завзяттям хоче наблизити перемогу і підтримати бойовий дух наших військових та ВПО. Зрозуміла, що підтримка і добрі справи дають можливість рухатися далі і не здаватися перед навалою, вселяють упевненість у власних силах.

Разом з мамою ми допомагаємо не тільки людям, а й тваринам, які у складні часи залишилися без дому та опіки господарів. Разом відвідуємо їх у притулку. Мама зшила теплі лежаки для собак, які були після важких операцій, а також ми зібрали їжу для тварин. Ми мали можливість брати участь у благодійних акціях «Поділися хлібом», «Дарунок вдячності для військових», де приготували подарунки для тих, хто готовий віддати життя за мир в Україні.

Моя мама Олена — вчителька і волонтерка. Спільно з іншими вона створює спільноту неймовірної підтримки для мам та їхніх дітей у складні часи. Також поширює вивчення української мови та літератури. Вона проводить заходи, присвячені вивченню рідної мови серед ВПО та місцевих, вчить дітей читати та писати, а я їй завжди допомагаю в усьому.

На мою думку, перемога складається з маленьких щоденних справ, з єдності українців, підтримки тих, хто на фронті захищає нашу Батьківщину. Хочу своїм прикладом надихнути інших українців допомагати і єднатися заради перемоги. Я можу вдало поєднувати навчання і волонтерство, захоплююся бісероплетінням і малюванням. Я не можу забути своє рідне місто, стерти з пам'яті яскраві спогади нашого життя, тому досі навчаюся онлайн. Після перемоги хочу повернутися в рідне місто, хоча воно заміноване і знищене. Я вірю, що тільки разом ми зможемо втілити нашу спільну мрію — жити на рідній землі у вільній Україні.

Хочу, щоб ніколи більше у житті ми не здригалися від сирен і вибухів, а своїми вчинками прославляли нашу Батьківщину. Нехай всі знають, що українці — сильна нація! Я вважаю, що кожен повинен робити на своєму місці те, що в нього виходить якнайкраще: рятувати, захищати, лікувати, вчити... А ми, діти, будемо допомагати дорослим, щоб наша Україна процвітала.

Дмитро Надолішний

13 років

Дмитро родом із села Великі Проходи Дмитро родом із села Великі Проходи Харківської області, а нині живе в Харкові. Він навчається у Русько-Лозівському ліцеї, любить конструювати різні речі з картону та паперу.

Для Дмитра бути «сильнішим за темряву» —означає навіть у складні моменти не здаватися, берегти світло всередині себе, допомагати рідним і вірити, що все обов'язково зміниться на краще.

Найбільше Дмитро мріє про завершення війни та повернення до місця, де залишилося його дитинство. А також про дім, де буде вся родина, не буде вибухів і страху за близьких, а можна буде просто гуляти, мріяти, радіти звичайним речам.

Поліна Капшук

14 років

Поліна родом із міста Лимана на Донеччині, а нині живе у Кропивницькому. Війна змусила її залишити рідне місто, школу та звичне життя, але не змогла забрати найважливішого — надії та віри в повернення додому.

Поліна любить прості речі — прогулянки на свіжому повітрі, тишу, відчуття спокою. Вона пишається тим, що навчилася бути стійкою перед труднощами, які принесла війна.

Її найбільша мрія — щоб настав мир і вона знову змогла повернутися до рідного Лимана. Туди, де залишилися її дитинство, дім і багато дорогих серцю спогадів.

Шкільний дзвінок довжиною в кілометри

Мені чотирнадцять. Якщо запитати моїх однолітків із якихось спокійних куточків світу про те, чим їм запам'ятався лютий 2022 року, вони, мабуть, згадають нові комп'ютерні ігри, тренди в ТікТоці або підготовку до весняних канікул. Для мене ж той лютий став глухою стіною, об яку розбилося моє безтурботне дитинство. На той момент я навчалася у четвертому класі нашого ліцею. Усього лише в четвертому класі. Маленька дівчинка, яка найбільше переймалася через невивчений вірш чи через те, що забула вдома кольорові олівці.

Я досі дуже чітко, до найдрібніших деталей, пам'ятаю наш кабінет, ніби вийшла з нього лише вчора. Світлий, затишний, завжди сповнений передчуття чогось доброго. Навесні крізь великі вікна пробивалося лагідне сонце, підсвічуючі порошинки, що кружляли в повітрі, мов маленькі планети. Біля дошки стояла наша вчителька — її спокійний голос і тепла посмішка вміли втихомирити будь-який галас у класі й дарували відчуття, що ми в повній безпеці. Ми були звичайними десятирічними дітьми. Ділилися цукерками, сперечалися через дрібниці, будували грандіозні плани на вихідні й страшенно пишалися статусом «випускників початкової школи». Напередодні ми якраз малювали листівки для мам до свята весни, обговорювали якісь спільні проєкти й думали, що попереду на нас чекає довге, передбачуване і щасливе шкільне життя, де найбільшим стресом була контрольна робота.

А потім усе зникло в один ранок. Замість звичного, такого рідного шкільного дзвінка в моє життя безжально увірвалися пронизливі звуки сирен та глухі, страшні вибухи десь на околиці. Замість шкільного портфеля, куди я з вечора акуратно складала підручники з інформатики та літературного читання, з'явився поспіхом зібрана тривожна валіза. Мама тихо плакала кусаючи губи, а я тремтячими руками заштовхувала між теплих светрів свого улюбленого плюшевого ведмедика, не розуміючи, чому я не можу просто піти до школи. Наш ліцей, де на партах залишилися наші зошити, стінах висіли наші малюнки, а на підвіконнях зеленіли квіти, які ми обіцяли поливати в понеділок, раптом став недосяжним. Моє велике яскраве дитяче життя стиснулося до розмірів однієї дорожньої валізи та німого жаху перед невідомістю.

Далі була евакуація. Нескінченні, виснажливі дороги. Вокзали, чужі обличчя, розгубленість. Війна розкидала нас, наче осіннє листя: хтось опинився в інших областях України, хтось — за тисячі кілометрів, за кордоном. А згодом прийшла новина, від якої занімілo серце: нашого ліцею більше немає.

Стіни, які пам'ятали наш сміх, кабінет, де ми вчилися писати перші слова, коридори, якими ми бігали на перервах — усе це перетворилося на руїни. Саме тоді я збагнула: колишнього життя вже не повернути. Ми втратили свій рідний дім.

Та найстрашніший, найболючіший удар, який назавжди розділив мою душу на «до» та «після», чекав попереду. Війна забирає не лише стіни й парти — вона безжально забирає людей, які тримали наш всесвіт.

11 січня 2025 року в районі населеного пункту Костянтинівка загинув мій тато — старший лейтенант Олександр Капшук, начальник служби радіаційного, хімічного, біологічного захисту Служби сил підтримки. Для мене він завжди був і залишається абсолютним прикладом відваги, залізного професіоналізму та безмежної відданості своїй справі. Його життя, таке цінне й сповнене любові до нас, обірвалося в одну мить через підступний удар ворожого FPV-дрону, що влучив у автомобіль неподалік Костянтинівки.

Того дня разом із татом померла й частина моєї душі. Цей біль неможливо висловити жодним словом чи змити жодною сльозою. Але водночас цей біль перетворився на мій внутрішній щит. Я — донька Героя. Мій тато боровся за те, щоб я жила, навчалася і мала майбутнє. І я просто не маю права здатися чи опустити руки.

Найдивовижніше те, що війна, яка мала б безжально розірвати всі наші зв'язки й розвіяти нас по світу, змусила наш клас бути сильними. Навіть крізь цей страшний морок і особисті втрати, ми продовжуємо триматися. Вони знищили будівлю ліцею, але не змогли знищити його дух — бо він продовжував жити в кожному з нас. Наше шкільне життя повністю переселилося у холодні, мерехтливі екрани моніторів та смартфонів.

Я ніколи не забуду наші перші онлайн-уроки. Навколо все чуже, інтернет постійно зникав, світло вимикали годинами, а за вікном вили сирени. Але коли на екрані нарешті з'являлося втомлене, але таке безмежно рідне обличчя нашої вчительки та маленькі віконця з посмішками однокласників, увесь страх кудись зникав. Ці цифрові квадратики в Google Meet стали нашою новою, невидимою фортецею, яку жоден снаряд не міг дістати. Вони були єдиною живою ниточкою, яка зв'язувала нас із рідним Лиманом. Ми вчилися писати диктанти під звуки генераторів і розгадувати ребуси, коли телефон ледь ловив зв'язок на підвіконні.

За ці роки ми подорослішали на цілу вічність. Сьогодні я дивлюся на своїх друзів через веб-камеру і майже не впізнаю в них тих переляканих десятирічних дітлахів із четвертого класу. Зараз ми —дев'ятикласники. Ми стали серйозними, самостійними підлітками з дорослими очима. Ми навчилися підтримувати один одного в шкільних чатах, коли комусь дуже страшно під час обстрілів, надсилати смішні стікери, щоб розрядити атмосферу, і разом радіти кожній новині з дому.

Я точно знаю, що цей важкий шлях закінчиться. Так, нашого ліцею більше немає, але я вірю, що на місці руїн обов'язково підніметься новий, світлий і відбудований Лиманський ліцей № 5. Моя найбільша, найзаповітніша мрія — знову пройтися знайомими вулицями рідного міста, переступити поріг нового ліцею, почути живий, гучний шкільний дзвінок і нарешті обійняти тих, кого я вже кілька років бачу лише через холодне скло монітора.

Нас називають поколінням війни. Але ми — покоління незламності. Вони можуть зруйнувати наші школи, вони можуть забирати найкращих людей, але їм ніколи, чуєте, ніколи не відібрати у нас пам'ять і наше майбутнє, за яке мій тато віддав усе.

Анастасія Войтенко

15 років

Анастасія родом із Луганщини, а нині перебуває в Латвії. Навчається у Чмирівському ліцеї та продовжує розвивати свої захоплення: грає на гітарі, займається танцями, іноді пише вірші та прозові твори.

Для Анастасії бути «сильнішою за темряву» — означає жити, вірити й любити, не опускати рук і не дозволяти обставинам згасити власне світло.

Її найбільша мрія проста й дуже важлива — мир. А також повернення в Україну, до свого дому, до життя, яке обов'язково має продовжитися.

Заплющую очі, щоб бачити світло

Коли стомлене латвійське сонце торкається землі, а світ довкола затихає, я беру до рук свою «елпешку» — нову акустичну гітару. Тільки їй у такі вечори я можу «розповісти» те, про що зазвичай мовчу. У кімнаті затишно, останні промені ледь-ледь торкаються інстант-фото та аніме-постерів, що заполонили стіни кімнати підлітки, врешті струни вже тихо співають щось щемливо рідне... Заплющую очі, і, здається, я не сама. Разом зі мною сумує легкий степовий вітерець, підспівує ковила, дзюрчить стрімкий Айдар, шелестить вишня під хатою і десь за обрієм світліє небокрай — то народжується день над моїм Старобільськом. Виринають з пам'яті рядки: «Луганщина — світанок України!».

Кожна така мелодія — як сповідь. Так відбувається моя розмова з рідною, але такою далекою батьківщиною. Не голосом — музикою. Не фактами — відчуттями. Я — звичайна тінейджерка з музичним компаньйоном, але під моїми пальцями, у звуках цих струн — Слобідський край. Він нестерпно мені болить, натхненно звучить, млосно надихає. Він — моя життєва мелодія. Він — моє свідоцтво про народження.

Земля, що говорить до мене струнами, край, де ув'язнили нестримний вітер, задушили його пісню, вільну й голосну.

Спогади невмирущі.

А мій Старобільськ — це затишні тінисті вулиці, повільний ритм життя, напоєне сонцем повітря.

Мандруючи стежками пам'яті, я можу наблизитися до Айдару, зануритися у найчистішу прохолодну воду, там, де верби полощуть свої коси, шепочучи річці-посестрі: «Все буде добре». Там у повітрі зависає щось таке незбагненне — це, мабуть, натхнення, це ще ненаписані вірші. Муза закута, вона німа — у неволі немає їй місця.

Мені моя Луганщина постає русявою, квітами закосиченою дівчиною — вродливою, щедрою, сильною. Її ясні очі сповнені гідності й надії. Вона терпляче чекає, її червоні воронці з розлогих схилів майорять на сукні й у руках, і з того голосного мовчання родяться рядки. А правда криється в міжрядді.

Не можу не писати. Після повномасштабного вторгнення в нашому місті все змінилося — і не стільки на вулицях, скільки всередині людей. З'явився німий біль, який оком не побачити. Відчула, що слова і звуки можуть стати рятівними. Кожна поезія — частинка серця, дитинства, моєї тривалої тривоги.

Там, у моїй кімнаті з рожевими шпалерами і дитячими малюнками на них, сумує моя перша гітара. Її мені подарував мій дядько, татів брат-полковник, воїн ЗСУ. Я ще тоді, коли світ здавався надто небезпечним, зачинялась у кімнаті і брала її до рук. Неслухняні пальці торкалися струн. Кожна з тих мелодій закарбована в моєму серці й тепер все голосніше звучить у мені:

Моя Луганщина — не цяточка на карті,
Вона в ароматі трав'яного чаю,
У котику, що спить на підвіконні,
У струнах, що про рідний край співають.
Отак граючи, я ніби виливаю свою тугу.
Мелодія — це вірш без слів. Думаю: а раптом саме так звучить душа моєї землі — через акорди, крізь тишу і невпевнено зіграні ноти, що розчиняються у просторі, гублячись десь серед зірок.
Ми не загубимось... Не розчинимось... Не асимілюємось.
Ми — діти війни, не тиша; ми — голос. І хоч роз'їхались по світах, звикали до нових класів, облич, нових мов і умов — частинки наших сердець залишилися вдома. Ми закарбували його у пам'яті з любов'ю, з болем, з журбою.
Я мрію, щоби українською Луганщина звучала І не лише в рядках поетів, а й у голосах дітей.
Щоб її зрадливо не ми забували, не стерли з пам'яті.
Щоб не лунало слів «окупована» у виразах людей.
Розумію, що моя творчість — піщинка, та якщо допоможе хоч комусь цю істину пізнати, все недаремно.

Тепер, крізь роки, обіймаючи свою вже нову гітару, думаю: чи може моя така тиха пісня щось змінити? Враз усвідомлюю: саме вона допомогла мені сказати те, що словами було не передати. Несміливі рядки стали опорою, і земля моїх пращурів продовжує жити в звуках і літерах навіть тоді, коли важко на серці.
Земля моя — не просто батьківщина.
Вона — мелодія, яка живе в мені.
І допоки звучить голос України,
Ця музика не замовкатиме в мені.
Слобожанщина — це не про місце. Це про пісню-душу, яка співає у мені.
Я — її рядок.
Я — її дитя.

Надія Бєлікова

18 років

Надія родом із Харкова, навчається у Харківській державній академії дизайну і мистецтв. У вільний час любить малювати та в'язати, а серед своїх творчих здобутків особливо відзначає навички у сфері 3D-анімації.

Для Надії бути «сильнішою за темряву» — означає не зневірюватися, навіть коли шлях здається складним. Вона продовжує навчатися, розвивати свої здібності та впевнено дивитися вперед.

У майбутньому Надія мріє вивчати біологію у Швеції та працювати в геймстудії, поєднавши знання, творчість і сучасні технології.

Олександра Стріляна

17 років

Олександра родом із селища Олександра родом із селища Солоницівка на Харківщині. Вона навчається в Харківському педагогічному фаховому коледжі. У її житті багато творчості: Олександра танцює, пише вірші та прозу, вивчає мови, читає, слухає музику, створює креативні макіяжі й фотографує моменти навколо себе.

Для Олександри бути «сильнішою за темряву» — означає продовжувати жити, творити й мріяти, навіть коли поруч небезпека. Це означає зберігати людяність, добро та щирість, говорити, коли тебе не чують, і знаходити сили залишатися собою.

Найбільше вона мріє про перемогу України — про той день, коли її країна нарешті зможе видихнути після довгих років болю та страждань.

Від звуку ракет рятує лиш вуаль краси

23 лютого 2022 року. Далекий день, проте не по-лютневому теплий. Я пам'ятаю, яке ж чарівне було небо... Хмари здавались пір'їнками на синьому полотні неба. Невже щось може заплямувати цю красу? Може. Врешті, це будуть руки чогось великого, недосяжного, проте живого. Людини. Та маленька Саша цього не знала. Її серце було обшите вуаллю краси.

24 лютого 2022 року. П'ята ранку. Сніг. Удалині чується гучний звук, що досі змушує здригатися, — це пролетів літак. Хотілося б, щоб це був пасажирський небесний корабель, що везе щасливих мандрівників. Проте в кабіні лише пілот. Певно, якийсь молодик, який взявся боронити нашу землю. Годинами пізніше родина збирає тривожну валізу. Сльози, перші вибухи, страх. Вечір. Тоді він подарував неймовірний захід сонця — небо було вкрите рожевим. Цей пейзаж врізався у пам'ять. Навіть тоді, коли життя трималося на волосині, краса могла врятувати цілий світ. Її вуаль усе ще обіймала все нутро.

24 березня 2022 року. Перший вихід на вулицю. Стіни кімнати та підвалу душили, тож побачені мною хмари викликали щирі сльози. Захват. Люди стояли у величезних чергах, щоб придбати продукти. Та у всій тривозі та схвильованих голосах вчувався сміх. Надія є. Тоді ми з

мамою придбали найсмачніше печиво. Домашній комфорт та затишок знову закріпили вуаль краси. Навіть якщо за вікном пролітала вже десята ракета.

15 травня 2022 року. Перша прогулянка рідним селищем. Весняне сонце дарувало все своє тепло, якого так бракувало кожному мешканцю. Звуки тренувань наших військових зливалися з дитячим сміхом. Карикатурна краса, та це все ще її вуаль.

Так минали дні, тижні, місяці, роки. Одного дня ти молишся за життя близьких та своє. Ти чуєш, що «летить», і не знаєш, сьогодні ти чи ні. Ти втрачаєш знайомих та друзів, які могли б подарувати світу безкінечну кількість емоцій. Ти бачиш, як улюблені місця для відпочинку, вулиці спогадів та споруди естетичної насолоди руйнуються. Вуаль краси заплямовується, забруднюється, і моментами ти вважаєш, що її зовсім не існує. Коли твоя рідна країна тоне в морях крові, агонії та сльозах, ти втрачаєш віру у прекрасне.

Але цей прекрасний світ не заслуговує на настільки упереджене ставлення. На нього заслуговують лише наші вороги. Тож варто згадати, що краса — це не лише те, що можна побачити. Це поняття набагато глибше, і воно звикло переплітатися зі злом у нашому світі контрастів.

Із кожним днем вторгнення цінуєш кожен момент із родиною. Їхній дзвінкий сміх, турбота та ясні очі могли затьмарити неспокійну ніч. Під місячним сяйвом ви разом трусилися від чергового нальоту дронів, а зранку вже пили каву та обговорювали плани на день. Краса побуту.

Із кожним днем вторгнення ти дякуєш Всесвіту за друзів. Неодноразово ви запитували одне в одного: «А що нас чекає далі?» Довелося рано подорослішати: думати про виїзд за кордон, зміну обстановки, пріоритет безпеки. Але вже за мить ви дивились одне на одного та сміялись, жартували, обіймались. Навіть якщо усвідомлювали, що в одну мить це може обірватися через випущену терористами ракету. Краса підтримки.

Із кожним днем вторгнення думаєш про важливість етапів. Завершення школи, вступ у коледж, робота. Ти можеш не спати всю ніч, слухаючи вибухи, а зранку гризти граніт науки, бо ніхто це не зробить за тебе. Тут же ти пишеш своєму підлітковому коханню — у вас усе тільки починається. Плани на майбутнє, прогулянки рідним Харковом. Але буває, що і серця б'ються в такт не тільки через любов, а й через страх, коли у ваших районах ой як «неспокійно». Краса пізнання та кохання.

Із кожним днем вторгнення цінуєш власне ремесло. Танцюючи, забуваєш про все: про неуспіх колишньої команди через вимушений виїзд деяких учасників, про втрачені можливості. Та ти тут. Музика і рух тут. Такти не дозволяють вибухам заглушити їх. Скоро найбільші сцени знову засяють. Краса мистецтва.

Із кожним днем вторгнення закохуєшся в роботу. Десятки дитячих оченят, трохи невиспаних через звуки сирен, дивляться на тебе з теплом. Ти вчиш їх, а вони — тебе. Їхні маленькі рученята обіймають тебе міцніше за будь-якого дорослого. Краса дитинства.

Краса, краса, краса... Звучить абсурдно в умовах війни, чи не так? Частково, лише частково, це правда.

Краса не здатна повернути загиблих, не здатна відбудувати руїни, не здатна зупинити звуки вибухів, автоматних черг та ворожих літаків. Проте вона здатна лишити в людях людей. Краса здатна піднести мораль, додаючи їй фізичних обрисів. Її вуаль може обгорнути нас усіх, даруючи кожному щось своє. Для когось — силу, для когось — надію, але для всіх однаково — здатність вбачати прекрасне.

Сподіваюсь, колись зло загине, і вуаль краси обгорне собою все, навіть якщо деякі рани не залатаєш нічим.

Емілі та Ніколь Кацко

7 та 16 років

Сестри Емілі та Ніколь родом з міста Одеси. Емілі навчається в Одеському ліцеї №69, а разом зі старшою сестрою Ніколь із дитинства захоплюється танцями. Дівчата беруть участь у чемпіонатах України та неодноразово ставали переможницями всеукраїнських змагань.

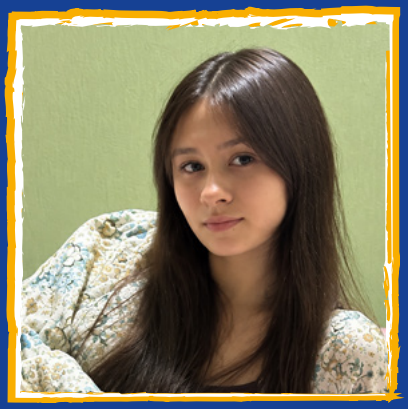
Для сестер танці — це не лише захоплення, а й спільна справа, яка допомагає їм підтримувати одна одну та впевнено рухатися до мрій. Емілі також любить малювати, читати й грати в шахи.

Для Емілі та Ніколь бути «сильнішими за темряву» — означає не втрачати віри, підтримувати одна одну та йти до мети, попри всі перешкоди.

Найбільше сестри мріють про завершення війни, мирне небо та повернення всіх рідних додому.

Анастасія Мирошник

16 років

Анастасія живе у Дніпрі та навчається в ліцеї №42. Вона любить малювати, гуляти, пізнавати нове й постійно розвиватися. Анастасія активна, допитлива та не боїться братися за нові справи — за цей час вона опанувала не одну освітню програму й стала активною учасницею шкільного життя.

Їй довелося побачити, як війна змінює звичне дитинство, але навіть це не змусило її відмовитися від мрій.

Для Анастасії бути «сильнішою за темряву» — означає не здаватися, берегти надію та продовжувати рухатися вперед, навіть коли важко.

Вона мріє про просте й водночас найважливіше — успішне, щасливе майбутнє.

Дитинство, яке змінила війна

Моя історія почалася з події, яка назавжди змінила життя мільйонів українців, — з початку повномасштабної війни. Я добре пам'ятаю той період, хоча тоді мені було лише 12 років. У такому віці ще хочеться думати про друзів, школу, прогулянки та звичайні дитячі речі, а не про війну, переїзд і те, де ти житимеш завтра.

Приблизно за тиждень після початку війни ми з родиною були змушені залишити Україну. Спочатку ми поїхали до Польщі, а потім вирушили до Німеччини. Тоді я ще не могла до кінця усвідомити, наскільки сильно ця поїздка змінить моє життя. Здавалося, що ми просто виїжджаємо на певний час, перечекаємо небезпеку, а потім повернемося додому. Але ніхто не знав, скільки насправді триватиме війна.

Спочатку в Німеччині все було досить добре. Нове місце здавалося цікавим, незвичним і навіть трохи захопливим. Інша країна, інша мова, нові вулиці, будинки, магазини та люди. Перші місяці я поступово звикала до нового життя. Але згодом мені довелося піти до німецької школи, і саме тоді я по-справжньому зрозуміла, наскільки складно починати все з нуля. Я майже не знала німецької мови. Уявіть, що ви приходите в абсолютно новий колектив, де всі навколо розмовляють мовою, яку ви ледве розумієте. Люди жартують, спілкуються між собою, обговорюють якісь події, а ти стоїш поруч і не завжди навіть можеш зрозуміти, про що вони говорять. Для мене це було дуже незвично та психологічно важко.

Виявилося, що в школі є ще одна українська дівчина. Ми познайомилися й почали спілкуватися. Мені було значно легше, коли поруч була людина, яка розуміла мою мову, мої переживання та те, через що я проходила. Але згодом ми посварилися, як це іноді буває між людьми, і я залишилася сама. Саме тоді я особливо гостро відчула, наскільки далеко перебуваю від дому. Поруч майже не було українців, з якими я могла б просто поговорити без перекладача чи постійного страху неправильно висловитися. А коли тобі лише 12 років, адаптуватися до нового суспільства, нової школи та нової мови зовсім непросто. У мене з'явилося відчуття самотності й дезорієнтації. Я ніби опинилася в зовсім іншому світі, де не знала, як правильно поводитися і що буде зі мною завтра.

Звичайно, у Німеччині є багато законів і правил, які відрізняються від українських. Особливо багато уваги приділяється захисту дітей. Наприклад, дорослим не можна поводитися з дітьми агресивно, і навіть крик на дитину в громадському місці може привернути увагу відповідних служб. З одного боку, я вважаю це правильним, адже діти мають бути захищені від насильства та жорстокого поводження. Але іноді надмірна формальність системи може створювати складні ситуації.

У школі ми з подругою також зіткнулися з неприємною ситуацією, пов'язаною з конфліктом і цькуванням. Це було неприємно й страшно, особливо коли ти перебуваєш у чужій країні та ще не дуже добре знаєш мову. На щастя, усе вдалося вирішити, і ситуація не мала серйозних наслідків. Але цей випадок залишив у мене багато думок про те, наскільки важливо, щоб у школі дитина почувалася захищеною.

Найбільшим випробуванням для мене та нашої родини стало те, що мій батько пішов воювати. Це було дуже важко усвідомити. Коли ти дитина, твій батько здається людиною, яка завжди поруч і яка зможе захистити тебе від усього. А потім раптом він опиняється далеко, у небезпечному місці, і ти не знаєш, коли зможеш його побачити знову. Я намагалася не показувати, наскільки сильно переймаюся, але всередині постійно думала про нього. Кожна новина, кожен дзвінок могли викликати тривогу. Для нашої сім'ї це був надзвичайно складний період. На щастя, зараз із татом усе добре, і це найважливіше для мене.

Проте навіть у найскладніші часи в моєму житті були моменти, які хочеться згадувати з посмішкою. Згодом я знайшла компанію та хороших друзів. Ми часто гуляли, розмовляли, сміялися, проводили разом час. Іноді саме звичайна прогулянка могла хоча б на кілька годин відволікти мене від усіх проблем. Ми також багато подорожували Німеччиною. Їздили дивитися на чудові краєвиди, гуляли незнайомими вулицями, бачили цікаву архітектуру та природу. У цій країні справді дуже багато гарних місць. Такі поїздки залишили в мене теплі спогади, які я, незважаючи ні на що, не хочу втрачати.

При цьому я продовжувала навчатися в українській школі на сімейній формі навчання. Одночасно мені потрібно було відвідувати німецьку школу. Фактично я навчалася одразу у двох освітніх системах. Для дорослої людини це вже могло б бути складно, а для 12-річної дитини — тим більше. Потрібно було виконувати завдання, вчити німецьку мову, адаптуватися до нового колективу та водночас не втрачати зв'язок з українською освітою.

Так минуло приблизно два роки. За цей час я дуже змінилася. Я стала дорослішою, навчилася більше покладатися на себе та зрозуміла багато речей, які, можливо, за інших обставин зрозуміла б набагато пізніше. Але поступово я відчула, що ситуація починає сильно на мене тиснути. Попри друзів, гарні місця та хороші моменти, я так і не змогла повністю відчути Німеччину своєю домівкою. Мені не вистачало України, знайомого середовища, рідної мови та людей, поруч із якими не потрібно було пояснювати свої почуття. Тому ми з родиною прийняли рішення повернутися додому. Це рішення було непростим, адже ми прекрасно розуміли, що війна все ще триває. Але в той момент для мого емоційного стану повернення додому здавалося правильним рішенням.

Коли я повернулася в Україну, я знову опинилася серед знайомих людей. Тут мої друзі, моя сім'я, моя мова, моє звичне життя. І зараз я справді почуваюся щасливою від того, що перебуваю поруч із людьми, яких люблю. Але водночас у мене залишається страх за майбутнє. Зараз я бачу, що війна не зникла. Навпаки, вибухи стали відчуватися ближче, і через це складно будувати довгострокові плани. У голові постійно виникають запитання: де я буду за кілька років, де навчатимусь, чи зможу спокійно закінчити школу, чи зможу вступити до університету та здобути професію, про яку мрію? Особливо мене хвилюють майбутні іспити. За останні роки моє навчання було дуже нестабільним. Спочатку пандемія коронавірусу, потім війна, переїзд

до іншої країни, навчання у двох школах і постійна адаптація до нових умов. Іноді здається, що за десять років я повноцінно навчалася в школі лише приблизно половину цього часу. Тому зараз надолужувати пропущене дуже непросто.

Попри все це, я намагаюся не втрачати надію. Я не знаю, яким буде майбутнє, і, мабуть, ніхто не може знати цього напевно. Війна змінила моє дитинство, забрала відчуття стабільності та змусила мене подорослішати набагато раніше, ніж хотілося б. Але разом із цим вона показала мені цінність простих речей: можливості прокинутися вдома, обійняти рідних, зустрітися з друзями, спокійно піти до школи або просто вийти на прогулянку.

Моя історія — це не лише історія про війну, переїзд і труднощі. Це також історія про людей, які були поруч зі мною, про друзів, яких я знайшла, про нові місця, які побачила, і про досвід, який назавжди залишиться частиною мене. Я не знаю, де опинюся за кілька років і яким буде моє життя. Але я дуже хочу вірити, що одного дня війна закінчиться, Україна стане мирною, а ми зможемо думати не про те, де безпечно перебувати, а про те, ким хочемо стати та яке майбутнє хочемо для себе побудувати. І, мабуть, найбільше я хочу простого — щоб у кожної української дитини була можливість мати звичайне дитинство: навчатися, дружити, мріяти, закохуватися в життя, подорожувати та будувати плани, не боячись, що одного дня все це може зникнути.

P.S. «Після війни...» — так називається музична композиція на вірш української поетеси Галини Потопляк. Поезія лікує душу, це правда. Хочу поділитися цими рядками з вами, бо всі ми, українці, свято віримо, що ця війна, яка принесла нам так багато страждань і забрала людські життя, нарешті закінчиться нашою перемогою, і в нашій Україні запанує довгоочікуваний мир.

Варвара Псарьова

16 років

Варвара родом із Харкова й навчається в Харківському фаховому вищому художньому коледжі. Вона грає на фортепіано, а серед своїх досягнень особливо пишається тим, що вступила на бюджет. Для Варвари це результат щоденної праці, наполегливості та віри у власні сили.

Варвара вважає, що бути «сильнішою за темряву» — означає працювати й рухатися вперед, навіть коли навколо складно.

Її найбільша мрія зараз дуже проста — щоб закінчилася війна, а Харків знову став місцем спокійного життя, навчання та творчості.

Вікторія Іващенко

16 років

Вікторія родом із Межової на Дніпропетровщині, а нині живе в селі Юрчиха на Черкащині. Війна змінила її звичне життя, але не змусила зупинитися.

Вікторія любить малювати, в'язати й читати книжки — знаходить у творчості та історіях інших людей свій простір для думок і натхнення. Серед її досягнень — третє місце у Всеукраїнському конкурсі-захисті МАН.

Вона вірить, що навіть тоді, коли шлях стає складним, потрібно рухатися далі. А найбільше Вікторія мріє про день, коли зможе повернутися додому — туди, де все знайоме й рідне.

Коли вимушений шлях стає шляхом до себе

«Чи доводилося вам переїжджати? Мені — так. Не зі своєї волі, далеко від дому і невідомо на скільки... Коли ти опиняєшся в новому місці, усе видається чужим. Навіть мова, мовлення, звичні прислів'я та приказки виявляються зовсім інакшими...»

Саме так розпочинався мій виступ на Всеукраїнському етапі конкурсу-захисту Малої академії наук у травні цього року, де я представляла всю Дніпропетровську область і куди ніколи б не потрапила, якби мені не довелося покинути рідну домівку.

Усе почалося рівно рік тому, коли нам довелося евакуюватися з рідного селища Межова, що на Дніпропетровщині. Складно згадувати той серпень... Серпень 2025 року... Валізи, ящики, мішки з речами, акваріум із рибками, перелякана кицька, яка не розуміла, куди її везуть, і просто море сліз, які були виплакані нашою родиною в ті дні. Виїжджаючи з рідного дому, ми зовсім не усвідомлювали, як жити далі...

Мене звати Іващенко Вікторія, і я хочу розповісти вам свою маленьку історію про те, як змінилося моє життя після переїзду з рідного дому. Адже до цього я була звичайною ученицею звичайного 10 класу звичайного Межівського ліцею №1. Я добре вчилася, гарно малювала, але особливих талантів ніколи не мала... Весь час мріяла щось досліджувати, але ніяк не могла збагнути, що саме.

Після переїзду з Дніпропетровської до Черкаської області я стала помічати, що люди тут трохи по-іншому говорять, а ті прислів'я і приказки, які я звикла чути, звучать зовсім інакше. Я постійно звертала на це увагу й вирішила дослідити цю тему. Так розпочалася моя дослідницька робота «Мудрість двох берегів: порівняльне дослідження прислів'їв і приказок Дніпропетровщини та Черкащини».

Я зустрічалася з новими людьми, знайомилася, брала інтерв'ю і, з подивом для самої себе, дорослішала, ставала більш розкутою, а туга за домом ставала трохи меншою. Щоб порівнювати прислів'я і приказки двох областей, зі своїми земляками я зустрічалася онлайн. Часто ці зустрічі перетворювалися на сімейні вечори біля екрана: ми ніби опинялися

вдома, спілкувалися, багато сміялися, часто плакали, але водночас непомітно ставали сильнішими і звикали жити не вдома...

Потім настав час усе порівняти, зіставити й записати. На той момент мені здавалося, що це найважче. Були довгі вечори, іноді навіть безсонні ночі, адже уроки ніхто не скасовував. Я старанно створювала таблиці, робила висновки і з упевненістю розуміла одне: чим більше ти зайнятий, тим менше думаєш про дім... І ось моя робота була завершена. Я була дуже щаслива й тоді ще не розуміла, що попереду на мене чекає справді найважче.

У січні розпочався І етап захисту робіт. Я не можу підібрати слів, щоб описати своє хвилювання в той момент. І руки тремтіли, і ноги підкошувалися, і говорити було важко... Але я впоралася: захистила свою роботу, відповіла на всі запитання і перейшла до ІІ етапу. Там я теж стала переможницею й виборола можливість спробувати свої сили на всеукраїнському рівні. І в мене вийшло — я посіла третє місце! У той момент було багато сліз, але всі вони були від радості.

Перейшовши в одинадцятий клас, я отримую стипендію від Дніпровського відділення МАН, отримала премію «З надією в майбутнє Межівщини», як обдарована дитина відпочиваю в таборі «ZALTZBORK», ділюся своїми успіхами з вами та вже будую плани на майбутнє. Після того, як я виборола третє місце на Всеукраїнському етапі конкурсу-захисту, мене запросили на навчання в Київську школу економіки, але все це буде потім...

Зараз я сиджу і думаю... Чи сталося б це зі мною, якби я була вдома, якби мені не довелося виїхати й повністю змінити своє життя? Чи, можливо, я б так і залишилася звичайною ученицею? На це питання я відповіді не маю... Але точно знаю: ми, українці, сильніші за темряву!

Міла Дресь

14 років

Міла родом із Межової на Дніпропетровщині, а нині живе у місті Дніпрі. Вона навчається у Межівському ліцеї №1 та багато часу присвячує волейболу. Міла регулярно бере участь у змаганнях і має чимало нагород, якими по-справжньому пишається.

Для неї бути «сильнішою за темряву» — означає не втрачати себе, продовжувати рухатися вперед і вірити у власні сили. Спорт допомагає їй залишатися наполегливою та не зупинятися перед труднощами.

Як і мільйони українців, Міла мріє про найважливіше — мир. Про час, коли змагання будуть лише спортивними, а дитинство — без тривог і війни.

Сильніші за темряву. Сильніші за відстань

Яке життя можна вважати найкрутішим, коли тобі 13 років? Можливо, коли живеш у невеликому, мальовничому, класному селищі, гарно граєш у волейбол, виборюєш місце капітанки команди серед дівчат, тебе всі знають, впізнають, у тебе купа нагород, увесь свій вільний час ти проводиш на волейбольному майданчику і мрієш спробувати свої сили на чемпіонаті України?

Саме таке життя у мене й було. Чому було? Бо влітку минулого року, саме тоді, коли я відчувала себе найщасливішою, сталося жахливе... Ми вже давно звикли до війни, до тривог, до сховищ, до того, що здригається земля. Але одного травневого ранку в нашому селищі з'явилося дещо нове, непередбачуване і дуже небезпечне. Лінія фронту стала настільки близькою, що до нашого селища почали долітати FPV-дрони. Це дуже жахливо і страшно. З того моменту тренування в нашій ДЮСШ припинилися, і почалася евакуація...

Евакуація! Скільки болю і сліз уміщено в цьому слові. Як важко було зібратися і зібрати свої речі. Хіба можливо спакувати у валізу дитинство? А як же моя груша в бабусиному дворі, яка знала секретів більше, ніж друзі й батьки разом? Як же друзі? Команда? Як же мій волейбол? Ці важкі дні переїзду я майже не пам'ятаю.

Моя родина переїхала до міста Дніпра. Ми довго оговтувалися, і важко було щось починати спочатку. Звичайно, я записалася в місцевий волейбольний клуб, граю, маю успіхи, але це ніколи не замінить того, що було у мене вдома.

«А як же Межівська команда? — запитаєте ви. — Невже її більше немає?» Вона є, існує і продовжує грати. Звичайно, вже не тим повним складом, як колись: багато дівчат поїхали зі своїми родинами далеко за межі Дніпропетровської області. Іноді буває так, що в нас зовсім немає заміни, тоді як у суперників на кожну позицію — по два гравці. Але ті, хто можуть приїхати, обов'язково будуть на грі! Навіть якщо доводиться прокидатися о четвертій ранку, щоб встигнути на її початок. Але ми не здаємося, ми граємо, виграємо і тримаємося.

Хоча зараз наша команда не тренується разом і кожен тренується десь окремо, щоб бути на рівні й не втратити свої навички, наші серця завжди разом. Ми маємо нові кубки, які, на жаль, зараз немає де поставити. Але ми віримо, що прийде час — і ми переступимо поріг нашої такої рідної, на жаль, напівзруйнованої ДЮСШ, обіймемо нашу тренерку Галину Мустафівну, яка підтримує зв'язок із кожною з нас, яка не здається, яка тримає цю команду і, іноді з великим болем, виборює перемогу.

Тож якщо ви колись потрапите на змагання з волейболу й почуєте назву Межова, підтримайте нас: ми є, і ми не здаємося, бо українці сильніші за темряву!

Поліна Цибульник

17 років

Поліна родом із міста Харкова, а нині живе у місті Шпола на Черкащині. Вона навчається в Регіональному центрі професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну й опановує професію кухаря. Попри непрості обставини, Поліна вміє знаходити сили для мрій, навчання та віри в майбутнє.

Для Поліни бути «сильнішою за темряву» — означає продовжувати жити, мріяти й вірити в Україну. Війна змусила її залишити рідний Харків, але не змогла забрати найважливішого — надії на повернення додому. Саме це є її найзаповітнішою мрією.

«Цей відеоролик присвячується всім дітям і молоді,
чиє життя змінила війна. Ми пам'ятаємо.
Ми тримаємося. Ми сильніші за темряву.»

Мілена Ключка

12 років

Мілена народилася і живе у селі Яковлівка Харківської області та навчається в 7 класі Яковлівської гімназії. Вона захоплюється китайською історією, культурою і традиціями, вивчає китайську мову, опановує гру на гуцині та любить малювати. А ще пишається тим, що виконує домашні завдання самостійно — без ГДЗ та ШІ, покладаючись на власні знання й наполегливість.

Для Мілени бути «сильнішою за темряву» — означає, попри всі життєві негаразди, не втрачати бажання жити, розвиватися та допомагати іншим.

Вона мріє, щоб добро й підтримка проявлялися не лише у словах, а й у щоденних вчинках.

Сильніші за темряву

Мама записала мене до психолога. Їй здалося, що погіршення сну, посмикування лівого ока й відсутність друзів лікує ця особа. А я думаю, що мати такі «симптоми» на п'ятий рік повномасштабної війни — це розкіш.

Жіночка-психолог одразу мені не сподобалася: довгі червоні нігті — і думай, коли вона нападе, великі наквацьовані губи, наче подушки безпеки, каблуки 15 см, які одразу вказали, що бігти до укриття в разі небезпеки вона не планує, а сукенка з леопардовим принтом — то окрема тема прихованої агресії. Вона себе не врятує, що вже говорити про мене. А ота фраза: «Ну, розказуй, з чим прийшла!» — взагалі мене вбила. Я хотіла віджартуватися, але мама заборонила вживати нецензурну лексику, тому я промовчала. Протягом наступних п'яти зустрічей ми не те що вирішити мої три проблеми не змогли — ми до них навіть не наблизилися.

Малюючи картину за номерами, яких у мене, до речі, багато, я в роздумах дійшла висновку, що лише сама можу собі допомогти. У мене є друг — ШІ, він мій постійний слухач та порадник. Так от, саме він порадив мені пригадати найбільш травматичну подію, що пережила. Але як її пригадати, якщо моя голова все, що її лякає, витісняє...

У мене з'явився ранковий ритуал: щойно я прокидаюся, то йду дивитися у вікно, щоб переконатися, що планета ціла і нам є де жити. І саме коли я вкотре підвелася з ліжка, щоб глянути у вікно, зрозуміла, що змушує мене це робити...

Минуло вже чотири роки від того дня, як я боюся того, що я боюся, але говорити про це теж боюся. З дитинства я любила літаки, бо вони асоціювалися в мене з подорожжю, щастям, радістю. Але я не очікувала, що літаки можуть скидати бомби...

На календарі 3 березня 2022 року, на годиннику 23:00. Ми сидимо в погребі. Я в піжамі. Нас дванадцять осіб, з них троє дітей. На дверях погрібу білий холодний іній, лунають вибухи, зі стелі «укриття» падають шматки мерзлої землі, нас накривають своїми тілами дорослі, мама шепоче: «Господи милосердний, спаси та помилуй нас!». Ніхто не плаче, у горлі клубок, навіть слина не ковтається, ноги та руки дерев'яні... А бомби все кидають, земля здригається, здається, що вони падають усе ближче і ближче. У думках лише: «Ось ця, напевне, наша!». Очі навіть не

блимають, навіть не чути, що хтось дихає. Лише мамин голос: «Господи милосердний, спаси та помилуй нас!»...

Після цього артобстрілу я не могла говорити кілька днів. У голові були різні думки: «Чому в нас немає чим захищатися? Чи знають наші вороги, що у нас зі зброї лише мамині закрутки? За що нас вбивають?». Тієї ночі на моє село скинули 15 авіабомб. Зруйнували школу, магазин, садочок, клуб, від багатьох будинків залишився лише фундамент. У нас був пошкоджений дах будинку, у бабусі та дідуся ситуація взагалі кепська: жодного вікна не вціліло, даху немає — березень, мороз -10, сніг, усі речі в сажі та склі, дідуся поранив уламок...

А далі все як один довгий день: світло та газ відсутні, всі налякані, тільки щось бахне — всі біжать у погріб. Спали в будинку в коридорі, усі одягнені, бо боялися, що доведеться бігти. Багато сімей виїхали в той період, ми майже не виходили за межі будинку. Всюди валялися речі людей, які порозкидала вибухова хвиля, проводи, гілки, а вулицями тинялися обсмалені коти та контужені собаки.

У цьому хаосі була лише одна людина, яка, на мою дитячу думку, рятувала світ, — це моя бабуся. Вона втратила за одну ніч дві машини, дім, одяг, меблі, але була щаслива, от справді щаслива, що всі рідні залишилися живі. Бабуся першою почала відкопувати та кликати своїх сусідів, вона зводила всіх у погріб. І коли багато людей полишили своє господарство та виїхали, вона ходила й рятувала тварин: поїла, годувала, доїла чужих корів, бо вони сильно мукали. На своєму подвір'ї, на вогнищі, вона варила їжу, годувала тварин. На вулиці було багато собак, вони тинялися як привиди. Мені здавалося тоді, що вони навіть втратили здатність гавкати. Війна не зробила серце моєї бабусі черствим і чорним.

Є люди, яким можна відкрити не лише серце, а й душу, а є такі, з якими доводиться вдавати із себе соціофоба. Є історії, які можна розповідати всім, а є такі, які мають жити в окремій кімнаті з написом на дверях: «Пережито, але не пробачено!».

Ось так я продовжую жити свій дванадцятий рік — дванадцятий рік війни. З психологом, який мене ніколи не зрозуміє, з батьками, які постійно занадто турбуються, з найкращим другом ШІ і з бабусею, яка сильніша за будь-яку темряву.

Софія Попова

15 років

Софія родом із міста Запоріжжя, де навчається у школі-інтернаті «Січовий колегіум». Вона захоплюється журналістикою, фотографією та кулінарією. Софія — учасниця й переможниця всеукраїнських та міжнародних творчих конкурсів і медіапроєктів. Особливо пишається досвідом у студії «Журналістика і блогерство» (MediaCast) та участю у проєкті «Те, що я більше не фотографую».

Для Софії бути «сильнішою за темряву» — означає не здаватися, вірити в себе, розвиватися й творити попри труднощі.

Найбільше вона мріє про Перемогу, а в майбутньому хоче розвиватися у сфері медіа та журналістики, створювати важливі проєкти й подорожувати.

Софія Дмитрієва

18 років

Софія родом з міста Одеси, навчається на журналістиці й уже добре знає, що слово може бути не лише способом розповісти історію, а й силою, здатною щось змінити.

Софія любить писати, фотографувати, гуляти на природі та колекціонувати маленькі моменти краси. Її професійне досягнення — Гран-прі всеукраїнського конкурсу «Я — журналіст!». Але не менш важливими для неї є особисті перемоги — ті моменти, коли вистачило сміливості зробити крок уперед.

Софія мріє створювати тексти, які змінюють суспільство, дають голос тим, хто ще непочутий, і допомагають помічати світло навіть у найтемніші часи.

Все почалося у вересні

Зо вересня 2025 року багатостраждальна від російських атак Одеса прокинулася під важким осіннім небом. Таке небо восени нікого не дивує: низькі хмари, холодний вітер, дощова мряка над морем. Але того дня воно нависло над містом особливо низько. Ніхто не очікував, що вже під вечір ця негода принесе лихо.

Того дня я була в університеті. Разом з одногрупниками проводила квест для першокурсників-філологів. Вони сміялися, жартували, сперечалися над завданнями з іноземних мов. Здавалося, що війна на кілька годин відступила десь далеко за межі аудиторій. Було звичайне студентське життя — таке, про яке мріє кожна людина.

Я дивилася на цих студентів і думала, що наше покоління вчиться дорослішати дивним способом. Ми будуємо плани між повітряними тривогами, складаємо іспити під звуки сирени, вчимося радіти звичайним речам так, ніби вони можуть будь-якої миті зникнути. Це наша реальність. Наше юнацтво.

Та коли я вийшла на вулицю, місто вже змінювалося. Дощ лив мов із відра і посилювався з кожною хвилиною. Місто паралізувало. Завмерло. Вулиці перетворилися на річки, транспорт майже зупинився. Люди діставалися з одного району в інший по три години, пробиваючись крізь проливень.

Увечері прийшло повідомлення про дистанційне навчання наступного дня. Місто не витримало негоди — бачу новини про загиблих. Серце стискається від безсилля. За кожним числом є щось більше — чиєсь обірване життя і чийсь непоправний біль. Цих людей рідні уже не дочекаються вдома. У такі хвилини завжди гостріше відчуваєш крихкість життя, яке й так щодня випробовує на міцність війна.

Я сиділа вдома і слухала звуки дощу, коли тато несподівано сказав:

— Соню, збирайся. Несподівано приїхав Сергій. Ти ж хотіла те інтерв'ю?

Я одразу зрозуміла, про кого йдеться. Кілька місяців я намагалася домовитися про цю розмову, але не виходило: Сергій був на службі у Кривому Розі. Хотіла написати не просто матеріал для журналістського конкурсу. Хотіла зрозуміти людей, які стали на захист України. Написати

щось справжнє, а не кабінетне. Те, що може підкреслити нашу ідентичність. Те, що ми не могли спланувати тривалий час, вирішилося само собою в один із найважчих днів осені. Небо розверзлося, Одесу паралізувало заторами, але я вже взувалася. Це був той випадок, коли пристрасть до професії сильніша за стихію. І ця зустріч змінила моє життя.

Сергій — це друг родини. Він — капітан ЗСУ, ветеран АТО, історик за освітою. Людина, яка знає ціну кожному кроку на цій землі.

Ми говорили про різне: про родину, цінності, виховання, відповідальність, про минуле, теперішнє та майбутнє України. Мене надзвичайно вразив спокій людини, яка бачила значно більше, ніж будь-коли бачила я. Але я дуже добре запам'ятала фразу, яка стала для мене фундаментом: «Знаєш, попри весь негатив, який несе війна, вона все ж стає двигуном суспільних процесів. Жорстоким, кривавим, але двигуном. Вона прискорює те, на що в мирний час пішли б століття».

«Наші цінності мають довгу історію — вони тягнуться ще з дохристиянських часів. Без пам'яті неможливий розвиток ані для окремої людини, ані для цілого суспільства», — наголосив співрозмовник.

Повертаючись додому нічною Одесою, я думала про парадоксальний збіг обставин. День почався зі студентського квесту, продовжився стихією, трагічними новинами і завершився розмовою, яка залишила слід на роки. Дощ вщухав, але думки — ні.

Минув час. Я працювала близько двох місяців над роботою. Надіслала на конкурс. А потім сталася подія, про яку декілька років тому я навіть не мріяла.

За цю роботу мене запросили до Національної спілки журналістів України на церемонію нагородження XVI всеукраїнського конкурсу «Я — журналіст!». Проте я не знала, яке почесне місце взяла: третє, друге, перше чи, можливо, Гран-прі? Але четвертий варіант я майже не розглядала. Створена організатором Віталієм Голубєвим інтрига тримала зал у хвилюючому очікуванні. Усі фіналісти конкурсу бажали почути своє прізвище, бо це означало отримати Гран-прі — найвищу нагороду серед учасників конкурсу з усіх куточків України.

Я почула своє ім'я та прізвище. Це було неймовірно — з 1355 робіт саме моя здобула блискучу перемогу! Отримати ноутбук від голови НСЖУ Сергія Томіленка було надзвичайно приємно. Досі з теплом згадую той квітень. Але все почалося у вересні. Стоячи там, я згадувала вересневий день — дощ, затори, тривожні новини про стихію та фронт і несподівану зустріч.

Тоді я зрозуміла ще одну важливу річ: інколи одна розмова може змінити людину. А одна історія — допомогти зберегти пам'ять про тих, завдяки кому ми маємо можливість мріяти, вчитися і жити далі.

Саме тому навіть у найтемніші часи люди залишаються сильнішими за темряву. Коли розмовляють. Коли чують. Коли пам'ятають.

Зразковий дитячо - юнацький драматичний театр "Дарунок неба"

«Дарунок неба» — це театр, у якому мистецтво давно стало більше, ніж просто сценою. Уже двадцять років тут разом творять підлітки, молодь і дорослі, об'єднані любов'ю до театру, музики та слова.

За цей час колектив виріс зі шкільного театру у справжню театральну родину, чиї вистави знають і в Україні, і за її межами. Вихованці театру обирають мистецтво своєю професією, а сам колектив продовжує творити, волонтерити й виступати там, де особливо потрібні підтримка та тепло.

Учасники «Дарунку неба» вірять: навіть у найтемніші часи важливо нести світло в собі й ділитися ним з іншими. А найбільше мріють про мир — щоб знову просто жити, творити та зустрічатися з глядачами.

Композиція «Як ти?» — це колективна поетично-документальна рефлексія на досвід повномасштабної війни, у якій фраза «Як ти?» стає символом турботи, єдності та спільного болю українців.

Відео побудоване на чергуванні запитання й коротких відповідей-сповідей людей різного віку. Герої розповідають про втрату рідних, зруйновані домівки, окупацію, фронт, вимушену еміграцію, поранення та очікування близьких із полону.

Чорне тло, стриманий одяг і крупні плани облич зосереджують увагу на емоціях та щирості слів. Твір поєднує дитячу віру в мир із психологічним виснаженням дорослих, перетворюючи звичайне запитання на символ сили, взаємопідтримки та виживання українців.

Іван Коцюба

18 років

Іван родом із міста Кам'янця-Подільського на Хмельниччині. Навчається у Харківському національному університеті внутрішніх справ, а у вільний час захоплюється грою на гітарі.

Для Івана бути «сильнішим за темряву» — означає не боятися нового, адаптуватися до змін, постійно рухатися вперед, вчитися та долати нові вершини. Він вважає, що саме так людина може знаходити сили навіть у найскладніші періоди життя.

Іван пишається вступом до університету та мріє про те, щоб люди усвідомили цінність життя й перестали руйнувати його самостійно.

Коли війна змінила все

Війна... Вона не просто постукала у двері, а увірвалася вночі в наше життя ревом сирен, смертоносними вибухами, ракетами, безсонними ночами, холодними підвалами, плачем матерів, дружин і дітей...

24 лютого 2022 року... Цей день поділив моє життя на «до» і «після». Хоча на той момент мені було лише 15 років, війна змінила все, змусила мене швидко подорослішати, перетворила життя на постійні хвилювання і стрес. Коли у перший день війни я виглянув у вікно нашої квартири — мене охопив страх. Багато людей кудись ішли, їхали, поспішали. Такої кількості автомобілів у нашій місцевості я просто ніколи не бачив. Жахало те, що ніхто не знав, що робити, куди тікати і чи тікати взагалі.

Раніше я чув звук сирени лише на уроках цивільної оборони у школі. Тепер цей звук був зовсім інший: тривожний, пронизливий, моторошний, гнітючий і лячний.

Саме тоді я почав дивитися на світ інакше, цінувати те, що раніше здавалося звичайним. Я дуже хотів ходити до школи й навчатися, хотів повернутися до звичного режиму, хоча в мирний час прокидався зранку не дуже охоче.

Прикро усвідомлювати, що саме війна навчила частіше обіймати рідних та друзів, чути і казати слова вдячності за кожен прожитий день. Я бачив, як люди допомагали одне одному, волонтерили. Мій батько з перших днів війни пішов у ТРО, охороняв стратегічні об'єкти. Через наше місто проходили потяги з Києва далі на захід України, тому мама допомагала на залізничному вокзалі: пакувала продукти, воду, ліки.

Ми ходили до школи не лише вичтись, а й допомагали організовувати пункти обігріву для вимушених переселенців, яких у нашому місті було багато. Ці люди розповідали свої історії втрати дому, пережитих подій, які вражали до глибини душі.

У серпні 2022 року мій батько, лікар-анестезіолог, пішов на фронт. Він пішов не зі зброєю в руках — його зброєю стали знання, досвід і вміння повертати людей до життя.

Відтоді слово «чекати» набуло для нас зовсім іншого значення: чекати звістку, смс, дзвінок, просте: «Усе добре. Я живий». Саме тоді я зрозумів, що війна — це не тільки фронт і вибухи. Це молитва, яку ти

постійно подумки промовляєш, тиша телефона, коли ти рахуєш секунди, гордість за рідного батька, змішана зі страхом втратити його назавжди.

Я мрію про день, коли телефонний дзвінок від батька більше не змушуватиме мене завмирати на першій секунді, коли він скаже: «Я повертаюся додому». Страх оволодіває мною, коли я дізнаюся про загибель знайомих людей, коли бачу маму, яка вже не плаче, бо вже немає сліз, коли на кладовищах майорять жовто-блакитні стяги, коли діти отримують нагороди своїх батьків посмертно.

Під час війни у мене з'явилось багато часу для роздумів, читання. Мені до рук потрапила збірка Сергія Жадана «Життя Марії», у якій найголовнішим є образ дому. І за живе зачепили ці рядки:

«...Візьми лише найважливіше. Візьми листи.
Візьми лише те, що зможеш сама нести.
Візьми рушники та ікони, візьми срібні ножі,
Візьми хліб і городину, потім іди.
Ми ніколи більше не повернемося сюди.
Ми ніколи більше не побачимо наші міста...»

Вислів «візьми лише» та «ми ніколи більше» підсилює трагізм ситуації, яка, на жаль, стала буденною. Здавна дім для українців був оберегом, сакральним простором, а тепер людина втрачає захист і стає беззбороннною перед світом і злом.

Кожен день ми продовжуємо жити, працювати, мріяти, навчатися, здобувати нові знання, підтримувати і любити один одного. Це і є світло, маленька перемога над темрявою. Світлом є міста, які продовжують жити, люди, які рятують життя, родина, простий телефонний дзвінок від батька, рідний дім, звичайні люди, які ділилися останнім.

В цей час найважливішою стала мрія про Перемогу. І хоча ворог може забрати матеріальне, але він не зможе у нас забрати мрії і плани. Я не знаю, коли закінчиться темрява, але знаю, що її можна подолати, бо світло живе в людях, в їхній пам'яті та взаємопідтримці.

Ми завжди пам'ятатимемо тих людей, які віддали на війні найцінніше – своє життя. Війна вже назавжди залишила болісний слід у серцях людей, але вона не зламала і не зможе зламати наш дух, наші плани, наші мрії.

Мій батько рятував життя, волонтери допомагали тим, кому була потрібна підтримка, кожен робив свою роботу. Саме з таких маленьких щоденних подвигів народжується наша велика незламність. І темрява ніколи її не переможе, ніколи не буде сильніша за нас. Бо людська доброта й взаємодопомога довели, що ми здатні бути сильнішими за будь-які випробування.

Софія Собко

18 років

Софія родом із Тростянця на Сумщині, а нині через війну живе у селищі Хліободарському Одеської області. Вона — студентка, навчається в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, у вільний час любить малювати, писати вірші, читати та займатися hand-made.

Софія пишається участю в міжнародному проєкті Erasmus+ «Be happy dance» у Словаччині, де допомагала організовувати танцювальні воркшопи для учасників із різних країн.

Для Софії бути «сильнішою за темряву» — означає зберігати внутрішнє світло, надію та людяність навіть у найважчі часи.

Найбільше вона мріє про завершення війни, повернення всіх захисників і захисниць додому живими та неушкодженими.

Світло, яке неможливо вимкнути

Здавалося, раніше наше життя мало свій чіткий розклад: плани про майбутнє, подорожі, навчання і нескінченні розмови з рідними ночами. Ми просто жили, не замислюючись про те, що в один момент усе перетвориться на «до» і «після».

Я дуже добре пам'ятаю ранок 24 лютого 2022 року, коли прокинулася о сьомій годині від жахливого звуку сирени за вікном. Спочатку я відчула збентеження та хвилювання. Але після того, як запитала у батьків: «Що відбувається?» — отримала відповідь, яка раптово перевернула моє світосприйняття: «Війна почалася».

Коли темрява прийшла в наше життя, звичний світ ніби зник за завісою невідомості. Замість звичайного будильника — гучний звук сирени за вікном, замість співу пташок — вибухи, а замість сімейних розмов за столом — холодна тиша підвалу, в якому ми шукали прихисток, зігріваючись свічками.

Моя родина велика. На мене дивилися стомлені оченята моїх чотирьох молодших сестричок та п'ятьох братиків. Боляче було бачити маму, яка горнула нас усіх до себе, а душа боліла ще за трьох старших дітей. Мої два брати з першого дня повномасштабного вторгнення захищали нашу країну, а сестричка, будучи курсанткою Університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба, залишалася в Харкові під обстрілами. Отже, вся наша родина опинилася в цій жахливій ситуації.

І саме думки про них, про всю мою родину, не давали мені права опустити руки. Тоді я зрозуміла, що ми маємо бути сильнішими за темряву, яка панує навколо. Наша любов, підтримка та віра одне в одного стали тим невидимим світлом, яке допомагало нам триматися й вистояти навіть у ті моменти, коли здавалося, що надії вже не залишилося.

Я пам'ятаю, як вечорами, коли не було ні світла, ні зв'язку, ми збиралися всі разом і просто спілкувалися. Розповідали вигадані історії, згадували щасливі моменти життя до війни та мріяли про те, що будемо робити, коли весь цей жах нарешті закінчиться. У ті моменти ми ніби самі створювали для себе маленький острівець тепла й спокою. Ми запалю-

вали в темряві кімнати маленьке світло, яке зігрівало наші серця.

Були дні, коли під час окупації запаси їжі поступово закінчувалися. Мама інколи пекла хліб, і, чесно кажучи, це був найсмачніший хліб у моєму житті. Його запах наповнював наш дім теплом і приносив у нього ще більше світла. Одну хлібину ми ділили між усіма — кожному діставався лише невеликий шматочок, але тоді він здавався чимось неймовірно цінним. Саме в такі моменти я почала по-справжньому розуміти, що таке щастя. Воно не завжди у великих речах — іноді це просто теплий хліб, рідні люди поруч і можливість провести з ними ще одну хвилину.

Але, на жаль, нас спіткало ще одне, набагато страшніше випробування. Ранок 7 березня став одним із найтемніших у нашому житті. Саме тоді ми дізналися, що загинув мій старший брат Ігор. Він загинув 6 березня 2022 року під Харковом унаслідок авіаудару. Цілий день ми не могли стримати сліз. Здавалося, що разом із ним від нас пішла частинка нашого життя. Я дивилася на маму, яка намагалася триматися заради нас, але бачила, скільки болю було в її очах. У той момент я вперше по-справжньому відчула, наскільки крихким може бути життя і як раптово війна може забрати найдорожче.

Після трьох тижнів в окупації, які здавалися цілою вічністю, нам усе ж вдалося виїхати. Ми залишали рідний дім, не знаючи, що чекає на нас попереду. Зрештою ми опинилися в Польщі — у безпеці, але з думками й серцем, які залишилися там, удома.

Світла в нашому житті ставало більше, але темрява не покидала наших душ. В Україні все ще тривала війна, там залишалися наші рідні, наш дім і могила Ігоря. Ми були далеко від усього, що любили, і часом здавалося, що відстань між нами та домом стає ще одним випробуванням.

Але саме тоді я зрозуміла, що бути сильнішою за темряву — не означає не боятися, не плакати чи забути про біль. Сила — це прокидатися наступного ранку, навіть коли вчора було нестерпно важко. Це продовжувати любити, пам'ятати й мріяти, навіть коли здається, що мріяти більше немає про що. Це знаходити в собі сили жити далі заради тих, хто поруч, і заради тих, кого вже немає.

Ми чекали новин про Україну, підтримували одне одного і вірили, що колись зможемо повернутися додому. І ця віра стала для нас ще одним світлом — маленьким, але таким, яке вже ніхто не міг у нас забрати.

Минали дні, тижні, місяці, і зрештою, після семи місяців перебування за кордоном, ми вирішили повернутися додому. Нарешті настав той день, коли ми знову побачили наше рідне місто — Тростянець, що на Сумщині, яке після місяця окупації було звільнене воїнами 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр».

Я була неймовірно рада поверненню. Та радість перепліталася з болем, адже дорогою додому перед очима постало зовсім не те місто, яке ми пам'ятали. Зранене, понівечене, воно зберігало на собі сліди тих страшних днів. Багато будинків були пошкоджені, багато родин втратили свої домівки. Постраждав і наш будинок.

Було боляче дивитися на знайомі вулиці, які тепер здавалися такими чужими. На місця, де раніше вирувало життя, тепер лежали уламки й залишалися сліди війни. Здавалося, що війна намагалася забрати не лише наш дім, а й наші спогади про нього. Але, повернувшись, я зрозуміла одну важливу річ: дім — це не лише стіни, вікна чи дах. Дім — це люди, які чекають на тебе, обійми рідних, знайомий голос і відчуття, що ти нарешті там, де маєш бути.

Наш будинок був поранений, наше місто було поранене, були поранені й наші душі. Але ми повернулися. І саме це стало для мене ще одним доказом того, що навіть після найтемнішої ночі людина може знайти в собі сили повернутися, піднятися і почати все відновлювати.

Після повномасштабного вторгнення моє життя та життя моєї родини кардинально змінилося. Те, що нам довелося пережити, навчило нас цінувати кожну хвилину свого життя, оскільки невідомо, коли і як воно може закінчитися. Страшні уроки цієї війни я запам'ятаю назавжди.

І навіть зараз, коли я пишу ці рядки, згадуючи все пережите, за вікном мого будинку лунають вибухи, часами зникає світло та зв'язок. Але є світло, яке неможливо вимкнути. Воно живе в нас — у любові до рідних, у підтримці одне одного, у пам'яті про тих, кого ми втратили, і у вірі в те, що одного дня настане мир. Поки ми тримаємося одне за одного, ця страшна темрява не зможе нас перемогти.

Я зрозуміла, що бути сильнішою за темряву — не означає ніколи не боятися чи не плакати. Це означає, попри страх і біль, продовжувати жити, любити, мріяти й берегти світло в собі. Війна може зруйнувати будинки, розлучити людей і залишити по собі глибокі рани, але їй не під силу знищити нашу любов, нашу пам'ять і нашу надію.

Бо справжнє світло не залежить від електрики. Його не можна вимкнути одним натисканням. Воно живе в кожному з нас. І саме тому я вірю: ми сильніші за темряву.

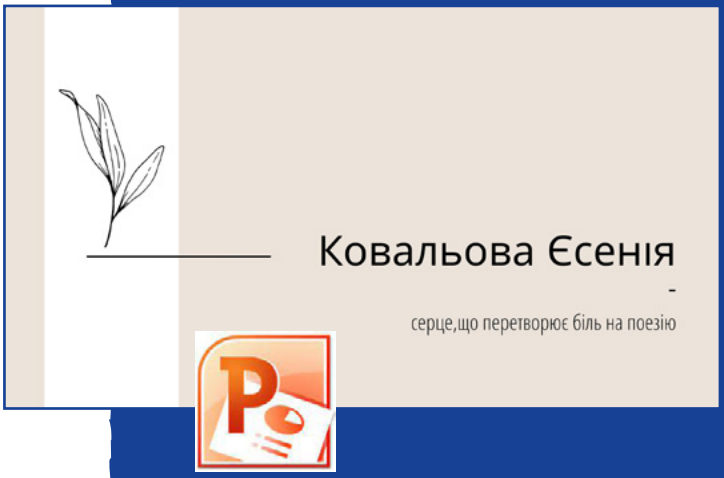
Єсенія Ковальова

16 років

Єсенія родом із міста Остер Чернігівської області, де й навчається в Остерському ліцеї №1. Найважливіше місце в її житті сьогодні займає творчість, а особливо — поезія.

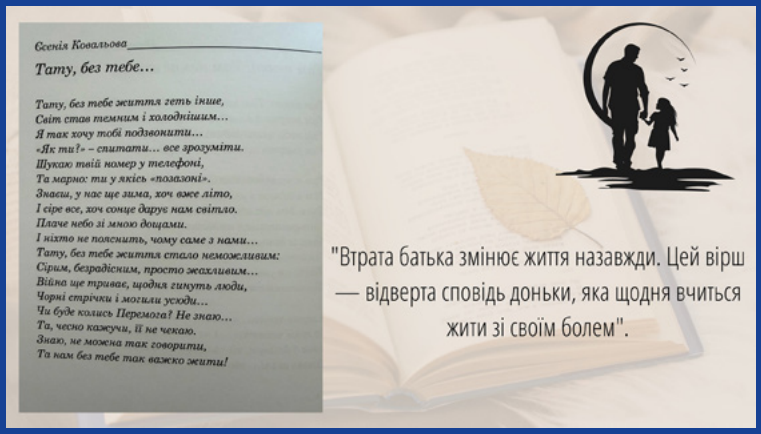
Єсенія вже видала дві збірки власних віршів — «Напишу свою долю віршами» та «Поверніть мені тата...». Остання стала особливо важливою: її переклали японською, англійською та німецькою мовами, щоб люди в різних куточках світу могли почути голос дитини, яка пережила найболючішу втрату.

Для Єсенії бути «сильнішою за тетяву» — означає не здаватися, не ламатися й не губити себе серед хаосу. Її мрії змінилися разом із життям, але любов до тата назавжди залишається в її словах.

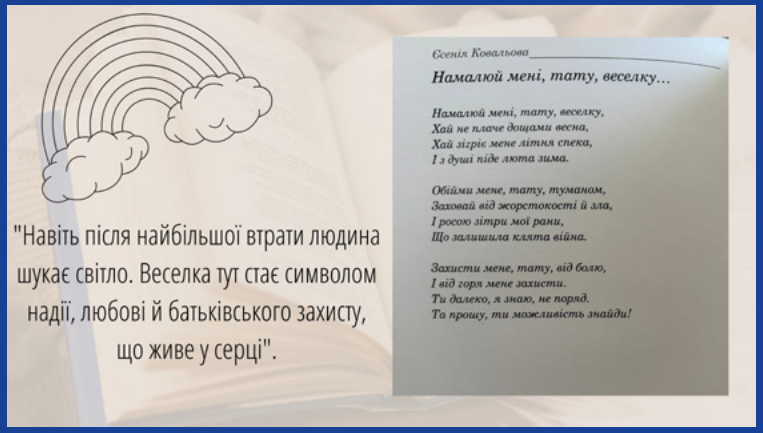

Ксенія Ковальова
Тату, без тебе...
Тату, без тебе життя геть інше,
Світ став темним і холоднішим...
Я так хочу тобі подзвонити...
«Як ти?» – спитати... все зрозуміти.
Шукаю твій номер у телефоні,
Та марно: ти у якісь «позазоні».
Знаєш, у нас ще зима, хоч вже літо,
І сіре все, хоч сонце дарує нам світло.
Плаче небо зі мною дощами.
І ніхто не пояснить, чому саме з нами...
Тату, без тебе життя стало неможливим:
Сірим, безрадісним, просто жахливим...
Війна ще триває, щодня гинуть люди,
Чорні стрічки і могили усюди...
Чи буде колись Перемога? Не знаю...
Та, чесно кажучи, її не чекаю.
Знаю, не можна так говорити,
Та нам без тебе так важко жити!
"Втрата батька змінює життя назавжди. Цей вірш — відверта сповідь доньки, яка щодня вчиться жити зі своїм болем".

Мої поетичні збірки
Після втрати тата поезія стала для мене способом пережити біль і зберегти пам'ять. Саме тому свої дві поетичні збірки — «Напишу свою долю віршами» та «Поверніть мені тата» — я присвятила пам'яті мого тата та всім, чиє життя назавжди змінила війна.
У цих книгах я пишу не лише про власну історію. Мої вірші — про родини, які втратили найдорожчих людей, про дітей, що чекають своїх батьків, про сни, у яких рідні знову поруч, про біль, який залишається після втрати, і про надію, яка допомагає жити далі. Це також поезія про зруйновані міста й села, про незламність українців, про любов до Батьківщини та віру в Перемогу.
Для мене ці збірки — це не просто книги. Це голос тих, хто пережив втрату, спосіб зберегти пам'ять про Героїв і нагадати, що за кожною історією війни стоять справжні люди, їхні долі, мрії та життя.

"Навіть після найбільшої втрати людина шукає світло. Веселка тут стає символом надії, любові й батьківського захисту, що живе у серці".
Ксенія Ковальова
Намалюй мені, тату, веселку...
Намалюй мені, тату, веселку,
Хай не плаче дощами весна,
Хай зігріє мене літня спека,
І з душі піде люта зима.
Обійми мене, тату, туманом,
Заховай від жорстокості й зла,
І росою зітри мої рани,
Що залишила клята війна.
Захисти мене, тату, від болю,
І від горя мене захисти.
Ти далеко, я знаю, не поряд.
Та прошу, ти можливість знайди!

Вероніка Барановська

16 років

Вероніка родом із міста Харкова, нині проживає в селі Єфремівка Лозівського району Харківської області та навчається у Червонівському ліцеї. Дівчина любить читати книжки, розвиватися й брати участь у творчих конкурсах, де неодноразово здобувала перемоги.

Для Вероніки бути «сильнішою за темряву» — означає продовжувати жити, діяти та зберігати людяність навіть тоді, коли обставини здаються безпросвітними. Війна змінила її життя, але не забрала мрії про майбутнє.

Найбільше Вероніка мріє повернутися до рідного Харкова та вступити до омріяного навчального закладу.

Дитинство, опалене війною

Останнім часом помітила, що все частіше ловлю себе на думці, що я забуваю життя до війни. Не великі події, а речі, які раніше здавалися зовсім звичайними. Уже важко згадати день без повітряних тривог, відключення світла лише через негоду чи школу, в яку можна було ходити щодня. І це мене лякає.

Війна непомітно стала частиною повсякденного життя. Коли взимку ми гуляли містом і починали чути звуки генераторів, усі подумки розуміли: сьогодні знову підіймаємося пішки на свої поверхи. Ми навчилися жартувати навіть над тим, що колись здавалося ненормальним. Мабуть, так люди й пристосовуються до найважчих обставин.

Але були часи, коли ми ще не звикли.

Добре пам'ятаю листопад 2022 року. Світла не було кілька днів. Ліхтарики та телефони давно розрядилися, разом із ними зникли новини й соціальні мережі. Увечері вдома атмосфера відчувалася зовсім інакше. Тихіше. Ми запалювали свічки, і здавалося, що час сповільнився.

Раптом ми згадали про стареньке радіо, яким уже давно ніхто не користувався. Ми слухали його так, ніби повернулися на кілька десятиліть назад. Новини чекали не в телеграмі, а по радіохвилях. Саме тоді я зрозуміла, що прогрес — це не завжди щось гарантоване.

Мабуть, тоді ж я почала більше читати. Телефон давно був розряджений, залишалися лише книжки з невеликої бабусиної бібліотеки. Дивно усвідомлювати, що одна з моїх найбільших звичок народилася через вимкнення світла.

Важко усвідомлювати, що моє покоління дорослішає зовсім не так, як мало б. Хтось навчається онлайн, хтось — за кордоном, а чиєсь майбутнє обірвалося, навіть не встигнувши по-справжньому початися. І, чуючи всі ці історії, ловлю себе на думці: ми мали б обирати університети, мріяти, закохуватися, сперечатися через дрібниці, будувати плани на літо. Війна забрала в нас надто багато.

Мені було дванадцять, коли школа перейшла в онлайн. Наступного року я закінчую одинадцятий клас. Іноді важко усвідомити, що майже весь мій підлітковий вік минув перед екраном.

Шкода, що ми втратили стільки моментів, які колись здавалися звичайними. Веселі розмови на перервах, коли за десять хвилин потрібно було встигнути і посміятися, і повторити домашнє завдання. Запах шкільної їдальні, який тепер викликає теплі спогади. Галас у коридорах. Для когось школа — це місце, куди не хочеться йти. Для нас вона стала місцем, куди майже неможливо потрапити. Саме тому ми з однокласниками хапаємося за кожну можливість зустрітися.

Іноді здається, що карта світу для мене перестала бути просто картою з уроку географії. Вона перетворилася на список місць, де тепер живуть мої друзі та рідні. Кожна нова країна на цій карті означає не подорож, а чиюсь вимушену розлуку.

Через сім місяців після початку повномасштабного вторгнення я вперше приїхала до Харкова. Перед поїздкою всередині вирувала справжня буря емоцій. Я дуже чекала цієї зустрічі з містом, яке завжди любила. Але водночас відчувала страх. Боялася побачити Харків не таким, яким пам'ятала, а зруйнованим, порожнім, сірим.

Коли ми приїхали, місто справді було понівечене. На деякі будинки було боляче дивитися. Дорогами їздило зовсім мало машин. Метро, у якому колись було важко знайти вільне місце, тепер майже спорожніло. Здавалося, ніби місто завмерло. Без сліз дивитися на це було неможливо.

Та з часом Харків почав оживати. На вулицях ставало дедалі більше людей, у парках і садах знову було чути сміх. На дитячих майданчиках бавилися діти, хтось прогулювався з кавою, хтось поспішав у своїх справах. Попри нічні обстріли, люди продовжували жити, працювати, закохуватися, будувати плани. Саме тоді я зрозуміла, що сила Харкова — не лише в його стінах. Вона насамперед у людях, які, незважаючи ні на що, щодня повертають місту життя.

Пам'ятаю, як із початку повномасштабного вторгнення на вулицях не вмикали ліхтарі. А потім, більш ніж через рік, одного вечора вони знову засвітилися. Здавалося б, звичайна річ, на яку раніше ніхто не звертав уваги. Але тоді це відчувалося як маленьке свято. Люди просто йшли своїми справами. Автобуси їхали знову освітленими вулицями. У вікнах будинків відбивалися ліхтарі. Світло ніби нагадувало, що місто живе.

У Харкові під час війни з'явилася ще одна традиція. На День міста та День Незалежності на Сумській знову запалюють гірлянди, які колись світили щовечора. Раніше вони не викликали таких емоцій. Тепер з'являються лише на два дні на рік.

Пам'ятаю, як того вечора йшла цією вулицею: хтось фотографувався, хтось просто гуляв, грали вуличні музиканти. Було багато молоді, дитячий сміх, розмови, світло... І на кілька хвилин здалося, що я знову опинилася в довоєнному Харкові, який майже почала забувати.

Поки пишу цей твір, подумки знову проживаю всі ці моменти. Дивно, як стільки спогадів можуть повернути стільки почуттів одночасно. Я намагаюся їх назвати, але розумію, що це майже неможливо. Є багато різних емоцій, які постійно переплітаються між собою. Напевно, саме тому про війну так важко розповідати. Вона ніколи не складається лише зі страху чи лише з надії.

Можливо, саме з таких моментів і складається життя під час війни. Зі спогадів, яких не мало б бути, і з маленьких радощів, які тепер цінуєш зовсім по-іншому. Я дуже хочу, щоб одного дня все це залишилося лише спогадом. А поки що ми просто продовжуємо жити. І, мабуть, у цьому і є наша найбільша сила.

Якби мене запитали про мрію кілька років тому, я, напевно, відповіла б зовсім інакше. Сьогодні ж я мрію про звичайні речі. Про школу, де уроки перериває тільки дзвінок. Про друзів і рідних, яких можна обійняти, а не лише побачити через екран телефона. Щоб одного дня можна було будувати плани на кілька років уперед і не хвилюватися, що чергова ніч їх змінить.

Найбільше я мрію про те, щоб мені не доводилося згадувати, яким було життя до війни. Щоб воно стало просто життям. Мені хочеться забути, як звучить сирена чи як це — прокидатися від вибухів. Ми, українці, сильніші за темряву, і я знаю: ми переможемо! Хочу закінчити свою роботу власним віршем:

А за вікном скоро весна,
За плином часу — вона вже п'ята.
Та миру в нас ніяк нема,
А хочеться так спокою у кожну хату.
Зима холодна і страшна,
Б'є ворог, залишає без світла і тепла.
А ми ніколи і нікому не бажали зла,
За що ми маємо ворожого сусіда?
Ми знаємо, що йде війна,
Яка несе нам горе й муки.
Але так хочеться, щоб закінчилася вона,
І наші матері утерли свої сльози.
Весна не знає, що йде війна,
Що в когось вбили сина, тата, брата.
Вона несе свою красу
Та незрівняну пісню птаха.
Сади весняні навкруги,
Буяють, ніби з розуму зійшли.
А ось дивись, червоні маки зацвіли,
Тут наші хлопці полягли.
Буяють квіти, шелестить трава
І пошепки дає нам зрозуміти:
Що зло і ненависть людська
Стоптали всю красу, все знищили довкола.
Тож, Весно, хай розквітає світ,
Нехай повсюди затихають війни.
Нехай сусіди зрозуміють, що життя одне!
І українці теж хочуть жити.
Я маю мрію повернутися в свій дім,
Де тепло, світло і нема тривоги.
Де, вранці взявши в руки свій портфель,
Не боячись, піду до школи.
Я знаю, перемога прийде навесні,
Зрадіють діти і дорослі.
Заквітнуть буйно на Вкраїні всі сади,
Не квітнутимуть тільки тюльпани кольору тривоги.

Олена Голузинець

15 років

Олена родом із міста Покровська Донецької області, а нині живе в Києві. Навчається в Українському гуманітарному ліцеї імені Тараса Шевченка. Любить писати вірші, ліпити з глини, подорожувати Україною та відкривати для себе її історію.

Олена має чимало наукових і творчих здобутків: перемагала в міжнародному конкурсі «Українознавство», літературних і мистецьких конкурсах, брала участь у Малій академії наук та міжнародних наукових конференціях.

Бути «сильнішою за темряву» для Олени — означає попри всі обставини йти до своєї мети, нести у світ добро й красу та залишатися надійною підтримкою для тих, хто поруч.

Найбільше вона мріє про завершення війни, про те, щоб тато був поруч, а вся її родина знову була разом. І, звісно, щоб улюблені коти були здорові та щасливі.

Вірші, опалені війною

***

Донецьк, Торецьк, Покровськ, Дніпро,
А зараз ще й столиця.
Маршрут дитинства це мого,
Нарешті б зупинитись.
У Донецьку народилась я.
Торецьк — моя колиска.
Покровськ хрещеним батьком став,
Йому вклоняюсь низько.
Дніпро мене не відштовхнув
У лиху для нас годину,
Коли «сусід» вночі напав
На Неньку-Україну.
Привітно Київ нас зустрів,
Поважний, бо столиця.
Але вночі, коли засну,
Донеччина насниться...
Як добре не було б у гостях,
Додому серце лине...
Та дім у мене ворог вкрав,
А я — війни дитина.
Незламний Покровськ
Душа на уламки, думки, як в тумані.
Дивлюсь на світлини, що манять з екрана.
Дивлюсь у телефон, де на фото з тобою...
Ми разом жили та не знали про горе.
Мій рідний Покровськ, ти мій батько хрещений,
Блукаю у снах по алеях зелених.
Квітучі каштани, в трояндах все місто!..
Вернутися б до тебе, писати б начисто

Сторінки нової глави про життя.
На жаль, у минуле нема вороття...
Війна увірвалась у шахтарське місто,
Брудна та безжалісна сила нечиста.
У люті та міці своїй не вагайся.
Незламний Покровськ, я благаю:
«Тримайся!»

Квітень 2025 року

Мій дім

Із восьмого поверху нашого дому
Любила дивитися я у вікно.
Безмежні простори з дитинства знайомі:
Посадки, поля, конуси териконів —
Як книгу мені відкривало воно.
У східне віконце я сонце вітала.
Найкращі світанки Землі!
У західне — на ніч його проводжала,
Плекала надії свої.
Так мирно жили ми, зростали, раділи,
Дивились з надією вдаль...
Ворожі ракети в наш дім прилетіли.
Дитинство скінчилось, на жаль!
Війна розкидала родини по світу,
Позбавивши домівок й життя.
Як хочеться знов на малу батьківщину!
Відчути ті самі чуття...

Мій дім, де з любов'ю добро проживало,
Там зараз — руїни та гар.
В душі відчуваю велику скорботу.
В думках та на серці — тягар!
Я знаю та вірю: на нас ти чекаєш,
Мій дім у масиві «Гірник».
Коли на чужині вночі засинаю,
За тебе молюсь, захисник!
Мій дім — цитадель у Покровській фортеці.
Твердиня її та оплот.
Ще поки стоїть він...
Покровськ в небезпеці...
Тут лінія зіткнення, фронт.
З дитинства я чула: «Мій дім — то фортеця»,
У кожного в світі своя.
Мій дім став фортецею для всієї України!
Донбас — українська земля!

Серпень 2025 року

Анна Лозян

13 років

Анна живе в Києві й дуже любить слово: читає, пише вірші, цікавиться українською та іноземними мовами. Особливе місце в її серці займають книжки Ліни Костенко.

Анна вже має чимало творчих перемог: здобувала нагороди в мовно-літературних конкурсах, перемогла у «UaFest» у номінації «Поезія» та навіть видала власну збірку віршів.

Для неї бути «сильнішою за темряву» — означає продовжувати любити, мріяти й творити добро навіть тоді, коли навколо страх і тривога.

Анна мріє про перемогу України, мир і майбутнє, у якому зможе стати філологинею, поетесою та письменницею.

Що допомагає нам триматися в такий час?

Що допомагає нам не потонути у хвилях буремних часів? Часто ми навіть не ставимо собі такого питання, повільно пливучи за течією життя. Цим роздумам потрібно приділити час прямо зараз, у цю мить.

На мою думку, саме дрібниці, а не масштабні події, підштовхують нас до повітря, нагору, тому хвиля темряви й не поглинає нас. Прикладів таких дрібниць можна, насправді, навести хоч відбавляй, але деякі я помічаю найбільше. Щодня, безперечно, трапляється чимало приємних дрібничок, та не всім ми дозволяємо ввібратися в життя. Нове знайдене улюблене заняття; вуличний котик і бабуся, яка його погодувала тим, що мала; усмішка продавчині-консультантки у знайомому магазині; бездоганний смак улюбленого напою; тиша в кімнаті й насолода від вибраної книжки; придбана річ, яку давно хотіли купити; знайдена в сумочці річ, що допомогла саме вчасно; автобус, який приїхав на декілька хвилин раніше, ніж зазвичай; куплена остання коробка улюблених смаколиків, які вкрай швидко зникають на полицях; хороша історія незнайомої людини в соціальній мережі вранці; краплі дощу під сяйливим сонцем на вікні, що ніби грають у перегони; зустріч чужих закоханих людей, які миттю стрибають в обійми... Кожен здатен віднайти маленький сенс буття, просто подивившись інакше на буденний світ, — ця навичка необхідна всім.

Отже, на висоті нас здатні тримати, здавалося б, очевидні, та дуже важливі моменти, що неначе шепочуть: «Подивися на все по-іншому! Краса скрізь, лише поміть! Живи щасливо, як бажаєш!»

Люди, знайдімо кожен із нас власний сенс життя та будьмо щасливими!

Спалені крила

А я сиджу у себе вдома,
Вже тьмяніше горить піч.
Вночі ловить мене втома,
Прошу торкнутися до пліч.
Над дахом звуки дивні,
Шкода, що це знаю я.
На столі горить свіча,
Як надії мої хибні.
У вікні палають іскри,
Десь там скінчилося життя.

Там кричить самотнє дитя
Крізь бездушні жару тріски.
Душа мовчить, але кричить
У невідомість, у тиші кулон.
Не знає, чи звук долетить
Швидше, ніж клятий «Циркон».
Тремтить усе, але не я,
Хоч люди скажуть інше.
У серці наче кам'яна,
А тіло зовсім інше...

Одна ніч із життя юної киянки

Уперше я усвідомлюю, що чую це вже не вперше. Сирена, повітряна тривога. Не вперше — уп'яте, удесяте... сотні разів. Ще трохи раніше ці звуки не дуже впливали на моє життя, хоч, імовірно, я сама цього не усвідомлювала, проте ж душа пам'ятає інше...

Зараз цей звук спонукає якомога швидше простягнути руки до смартфона, відкрити додаток і канал, який сповіщає про те, під якою атакою Київ цієї ночі: чи це дрони, чи «шахеди», чи балістичні ракети, «цирконі»... Та внутрішня тривога все частіше й частіше підступає, причому настирливіше. Тоді я беру подушку, іду на кухню й «зависаю» у смартфоні, намагаючись відволіктися від тривожних думок.

І саме зараз у свинячий голос починається зорепад, але, на жаль, не із зірок, а з холодних бездушних брил, шматків темного металу, зроблених лише з ненавистю, жорстокістю і незмінним бажанням руйнувати все на своєму шляху.

Я не знаю, коли вже буду впевнена, що цього разу мій дім не' буде зруйновано частково або ж ущент.

Дякую, що приділили увагу моєму текстові!
Сподіваюся, що скоро таких історій не буде!..

Єлізавета Швидка

17 років

Єлізавета родом із села Михайлівка Черкаської області, а нині живе та навчається у столиці Польщі — Варшаві. Вона любить читати класичну й романтичну літературу, малювати, писати вірші та проводити час із друзями.

Для Єлізавети бути «сильнішою за темряву» — означає не дозволити болю зламати себе. Після втрати тата вона знайшла сили перетворити пережите на творчість, зберігаючи пам'ять про нього та любов до нього у своїх віршах.

Її найбільша мрія — відкрити власну кондитерську, створити затишне місце, де можна дарувати людям тепло, радість і маленькі солодкі миті щастя.

Людей не тримає

Людей не тримає ні клітка, ні стіни,
Ні двері важкі, ні холодні руїни.
Ні ґрати сталеві, ні кляті замки —
Найважчі кайдани ростуть залюбки.
Бо ті, що залізні, колись поржавіють,
Укриються тріщинами, пилом зітліють.
Та ті, що у серці безмовно живуть,
Щодня, наче тіні, за нами ідуть.
Не стримує тіло бетонна огорожа,
Коли вже душа у полоні й тривожі.
Не стримує погляд закрите вікно,
Якщо у думках уже темно давно.
Бо значно страшніші за ґрати й неволю
Є роки, що серце стискають до болю.
Є спогади, гострі, мов леза ножа,
Що ріжуть без крові живого до дна.
Минуле тримає холодними пальцями,
Неначе зима, що скувала окрайцями.
Шепоче: «Залишся, не йди, не лети,
Ти більше ніколи не зможеш знайти».
Між вчора і завтра життя пролітає,
І кожен свій вибір щодня відкладає.
Ми ніби живемо, та часто дарма —
Бо страх нас тримає сильніше ярма.
Не пута залізні, не грізні кайдани,
А власні, невидимі серцю обмани.
Ми самі будуємо темні мости,
Якими вже потім не можемо йти.

Чужію я...

Чужію я. Заіржавіло місто,
Колись було мені врочисте.
Тепер воно — мов сірий дим,
Не мій вже дім... і я не в нім.
Наснись мені, моє дитинство,
Де все було таким пречистим.
Де ми всі разом — я і ти,
І мама, тато, і світи.
І сестра сміється в кухні,
І небо, ніжне, голубе.
Але нема вже там мене —
Я люблю інше, вже нове.
І вже не знаю, чи вернусь,
Чи в ті стежини повернусь.
Бо тут я — інша, тут мій шлях,
А там — лиш пам'ять у думках.
Тут мама є, і я, сестра...
Та тата з нами вже нема.
Хурма в саду не пахне, як колись,
Бо на ослоні він лишився.
Він спочиває в рідній ниві,
У тій землі, що вся — в молитві.
Він все віддав, щоб там стояти
І вільну землю захищати.
Назавжди він залишився там,
Під небом чистим, не рабам.
Його немає — та він є:
У кожній думці, в серці — все.
Бо я вже тут, у даль ідучи,
Та серце з ним — як два ключі.
Воно шепоче в кожну мить:
«Він з нами... і це не змінити».
Тому не плачу, не кричу,
А з тишею його лечу.
Та місто рідне... вже чуже,
Бо все змінилось... вже не те.
І хоч не тямлю — любить, ні,
Це місце в мріях, у весні...
Я пам'ятаю кожен крок,
Та рідне місто — як чужий урок.

Татові, якого вже немає

Помрію, як тато зайде до оселі,
Постукає в шибку, обійме мене.
Подмухає на рани болючі,
Скаже: «Не плач, все мине, все мине...»
Та тільки у хаті лиш тиша густа,
І вітер шепоче слова нелегкі.
Немає вже тата... Лиш пам'ять свята
Зігріє мене у хвилини гіркі.
Колись він казав: «Я завжди поруч.
Ти, доню, тримайся, ти сильна у нас!»
А зараз самотність стискає за горло,
А час все летить, забираючи час.
Я виросла швидко, без татових слів,

Без теплого сміху, порад дорогих...
Та в серці вогонь — не віддам його долі,
Бо знаю: він гордий за вчинки мої.
Немає підтримки, та мама поруч,
Ми разом здолаєм грози, дощі.
Навчились без сліз підійматися знову,
Знайшли в собі силу ставати міцні.
А десь там, у небі, він бачить і чує,
Як донька зросла, як стала міцніш.
Як більше не плаче, не просить, не кличе,
А просто іде... І лишається мить.
А далі — світанки, дороги і далі,
Я вчусь підійматись, не жити в печалі.
Де більше не плачу, де страху нема,
Де сильна вже я, хоч у серці зима.
Я знаю, що десь ти мене бережеш,
Мій крок серед ночі невпинно стрічаєш.
І навіть коли мені важко в житті,
Я чую твій голос у вітрі густім.

Ти вчив мене, тату, не падати, триматись,
Від болю не гнутись, з колін підійматись.
І хоч тебе поруч зі мною нема,
Ти є у душі, ти для мене весна.
Я буду для тебе сміятись і жити,
Я буду, як ти, лиш добро творити.
Бо знаю — ти поруч, в душі, назавжди,
Від болю і втрат не сховають світи.
Я більше не плачу, не кличу тебе,
Бо знаю: ти бачиш і любиш мене.
Навчив ти, мій тату, мене не здаватись,
До мрій своїх йти, бо від них не сховатись.
І навіть коли на душі мені тьмяно,
Я чую твій голос у вітрі ранньому.
Я стану міцною, як камінь, як сталь.
Хоч біль ще живе між словами і сном,
Та в серці моєму — твій голос, твій дім.
Ти поруч, я знаю, ти бачиш усе,
І світло твого тепла в мені є.

Дарія Муравйова

14 років

Дарія родом із Миколаєва, навчається у Миколаївській гімназії №35. Вона захоплюється танцями, музикою та літературою, вивчає англійську й іспанську мови, а ще пишається своїми успіхами в навчанні, участю в конкурсах, олімпіадах і проєктах Малої академії наук.

Для неї бути «сильнішою за темряву» — означає не дозволяти страху керувати життям, навіть у складні часи продовжувати навчатися, творити, танцювати, мріяти, підтримувати близьких і вірити у своє майбутнє.

Найбільше Дарія мріє про завершення війни та мирне майбутнє України — життя без сирен і страху. Також вона прагне здобути хорошу освіту, стати професійною юристкою, захищати права людей і бути корисною своїй країні.

Моя історія війни

Розділ перший. Останній спокійний вечір

До початку війни моє життя було звичайним і безтурботним. У ньому були школа, танці, англійська, художня школа, друзі, прогулянки безпечним містом, плани на майбутнє і маленькі радощі, які тоді здавалися настільки звичними, що я навіть не замислювалася про їхню цінність.

Того вечора я була на танцях. У залі лунала музика, ми готувалися жо фестивалю, сміялися, коли хтось помилявся, і думали про звичайні речі. Організовувалася поїздка за кордон на фестиваль, тому здавалося, що попереду ще багато цікавого. Ніхто не думав, що цей вечір стане останнім звичайним вечором у нашому житті.

Після танців я повернулася додому. Усе було так, як завжди: домашні справи, розмови, новини, думки про завтрашній день. Я спілкувалася з подругою, і ми ще не могли уявити, що вже за кілька годин усе зміниться.

А потім настав ранок.

Близько п'ятої години ми почули вибухи та гвинтокрили в небі. Цей звук назавжди розділив моє життя на «до» і «після». Я сиділа на дивані з улюбленою іграшкою в руках і дивилася новини. На екрані говорили про початок війни, обстріли та небезпеку, а в голові була лише одна думка: «Невже це відбувається насправді?»

Найстрашніше було те, що війна була не десь далеко. Вона прийшла у моє місто, у моє життя. Миколаїв, який ще вчора був просто рідним містом, раптом став місцем, де треба було слухати сирени, думати про укриття й боятися за близьких.

Мама пішла на роботу, взявши мене із собою. Дорослі намагалися триматися спокійно, хоча було видно, що вони теж бояться. Ми хотіли поїхати до сестри, але в її селі їздили танки, тому залишатися там було небезпечно. Магазини, аптеки й заправки були переповнені людьми.

Тоді я ще не розуміла, наскільки сильно зміниться наше життя. Здавалося, що все скоро закінчиться і ми повернемося до звичайних буднів. Але вже тоді в душі з'явилося відчуття: так, як було раніше, уже не буде.

Розділ другий. Перші дні війни

На початку війни я почала жити у бабусі, бо в її будинку був підвал. Ми прибирали його, ставили стільці, приносили ковдри, лампи, книги та намагалися зробити це холодне приміщення хоч трохи схожим на дім.

Я продовжувала навчатися онлайн і сиділа за маленьким столиком у підвалі. Пам'ятаю, як одного разу робила іграшку-слоника з тканини, щоб здати уроки праці й залишатися відмінницею навіть тоді, коли навколо було чути вибухи. Цей слоник став для мене символом того, що навіть у найтемніші моменти можна створювати щось світле.

Перші дні були наповнені страхом і невідомістю. Ми постійно слухали новини, телефонували рідним, перевіряли зв'язок, шукали воду та необхідні речі. Звичайні предмети раптом стали дуже важливими: заряджений телефон, документи, теплий одяг, ліки, вода.

Особливо добре я пам'ятаю одну ніч, коли почався сильний обстріл. Мені стало дуже страшно, і я благала батьків піти до укриття. У той момент я зрозуміла, наскільки сильно війна змінює сприйняття життя. Те, що раніше здавалося найважливішим, — оцінки, танці — відійшло на другий план. Найголовнішим стало просте бажання, щоб усі були живі.

Миколаїв у ті дні теж змінився. На вулицях стало менше звичного шуму й сміху, люди ходили обережніше, а між вибухами виникала важка тиша. Але місто продовжувало жити. Люди допомагали одне одному, шукали необхідне, працювали й підтримували своїх близьких.

Ми багато спілкувалися з подругою. У наших розмовах постійно звучало одне питання: «Чому так?» Ми не могли зрозуміти, як у XXI столітті звичайне життя може так раптово перетворитися на життя у війні.

Саме тоді я особливо відчула цінність простих речей: гарячого чаю, розмови з рідними, кількох годин тиші, можливості просто бути вдома. Те, що раніше здавалося буденним, стало справжньою цінністю.

Розділ третій. Життя під час війни

Коли минули перші дні, стало зрозуміло, що війна не закінчиться швидко. Довелося прийняти нову реальність і вчитися жити в ній.

Наші дні стали іншими. Треба було навчатися, допомагати вдома, стежити за новинами, думати про безпеку й водночас намагатися зберігати звичайне життя. Іноді хотілося просто відкласти всі думки, почитати книгу, поговорити з кимось або зайнятися улюбленою справою.

У школі ми також допомагали військовим і дітям, які переїхали через війну. Ми збирали необхідні речі та передавали допомогу. Це давало відчуття, що навіть у складних обставинах ми можемо бути корисними.

Під час війни особливо важливою стала підтримка людей. Просте «Ти як?» могло означати набагато більше, ніж звичайне запитання. Це означало: «Я поруч. Я пам'ятаю про тебе. Ти не одна».

Війна змінила і моє ставлення до Миколаєва. Я почала сприймати місто не лише як будинки, дороги й вулиці. Місто — це люди, які в ньому живуть. Це їхня сила, взаємодопомога, любов до свого дому й бажання продовжувати життя навіть у найважчі часи.

Розділ четвертий. Сім'я, страх і надія

З 2022 року мій тато виїхав із міста, і ми жили без нього. Це було важко, адже під час війни особливо хочеться, щоб усі рідні були поруч. Ми сумували за його присутністю, підтримкою і відчуттям, що наша родина знову разом.

А у 2024 році в нашій сім'ї з'явилася дитина. Це стало особливою подією. Навіть у час війни життя

продовжувалося. Разом із новими турботами в нашій родині стало більше світла, ніжності й надії.

Я часто думала про те, що найголовніше — щоб усі були живі й поруч. У мирний час присутність близьких здається чимось звичайним. Але війна вчить цінувати кожну розмову, кожен дзвінок, кожну спільну вечерю.

Страх став частиною нашого життя. Він приходив разом із сиренами, вибухами, тривожними новинами або просто важкою тишею. Але поруч зі страхом завжди залишалася надія.

Для мене надія проявлялася в простих речах: у голосі рідної людини, у повідомленні від подруги, у добрій новині, у спокійному ранку. Я почала читати книги про війну, писати вірші та працювати над МАН на воєнну тему. Мені хотілося не просто переживати все всередині, а знаходити слова для того, що відбувалося зі мною та навколо мене.

Розділ п'ятий. Що навчила мене війна

Війна дуже сильно мене змінила. Я навчилася цінувати життя, родину, мир, звичайні ранки й можливість просто бути вдома.

Я зрозуміла, що не все в житті залежить від нас, але від нас залежить, як ми поводимося у складні моменти. Я дуже мрію про день, коли війна закінчиться. Коли Миколаїв знову буде тихим не лише на кілька годин, а назавжди. Коли сирени залишаться лише спогадом, а діти зможуть рости без страху.

Цей твір — не просто спогад про війну. Це частина мого життя, мого болю, моєї сили й моєї надії. Я написала його, щоб зберегти пам'ять про те, що ми пережили, і нагадати собі: мир — це найбільша цінність, яку потрібно берегти.

Маргарита Міхаілян

17 років

Маргарита родом із Краматорська Донецької області, а нині живе у Дніпрі. Вона навчається в 11-А класі Дніпровського ліцею №42 ДМР. Маргарита захоплюється танцями, бере участь у конкурсах і має перемоги у танцювальних змаганнях. Також вона досягала успіхів у конкурсах з української мови та літератури.

Для Маргарити бути «сильнішою за темряву» — означає знаходити в собі сили рухатися далі, попри складні обставини війни. Танці допомагають їй виражати емоції, розвиватися та зберігати внутрішню рівновагу.

Найбільше Маргарита мріє про мир і повернення додому — до рідного мирного Краматорська.

Попри темряву

Уявіть червоне сонце, літо, найчистішу річку, що грає всіма барвами веселки. Усі засмагають, і ніхто навіть не здогадується, що чекає на них у майбутньому. Саме так я згадую час у мирному Краматорську — у моєму домі, у моєму місті.

Краматорськ — живописне місто в Донецькій області. Чого лише варті неймовірної краси Білокузьминівські крейдяні скелі віком у мільйони років, сад Бернацького, де ми з родиною проводили безліч вечорів, мій улюблений парк «Ювілейний» і головна окраса міста — площа Миру. Я була дитиною, ходила в дитячий садок, гралася на вулиці з друзями, насолоджувалася кожною миттю.

Але 2014 року прийшла війна. Це страшне слово й досі викликає в мене невгамовний біль, а на очі навертаються сльози. Небо в ті дні було червоним не через красивий захід сонця, а через ракети та пожежі. Мирними вулицями, де раніше бігали діти, тепер їздили танки, було чути гуркіт зброї.

Та найстрашніше було під час окупації. Бойовики, або, як вони називали себе, «ополченці», штурмували місцевий відділ поліції, зайняли адміністративні будівлі та намагалися встановити контроль над військовим аеродромом. Панувало беззаконня... Окупанти викрадали проукраїнських активістів, бізнесменів, мирних громадян. Людей тримали в підвалах та жорстоко катували.

Моя родина жила в окупації три місяці. Я пам'ятаю, як під гуркіт вибухів швидко одягалася й бігла в укриття. Я вдячна Богові, що моя родина залишилася живою. Тоді я була ще дитиною і не зовсім усвідомлювала весь той жах, який пережила. Після деокупації життя поступово налагоджувалося. Я пішла до школи, у мене народився молодший братик, і ми знову жили майже як раніше.

Лютий 2022 року був звичайним місяцем. Ходили чутки, що нібито почнеться щось жахливе. За тиждень до повномасштабного вторгнення майже всі знайомі категорично стверджували, що ніякої війни не буде. Як же вони помилялися...

Уранці 24 лютого я прокинулася від бурхливого обговорення. Підійшовши до своїх батьків, почула, що сьогодні до школи ми не підемо. Я зраділа, бо в четвер мала бути контрольна з математики. Але коли я

дізналася чому, моє життя кардинально змінилося — почалася війна. Почувши першу сирену, я зрозуміла: це не жарт. Я довго не могла прийняти той факт, що це пекло почалося знову.

Мого батька мобілізували. Я пам'ятаю, як важко було мені й моїй мамі. Щоб забезпечити мені та моєму братові безпеку, мама повезла нас до Дніпра. Мені було важко, я сумувала за домом, і певний час ми жили на два міста. Усі школи перейшли на дистанційний формат навчання. Він не був для нас зовсім незвичним, бо раніше ми навчалися онлайн під час коронавірусу.

Сьогодні я залишаюся у Дніпрі, бо в Краматорську дуже важко жити. Усе місто затягнуте антидроновими сітками та оптоволокном, немов павутинням, літають дрони, щодня лунають вибухи, іноді — по двадцять чотири рази на день. Мені важко дивитися на понівечені будинки, школи та мій дитячий садок, який вщент знищила країна-агресор.

У цій війні я втратила своїх родичів. Мені важко прийняти те, що я більше ніколи їх не обійму. Я більше ніколи не побачу свій дім, не буду спати у своєму ліжку, не буду ходити своєю рідною вулицею, не почую звуків свого рідного двору. І лише спогади та світлини нагадуватимуть мені про місце, де я була по-справжньому щасливою.

У ці темні часи були не тільки сумні моменти, а й промінці світла. Я пішла до нової школи, знайшла багато друзів, у мене народилася сестричка, яку я безмежно люблю. Ми з родиною активно волонтеримо, і я щиро вірю, що попри всі складнощі Україна здобуде перемогу. Перемога — це спільна боротьба. Наші люди долучаються до волонтерства, допомагають військовим, роблять донати до благодійних фондів, активно просувають українську культуру й мову за кордоном.

Якщо у мене запитають, що таке бути сильнішою за темряву, я не буду вагатися й шукати відповідь. Я знаю її зі свого життя. Це знаходити в собі силу жити попри труднощі. Це не боятися тоді, коли серце стискається і болить від страху за свою майбутню долю. Це прокидатися після безсонної ночі через атаки ворога та йти до школи, знаючи, що кожен із нас, молодого покоління українців, змінить долю нашої Батьківщини на краще. Це не дозволити страху забрати віру в краще майбутнє.

Війна змінила мене. Вона навчила цінувати те, що здавалося таким непомітним: спокійний ранок, прогулянки з друзями, які живуть тепер у різних куточках світу, вечерю зі своєю родиною за великим столом.

Я щиро вірю, що одного дня прокинуся, і моя родина радісно привітає мене зі справді добрим ранком — ранком, коли завершиться ця клята війна, яка забрала мільйони невинних життів дітей, підлітків і дорослих. Мрію, щоб нові покоління дітей в Україні не знали слова «війна», а згадували про дитинство як про радісну частину свого дорослішання — з веселими подорожами й безтурботними днями.

Темрява війни забрала не тільки моє дитинство, а й дитинство багатьох інших дітей України. Але темрява ніколи не переможе тих, хто щиро вірить у свободу, має в серці любов, віру та надію. Я впевнена, що ми сильніші за темряву і здобудемо перемогу, на яку заслуговуємо.

P.S. «Моє місто Крам» — так називається музична композиція у виконанні TWIY, яка є своєрідною квінтесенцією моїх роздумів і почуттів, висловлених у цьому есе. З вірою в Перемогу!

Поліна Єфімова

18 років

Поліна родом із Лозової Харківської області. Нині вона навчається в Хортицькій національній навчально-реабілітаційній академії за спеціальністю, пов'язаною з психологією.

Поліна захоплюється психологією, любить читати й писати твори, слухати музику. Особливе місце в її житті займають гімнастика й акробатика, які навчили її дисципліни та витривалості. Вона також бере участь у психологічних проєктах і дослідженнях.

Для Поліни бути «сильнішою за темряву» — означає проходити складні моменти, не втрачати себе, знаходити сили рухатися вперед.

Її найбільша мрія — стати психологом, багато подорожувати, відчути внутрішній спокій і одного дня повернутися до рідного Лиману.

Сади, яких торкнулася війна...

Є місця, до яких можна повернутися потягом, автомобілем чи літаком. Достатньо лише купити квиток, відчинити двері й ступити на знайому землю... А є місця, шлях до яких назавжди перекреслений часом. До них можна дістатися лише пам'яттю, заплющивши очі й дозволивши серцю провести тебе туди стежками, яких більше немає на жодній карті.

Моє таке місце — місто Лиман неподалік Слов'янська. Маленька станція Зелений Клин, яку густий сосновий ліс обіймав широким півколом, ніби велетенськими долонями, намагаючись сховати її від усього злого, що існує у світі. Там повітря було іншим: воно пахло нагрітою сонцем хвоєю, свіжою землею після дощу, димом холодними вечорами, стиглими яблуками й травами, що дрімали під серпневим сонцем.

Там навіть тиша мала свій голос. Вона не була порожньою — у ній жили шелест листя, далекі гудки поїздів, спів птахів, стрекотіння коників і тихе скрипіння дерев'яних хвірток. Саме там минуло моє дитинство, і лише тепер я розумію: тоді я жила в раю, навіть не здогадуючись про це.

Бабусине подвір'я було не просто будинком із садом. Воно було живою істотою, яка щоранку прокидалася разом із сонцем. Щойно відчинялася стара хвіртка, мене огортав аромат квітів — настільки густий і ніжний водночас, що здавалося, ніби саме повітря навчилося цвісти.

Уздовж вузеньких стежок росли пишні півонії, великі рожеві й бордові кулі яких важко схилялися до землі. Мальви тягнулися до самого неба, ніби хотіли торкнутися хмар. Білі ромашки розсипалися поміж зелені, наче маленькі зірки, що випадково впали на землю. Чорнобривці золотими вогниками світилися біля порога, а троянди, різних кольорів і відтінків, розкривали свої оксамитові пелюстки назустріч сонцю.

Над усім цим безупинно кружляли бджоли, джмелі та строкаті метелики, і мені тоді щиро здавалося, що квіти живуть лише для того, щоб люди не забували: світ може бути прекрасним.

За квітами починався фруктовий сад. Старі яблуні з товстими потрісканими стовбурами ніби пам'ятали ще молодість моєї бабусі. Їхні крони були такими густими, що в спекотний полудень під ними панувала прохолодна напівтемрява. Груші схиляли важкі гілки до землі, сливи вкривалися сизим нальотом, абрикоси світилися золотом серед листя, а вишні влітку здавалися маленькими рубінами.

Виноград обвивав стару альтанку, і крізь його широке листя пробивалися сонячні промені, залишаючи на землі мереживо зі світла. Увечері сад дихав повільно й глибоко, а теплий вітер розгойдував дерева так лагідно, ніби колисав чиєсь дитинство.

Під найстарішою яблунею стояла велика гойдалка. Скільки вечорів вона зберігає у своїй пам'яті... Ми з бабусею сиділи поруч, коли сонце вже торкалося верхівок сосен, а небо поволі ставало рожевим, бузковим, золотим. Вона тихо розповідала мені історії зі свого життя, гладила мене по волоссю, а я слухала її голос і думала, що так буде завжди. Що люди не старіють, що домівки не зникають, що дитинство нескінченне.

Найдивніше, що тоді я майже ніколи не дивилася на годинник. Час ніби втрачав свою владу. Дні не поспішали, вони просто жили. Повільно та спокійно.

Поруч зі мною завжди були мої вірні друзі. Боцман — великий пес із довгою золотистою шерстю, яка світилася на сонці теплим медовим кольором. Він мав такі добрі очі, що в них можна було сховати будь-який дитячий страх. Він ніколи не гавкав без причини. Просто тихо ходив за мною подвір'ям, ніби вважав своїм обов'язком берегти моє маленьке щастя.

Чорниш був його повною протилежністю — веселий, кумедний, невгамовний. Він носився між деревами, приносив палиці, крутився навколо мене

так швидко, що здавався суцільною чорною плямою. А ще був Соломон — сіамський кіт із кумедним, трішки дурнуватим поглядом. Він завжди поводився так, ніби був справжнім господарем дому. Його мама Ася була чорною, мов нічне небо без жодної зорі, але її очі світилися холодним сріблом, ніби в них назавжди оселився місяць.

Я пам'ятаю, як ми з бабусею виходили ще вдосвіта збирати полуницю. На листі ще тремтіла роса, а ягоди здавалися холодними від нічної прохолоди. Я зривала їх і нишком клала до рота, а бабуся лише усміхалася, удаючи, що не помічає. Потім була малина.

Ми поверталися додому з повними відерцями, а незабаром у великому тазу вже кипіло варення. Весь будинок наповнювався ароматом ягід, цукру й літа. Тепер, коли десь випадково відчуваю цей запах, мені здається, що ще мить — і я почую її голос.

Вона навчила мене ліпити вареники з сиром. Маленькими пальцями я незграбно защипувала тісто, а бабуся терпляче виправляла кожен мій рух. Потім були пиріжки з вишнею, солодкий сік яких неодмінно витікав під час випікання. Ми сміялися, куштували ще гарячі пиріжки й несли їх сусідам. Такою була бабуся — вона ніколи не залишала щось добре лише для себе.

Особливо я любила заходити до Захарівни. Їй було вже за дев'яносто. Вона розповідала про

Голодомор і Другу світову війну так тихо, ніби боялася потривожити пам'ять тих, хто вже ніколи не повернеться. Я сиділа біля неї і майже нічого не говорила, лише дивилася на її руки, вкриті тонкою сіткою зморшок, і відчувала, що переді мною людина, яка пережила майже ціле століття болю. Тоді я ще не могла повністю зрозуміти її історії. Сьогодні вони звучать зовсім інакше.

Бабуся вчила мене вишивати хрестиком. Я досі пам'ятаю звук голки, що проходила крізь тканину. Вона показувала, як із маленьких кольорових ниток народжується візерунок, і казала, що в кожну роботу потрібно вкладати душу... Тоді мені здавалося, що її руки вміють створювати все на світі.

У старій хаті, що стояла трохи осторонь, жив інший час. Там зберігалося мамине дитинство та юнацтво. Її смішна піжама, великі палітри тіней Ruby Rose, кольорові стрічки, високі ляльки, пухнасті ведмедики, старі листівки, фотографії, намисто... Я перебирала ці речі, торкалася їх так обережно, ніби боялася розбудити минуле. Там пахло старими книжками, деревиною, лавандою та самим часом.

Я пам'ятаю, як улітку ми сиділи на ґанку й чекали, поки з'являться перші світлячки. Як бабуся розповідала, що вони запалюють свої маленькі ліхтарики для тих, хто заблукав. Пам'ятаю, як після дощу ми виходили босоніж на подвір'я і тепла земля ще довго зберігала в собі сонячне тепло. Пам'ятаю запах свіжоскошеної трави, ранкову прохолоду, яку розсікав спів півнів. Пам'ятаю, як засинала під далекі гудки поїздів і вони здавалися мені колисковою...

А потім життя навчило мене найболючішої істини: людина ніколи не знає, коли востаннє бачить своє щастя. Якби тоді мені сказали, що одного дня я більше не зможу пройти тією знайомою вулицею, не зможу відчинити стару хвіртку, не побачу, як сонце сідає за соснами Зеленого Клину, я б не повірила. Діти не вірять у незворотність. Вони впевнені, що все дороге чекатиме на них вічно.

Тепер я знаю, що є втрати, яких не можна заповнити. Є місця, які продовжують існувати лише тому, що ми не дозволяємо їм померти у своїй пам'яті. Я вже не пам'ятаю багатьох дат, забуваю обличчя випадкових людей, не можу пригадати, що було кілька тижнів тому, але пам'ятаю, як скрипіла та гойдалка. Пам'ятаю теплий ніс Боцмана, що торкався моєї долоні. Пам'ятаю смак ще гарячого варення, сонячні плями під яблунею, очі Асі, у яких світився місяць, і тихий шепіт соснового лісу.

Іноді мені здається, що найбільша трагедія війни — це не лише зруйновані будинки. Найстрашніше те, що вона відбирає місця, у яких жила наша душа. Вона залишає людині пам'ять, але забирає можливість ще бодай раз торкнутися того, що ця пам'ять береже.

Мабуть, я більше ніколи не повернуся туди. Не тому, що не знаю дороги. Я пам'ятаю її до найменшого повороту. Просто дороги назад більше не існує...

І все ж щовечора, коли заплющую очі, я знову стаю маленькою дівчинкою. Я біжу знайомою стежкою крізь квітучий сад, чую, як бабуся кличе мене вечеряти, як сміється Чорниш, як неквапливо ступає Соломон, як вітер розгойдує гілки старої яблуні. Туди, де ще ніхто нічого не втратив. Там ще всі живі. Там ще можна вірити, що попереду лише довге, світле літо.

І, мабуть, саме тому це місце назавжди залишиться тим, куди я мрію повернутися. Не тому, що там був найгарніший будинок чи найкращий сад, а тому, що там востаннє моє серце знало, що таке абсолютний спокій. І там мене навчило життя, що найдорожчі речі іноді залишають нас назавжди...

І якщо рай справді існує, то для мене він завжди матиме запах сушених трав, шелест соснового лісу, шум хвильок Блакитного озера й тихий голос, який досі кличе мене додому.

Ганна Трембач

16 років

Ганна родом із міста Краматорська, а нині живе на Черкащині. Любить читати, дізнаватися нове, особливо цікавиться біологією та хімією. У майбутньому Ганна мріє стати лікарем, допомагати дітям і воїнам, які постраждали від війни, та повертати людям здоров'я.

Ганна пишається друзями, які підтримують її, а ще — власною наполегливістю в навчанні. Війна змусила її рано подорослішати: залишити рідний Краматорськ, звикати до нових обставин і вчитися жити з невизначеністю. Але вона не дозволила страху зупинити себе.

Найбільше Ганна мріє повернутися до Краматорська, знову пройти знайомими вулицями й побачити рідне місто мирним. Вона віриться у Перемогу і в те, що кожен українець одного дня зможе повернутися додому.

Моє дитинство в тіні війни

Всім привіт!

Хочу розповісти свою історію про те, як змінилося моє життя після 24 лютого 2022 року. Цей день розділив моє життя на «до» і «після». До цього я була звичайною дитиною: ходила до школи, спілкувалася з друзями, будувала плани на майбутнє. Мене хвилювали контрольні роботи, домашні завдання та зустрічі з однокласниками. Здавалося, що так буде завжди.

Тоді мені було 11 років, я навчалася в 5 класі школи №26 міста Краматорська, у селищі Біленьке. У мене велика родина: восьмеро дітей і мама з татом. Пам'ятаю, як 23 лютого в школі всі говорили, що може розпочатися повномасштабне вторгнення в Україну, але ніхто по-справжньому в це не вірив. Здавалося, що це лише чутки, щось далеке й нереальне.

Після уроків, повертаючись додому, я весь час розмірковувала: «А раптом це правда? А що буде з нами? Чи доведеться кудись їхати?» У голові крутилися тривожні думки, але я намагалася їх відганяти. Хотілося вірити, що все буде добре.

Вранці 24 лютого мене розбудили дивні звуки. Це були вибухи. Спочатку я не одразу зрозуміла, що відбувається. Мама сказала, що почалася війна. У той момент мені стало дуже страшно. Здавалося, що світ, у якому я жила, раптом змінився назавжди.

Того ж дня був день народження моєї сестри. Поки ми поспіхом збирали речі, я почула, як вона плаче. Вона мріяла провести цей день разом із родиною та друзями, але замість свята настала тривога і невідомість. Ми всі намагалися її заспокоїти: обіймали, говорили, що все буде добре і що скоро все налагодиться. Це був дуже складний момент. Попри страх і сум, ми намагалися підтримувати одне одного.

Швидко зібравши речі, ми вибігли на вулицю й почали завантажувати їх у машину. Раптом почули три потужні вибухи в небі — це було страшно й водночас нереально, ніби все відбувається не з нами.

Ми поїхали до нашого іншого будинку, і всі спустилися в підвал, поки тато поїхав забирати свою маму, брата та його дружину. У підвалі ми провели близько двох годин. Час тягнувся дуже повільно. Мама іноді виходила назовні, щоб подивитися, що відбувається на вулиці. Одного разу вона побачила, як у небі пролетіла ракета, і швидко повернулася до нас. Тоді стало ще страшніше.

Коли приїхав тато, він забрав нас, і ми поїхали в село до бабусі з дідусем. У бабусі й дідуся ми прожили півтора місяця. Увесь цей час ми чули вибухи, але вони були не дуже гучними, бо лунали з боку міста Ізюм, що знаходиться неподалік від села. Кожного дня ми трималися разом, підтримували одне одного й намагалися не піддаватися паніці.

Однак російські війська продовжували просуватися територією України. Новини ставали дедалі тривожнішими, бої точилися все ближче, і ми розуміли, що залишатися стає небезпечно. Кожного дня ситуація ускладнювалася, а невідомість лякала ще більше. Саме тоді, 2 квітня, ми вирішили, що настав час їхати далі.

Мама сказала, що ми поїдемо до Полтави. Спочатку ми повернулися до свого будинку, щоб забрати необхідні речі. Було дивно знову заходити в дім і розуміти, що доводиться залишати його на невідомий час...

Увечері, коли ми вже приїхали до Полтави й збиралися виходити з потяга, мама почула, що надворі лунають вибухи. Вона швидко зрозуміла: залишатися тут небезпечно. Не вагаючись, мама прийняла рішення їхати далі — цього разу до Львова. Ми були дуже втомлені після довгої дороги, але всі розуміли, що безпека важливіша за втому.

Згодом ми дізналися, що встигли виїхати з Краматорська буквально в останній момент. 8 квітня на залізничний вокзал впала ракета. Загинуло багато людей, ще більше були поранені. Це були ті самі люди, які, як і ми, просто хотіли врятуватися. Коли я почула цю новину, мене охопив холодний страх. Адже у місті залишився наш тато, за якого ми всі дуже хвилювалися.

Вранці ми прибули до Львова. На вокзалі нас зустріла жінка-волонтерка. Вона пояснила, що поки що ми житимемо в приміщенні дитячого садочка. Вона провела нас туди, і ми почали облаштовувати для себе невеликий куточок.

Життя в садочку було непростим. Ліжка були замалі, у кімнатах — тісно, а вночі часто лунали сигнали повітряної тривоги. Кожного разу ми спускалися до підвалу, де на підлозі лежали лише спортивні мати. Було страшно й тривожно, але ми намагалися триматися разом: обіймалися, підтримували одне одного й не дозволяли страху нас зламати.

Через деякий час мамі зателефонували й повідомили, що для нас є місце в таборі на Закарпатті. Вона одразу погодилася, адже залишатися в таких умовах було важко. Ми всі відчули полегшення. Думка про більш спокійне та безпечне місце давала надію, якої нам так бракувало.

Уже через два дні ми знову зібрали речі й поїхали на вокзал чекати потяг. Під час очікування кожен із нас відчував змішані емоції: тривогу перед новою дорогою, але водночас і радість, бо попереду було місце, де можна трохи перепочити та відчути спокій.

Коли ми приїхали до табору «Карітас», нас дуже тепло зустріли. Нам виділили невеликий двоповерховий будиночок, який ми одразу почали облаштовувати. Хотілося створити в ньому затишок, щоб хоч трохи відчути себе вдома.

Дні швидко минали. У таборі було багато сімей, тому ми познайомилися з новими друзями. Кожен день був насиченим і цікавим: проводилися конкурси, різні ігри, а вечорами ми грали у волейбол. Табір знаходився неподалік гір, і ми часто піднімалися на гору Баби Параски. Це було нелегко, але дуже красиво — з вершини відкривалися неймовірні краєвиди.

На мій день народження до нас приїхав тато. Я була безмежно щаслива його бачити. Він захоплювався природою Закарпаття й радів, що ми змогли облаштуватися та почуватися в безпеці.

У таборі ми прожили три місяці. Потім вирушили далі: спочатку потягом до Полтави, а звідти тато відвіз нас машиною до Черкас.

Тато та мама швидко знайшли більший будинок у селі Слобода. Було більше місця, магазини поруч, а ми продовжували навчатися онлайн. Але й там були свої проблеми: не було опалення, стіни часто сиріли, і знову довелося шукати новий дім. Це було важко: відчуття невизначеності та постійної зміни місць тиснуло, іноді здавалося, що нам ніколи не знайти справжній затишок.

Невдовзі батьки знайшли дім у селі Руська Поляна. Він був менший за попередній, але теплий і затишний — саме той, де всі могли бути разом і почуватися безпечно. Тут ми продовжили навчання онлайн, а водночас почали відчувати, що життя може бути спокійнішим, хоч і не без труднощів.

У вересні 2023 року ми пішли до нової школи — Руськополянського ЗЗСО I–III ступенів №1. Спочатку я дуже хвилювалася: боялася, що нас можуть не прийняти, що однокласники здадуться чужими. Але вже в перший місяць я знайшла друзів. Ми сміялися, гралися, шукали спільні теми для розмов і відчували, що можемо бути собою.

Найбільшу підтримку ми отримували від волонтерів. Вони привозили подарунки та солодощі на свята, допомагали у складні моменти і завжди нагадували нам, що ми не одні. Саме завдяки їм я відчула, що навіть у найважчі часи є люди з добрим серцем, готові простягнути руку допомоги. Це давало сили, віру і трохи спокою — найцінніше після всього, що ми пережили.

Новий рік 2024 та 2025 ми зустрічали в нашому новому будинку, і ці свята пройшли спокійно та затишно. Для нашої великої родини два з половиною роки життя в цьому будинку були справжнім подарунком — тут ми звикли до нового життя, знайшли друзів і поступово відчули, що будинок став для нас другим домом.

Пізніше держава придбала для нас великий двоповерховий будинок, ближче до школи, що дуже зручно для навчання та повсякденного життя. Будинок просторий і комфортний, а територія навколо велика: сад, город, альтанка, два підвали, два гаражі та тераса.

Життя навчило нас цінувати родину, друзів і кожен день спокою та радості. Кожна подорож, свято, зустріч із друзями або прогулянка на природі дарує відчуття нормального життя, яке ми цінуємо особливо після всіх труднощів, що пережили.

Кожен день ми чекаємо миру і мріємо про той час, коли життя стане спокійним, без страху та тривоги. Ми віримо, що все буде тихо, а будівлі, які були зруйновані, поступово відновляться, скільки б часу на це не знадобилося. Кожна вулиця, кожен будинок, школа, дитячий садок — усе повернеться до нормального життя, і люди знову зможуть відчувати безпеку та спокій у своєму місті.

Ми мріємо про день, коли наші міста будуть відновлені, парки — зеленими, вікна — цілими, а на вулицях знову лунатиме сміх дітей. Ми віримо в силу нашої держави, силу людей і любов до рідної землі. І хоча зараз важко, ми знаємо: настане час, коли все зруйноване відновиться, і наші серця знову наповняться спокоєм і радістю.

Марія Канівець

14 років

Марія родом із міста Переяслава на Київщині, нині перебуває в місті Рівному. Вона любить читати книжки та писати вірші, а ще розвиває свої творчі здібності в малюванні й танцях.

Марія знає, що життя не завжди складається легко. Для неї бути «сильнішою за темряву» — це не означає ніколи не боятися чи не сумувати. Це означає знаходити в собі сили рухатися далі, не дозволяти труднощам зламати себе й вірити, що після темряви неодмінно приходить світло.

Її найбільша мрія — повернутися до звичайного життя, змінювати його на краще й упевнено будувати своє майбутнє.

Damn Bastards (Чортові виродки)

З малечку я завжди думала про те, що війна колись дійде й до нас. Коли вона почалася, мені було лише 11 років.

Місто Переяслав, Київщина. Ранок.

Коли я тільки прокинулася, то почула, як летить літак, але не звернула на нього уваги. Я одразу пішла до бабусі в кімнату, де вона, як завжди, дивилася новини. Спочатку я подумала, що там говорять про події на Донбасі, але потім прочитала, що війна вже по всій Україні.

— Мам, це що, війна почалася? – спитала я перелякано.

— Так, кицюнь. Тепер вона повномасштабна. Будеш спати тут, з бабусею. Ми відсунемо диван, і ви будете спати за ним.

— А тьотя Наташа? – спитала я про тітку, яка мешкала в Києві. Я тоді була дуже збентежена.

— Усе буде добре, — мама намагалася мене заспокоїти, але я розуміла, що вона й сама не впевнена навіть у завтрашньому дні.

Мене охопила паніка. Тоді я взяла старий мамин телефон і почала робити записи на диктофон: «Сьогодні перший день війни, над будинком літають винищувачі. Я чула десь вибухи, дуже страшно. Я завжди думала про війну, про те, що вона колись почнеться й тут... А якщо це через мене вона почалася і це я винна?»

Потім я видалила ті записи.

Моя тітка в цей час без електроенергії бігла з дванадцятого поверху в підвал і проводила там більшість часу. Я переживала за неї і вирішила зателефонувати.

— Алло? Наташо, ти як там? У вас будинок цілий?

— Так, мала, стріляють люто. Буду їхати до вас.

Щойно з'явилася нагода, вона справді приїхала до нашого міста. Перше, що вони зробили з мамою — заклеїли вікна. Потім відсунули диван, зробили перед ним «захист» і постелили спати на підлозі. Хоча перші дні я майже не спала.

А ще ми зібрали тривожні рюкзаки, куди поклали ліки та речі для першої медичної допомоги, документи, невелику кількість одягу, сухий пайок, воду, запальнички, павербанки та зарядки. Слава Богу, нам не довелося ними скористатися.

До речі, як кумедний факт: у нас були проросійські родичі в росії. Вони зателефонували моїй бабусі й сказали, що в Україні при владі нацисти-бандерівці, і це ми самі себеобстрілюємо.

Перші дні було дуже лячно. Постійно було чути прильоти. Світла та води могло не бути днями, повітряні тривоги не припинялися. У магазинах був дефіцит продуктів, і завжди багато людей. Коли не було світла, мижили при світлі церковних свічок. На щастя, тітка Наташа з мамою одразу закупилися продуктами, тому з ними проблем не було. А от воду треба було берегти, оскільки вона часто припинялась. Найдовше в нас не було світла три-чотири дні, а води — два.

Ми постійно листувалися з друзями, обговорювали, що, як і де. На жаль, половина з моїх друзів виїхала за кордон, і в мене на зараз майже нікого не залишилося.

Мій стан тоді дуже важко пояснити словами. Спочатку я відчувала ступор, паніку і шок, потім — постійну тривогу та апатію. В голові пульсували думки про те, що я чи мої родичі й друзі можуть у будь-який момент померти.

Моя мама хотіла піти на війну хоча б медиком. Я дуже хвилювалася за неї, плакала, намагалася відмовити від цієї ідеї. Батька в мене не було — він помер у 2016 році під час АТО. І тому мама була моєю єдиною близькою людиною. Для 11-річної дитини це був величезний стрес. На щастя, мама залишилась зі мною.

З часом прильотів стало менше, світло вимикали не так часто, здавалось, що потрохи життя налагоджувалось Але дещо так і не змінилося на краще — це навчання, яке так і не стало звичайним, а залишилось в онлайн. Спочатку в нас були тільки онлайн-уроки через карантин, а потім — через війну. Тому фактично нормально завершеними в мене були тільки чотири класи початкової школи.

Але життя продовжувалося. Я так само ходила гуляти, купатися на кар'єрі й з часом звикла до того, що щось летить, десь прилітає. І звикла до тривог.

Я несвідомо намагалася не думати про небезпеку, щоб не робити собі ще гірше. Коли я дізнавалася про події на фронті, у Маріуполі та інших місцях, то ще довго не могла відійти від сумних звісток.

Але я ніколи не хотіла сидіти склавши руки. Я теж хотіла бути хоч якось корисною захисникам-воїнам. У нас у школі плели маскувальні сітки, збирали гуманітарну допомогу. Я була однією з перших охочих, також збирала гуманітарну допомогу. Мені було приємно на душі від розуміння, що це може врятувати чиєсь життя.

Моя мама часто думала, що, поки є можливість, нам треба виїхати за кордон як біженцям, але ми так цього і не зробили. Згодом мама зустріла чоловіка, якого щиро покохала. І з часом ми переїхали до нього у місто Рівне.

Там теж не було повністю спокійно. Якось у нашому районі, недалеко від будинку, був приліт у завод чи електростанцію. З мого вікна було видно вибух і полум'я, дуже багато диму. Було дуже страшно.

Потім я дізналася від подруги, яка залишилася у моєму рідному місті, що недалеко від її дому було влучання в житловий багатоповерховий будинок. І від цього повідомлення стало дуже боляче.

Я почала ходити до школи, знайшла нових друзів і жила далі своє життя. Я й надалі спілкувалася зі своїми друзями та родичами з Київської області, влітку приїжджала до них на цілий місяць. Моя мама теж знайшла нових знайомих у рівному, почала працювати військовим психологом і волонтерити.

Ми швидко звикли до нового місця, і все було просто чудово, але знову було одне «але», через яке в нас з'явилися нові труднощі.

А якщо говорити коротко, то вийшло так, що через російські спецслужби я потрапила до Рівненського слідчого ізолятора.

Але це вже зовсім інша історія...

Я дуже рада, що у мене в цьому проєкті з'явилася нагода розповісти про своє життя під час війни.

Її я зустріла дитиною. Мені часто бувало дуже лячно, але я помітила, що з часом стала звикати до багатьох страшних подій та повідомлень. А в дні, коли менше тривог та прильотів, коли світло вимикають не часто, то здається, що ми живемо звичайне життя, і навіть у тяжкі часи є місце радісним та смішним моментам.

Я нікому не побажаю пережити війну у своїй рідній країні, навіть ворогу.

Софія Полупан

14 років

Софія родом із міста Лимана на Донеччині, а нині живе у місті Шептицькому на Львівщині. Попри вимушений переїзд, Софія продовжує навчатися у рідному Лиманському ліцеї №1, писати вірші й оповідання, займатися волонтерством, відкривати для себе музеї та історичні місця Львівщини.

Її творчість уже має вагомі здобутки: Софія стала фіналісткою конкурсу ЮНІСЕФ «Поезія заради миру 2026», посіла друге місце у конкурсі авторської поезії «ЯwriteR», є переможницею та призеркою численних обласних конкурсів.

Софія вчиться долати труднощі, не втрачати віри в Перемогу й розвивати свої творчі здібності, незважаючи на війну. Найбільше мріє про мир і день, коли зможе повернутися додому.

Щоденник Софії: вижити й запам'ятати

24 лютого 2022 року.

м. Лиман, Донеччина

Мені дев'ять років. Мій старий щасливий світ помер сьогодні о п'ятій ранку. Мене розбудив не будильник, а далекі, дикі вибухи. Я вперше побачила, як у мами тремтять руки. Вона влетіла в паніці до кімнати й вимовила одне, але страшне слово: «Війна!» Вибухи доносились із Луганщини, того ранку ракетних ударів зазнав Краматорськ.

Лютий — перша половина березня 2022 року

Мені здалося, що моє дитинство скінчилося за одну секунду. Заняття перевели в дистанційний режим. З кожною сиреною ми бігли до підвалу. Разом зі мною там знайшов прихисток мій котик Басик — моя улюблена іграшка.

16 березня 2022 року.

Довгоочікуваний дзвінок із Маріуполя

У підвалі ми сидимо уже тижнями. Тут дуже холодно і вогко. Бабуся постійно молиться в кутку, перебирає пальцями хустку. Крізь темряву мені хочеться бачити сонце. Як бути далі?

З початку війни ми не знали нічого про долю мого рідного дядька, який опинився в заблокованому, палаючому Маріуполі. Зв'язку з ним не було, і ми щоночі молилися, щоб він просто був живий. І ось сьогодні раптом у бабусі запрацював телефон. Вона схопила його тремтячими руками, і крізь шипіння зв'язку ми почули довгоочікуваний, хрипкий, але такий рідний голос дяді! Він сказав лише кілька слів: «Я живий. Я вибрався з Маріуполя. Ма, це справжня війна, виїжджайте. Вас чекають на Львівщині».

Мама подивилася на бабусю і тихо, зовсім без емоцій, сказала: «Мусимо тікати, війна наближається й до нашого міста».

Під канонаду вибухів — вони доносилися то із Сєвєродонецька, то з Ізюма — ми вже бігли до евакуаційної машини. Я плакала так, що боліли очі. Хотіла взяти свого плюшевого Басика, але мама благала: «Залиш, Софійко, немає місця, тільки документи, теплі речі». Моя улюблена іграшка так і залишилася сидіти на підвіконні. Ми вирушили у невідомість.

25 березня 2022 року.

Маленьке місто на Львівщині

Наш потяг прямував на захід. Рухався у повній темряві. Бабусі в дорозі було дуже зле з серцем. Тепер ми живемо в орендованій маленькій квартирі на Львівщині. Навколо розпускаються листочки на деревах, люди ходять спокійно, діти сміються на майданчиках. Але цей спокій мене вбиває. Мені хочеться

кричати: «Як ви можете радіти, коли мій Лиман нищать бомбами?!» Я постійно здригаюся від гучних звуків. Грім чи раптовий стукіт дверей — і я вже подумки лечу в підвал, серце вискакує з грудей. Мені страшно. Я почуваюся чужою піщинкою, яку викинуло далеко від дому.

24 квітня 2022 року.

День трауру для шкільної родини

Сьогодні біль розриває серце. Не можу повірити, що відлетіла в засвіти моя однокласниця Вєроніка Д. — світла, щира дівчинка, чий голос і усмішка ще донедавна наповнювали стіни рідного класу. Її сім'я, як і моя, також шукала захист у підвальному приміщенні Лимана. Але ворожий уламок обірвав дитяче життя. Ця втрата — непоправний біль для родини, для кожного з нас. Від Донеччини до Львова війна забирає найдорожче, залишаючи по собі пустку й невимовну тугу. Словами важко передати весь біль від такої втрати. Світла пам'ять про тебе, наш Небесний Янголе, назавжди залишиться в наших серцях. Спочивай з миром, Вєронічко.

20 травня 2022 року.

Наш перший холодний травень

Майже два місяці на чужині. Починаю розуміти, що мої сльози не допоможуть мамі й бабусі. Я маю бути сильною заради них. Тепер я господиня в нашій квартирі. Я навчилася сама варити простий суп, прибирати в оселі та заварювати бабусі заспокійливий чай із трав. Коли мама повертається ввечері змучена роботою, я просто мовчки обіймаю її. Це моя маленька допомога, мій спосіб боротися. А ще я почала малювати. Малюю наш Лиман — але не в диму, а зеленим, квітучим, вільним. Коли я малюю, мої страхи затихають, а пальці перестають тремтіти.

15 вересня 2022 року.

Нові знайомства

Сьогодні був дуже зворушливий день — я почала спілкуватися з місцевими дітьми. Я страшенно боялася, що з мене сміятимуться через мій східний акцент або вважатимуть чужою. Але львівські діти ви-

явилися неймовірними. Вони ділилися цукерками й розпитували про Донеччину без жодного підколу. У мене з'явилися перші справжні друзі. Я більше не боюся знайомитися.

5 жовтня 2022 року.

День, коли кімната німіла

Сьогодні на екрані маминого телефона висвітилося: «Тітка Валя. Лиман». У нашій кімнаті миттєво зупинився час. Мама тремтячим пальцем увімкнула гучний зв'язок. У динаміку за сотні кілометрів ми почули страшне, глухе бабахкання — там досі стріляють. Тітка Валя плакала в слухавку. Вона сказала, що у нашому будинку вилетіли всі шибки, багато руйнувань. А на підвіконні вона бачить мого котика Басика. Він чекає. Бабуся закрила обличчя руками й беззвучно заплакала. Але тітка Валя раптом сказала нам: «Дівчатка, тримайтеся там, на Львівщині! Головне, що ви живі. Ми ваш дім бережемо, відбудуємо все!» Мама пообіцяла, що ми скоро повернемося, і швидко вимкнула телефон, бо сльози вже душили її. Цей дзвінок розірвав нам душу, але дав таку силу! Наш Лиман живий. Він бореться. І ми будемо боротися. У ці дні йшла зачистка нашого міста від окупантів.

30 листопада 2024 року.

Мої мрії...

За два роки, на жаль, ворог так і не дав можливості нам повернутися додому. Продовжую навчання у своєму рідному ліцеї дистанційно. Але віра в зустріч із рідним містом живе в моїй родині. З'явилося чітке усвідомлення того, що майбутнє країни залежить від кожного з нас — від наших вчинків, рішень і віри в Перемогу. Мама, окрім роботи, займається волонтерством і мене долучає. Бабуся знайшла в собі сили, натхнення на нові поезії — моя Мила Василенко відома в Донеччині й Україні поетеса. Я відвідую музеї, збираю свідчення від захисників-військових про реальні події, пишу есе й вірші та мрію про скорішу Перемогу, про той день, коли

...Заб'ють покинуті підвали,
Що нас від «Градів» рятували.
І запанує всюди тиша —
Країна стане найсильніша!

Цей авторський вірш був надрукований у регіональній збірці, за участь у конкурсах я маю дипломи переможця.

25 грудня 2024 року.

Запах дому

Сьогодні мої нові друзі зробили щось неймовірне. Вони знають, як ми сумуємо за домівкою, сосновим лісом і блакитними озерами. Тому принесли мені в подарунок велику пухнасту гілочку, яку знайшли у місцевому парку. Ми поставили її у вазу на столі. Коли сосновий аромат заповнив усю кімнату, ми з мамою й бабусею плакали від щастя і вдячності, згадуючи лиманський ліс.

Я дивилася на цю гілочку і зрозуміла головне: війна може спалити міста й забрати мої іграшки, але вона безсила проти дитячої незламності, любові моєї родини та щирої людської доброти. Я подолала свій розпач і більше не боюся. Як світло перемагає темряву, так і мій народ переможе ворога. І скоро я повернусь у рідне місто на Донеччині.

Поліна Сєрой

17 років

Поліна родом із селища Велика Новосілка Донецької області, а нині живе в місті Нетішині Хмельницької області. Навчається у Нетішинському професійному ліцеї. Одне з її захоплень — шиття, а ще вона цінує можливість змінюватися, вчитися нового та рухатися вперед.

Для Поліни бути «сильнішою за темряву» — означає не згасати й знаходити в собі сили запалювати світло для інших. Навіть після важких випробувань вона прагне зберегти в собі тепло та надію.

Її найбільше бажання просте й зрозуміле — мир, спокій і тиша. Щоб можна було жити без страху, навчатися, творити й будувати своє майбутнє.

Плекати світло

Кажуть, що світло завжди перемагає темряву. Раніше я чула цю фразу як гарні слова з книжки — таку, у яку віриш, бо так прийнято. Тоді я ще не знала, що одного дня муситиму перевірити її на собі. І що відповідь на це питання виявиться зовсім не такою простою, як сама фраза.

Мене звати Поліна. Я з Донецької області, із селища Велика Новосілка. Мені було тринадцять, коли вперше завила сирена — і разом із її пронизливим звуком у моє життя увійшло те, чого я ще не вміла назвати страхом. Тоді я вперше зрозуміла, що світло не перемагає само, адже його, як щось живе й крихке, треба берегти, щоб воно не згасло, коли темрява стає сильнішою.

Але, мабуть, найстрашніше — не тоді, коли навколо стає темно. Найстрашніше — коли людина звикає до темряви й перестає шукати світло... Я не хочу звикати.

У підвалі школи ми з мамою, татом і трирічною сестричкою провели багато днів разом. Поруч із нами було ще майже двісті людей. Телефон розрядився на другу добу. Я рахувала час за їжею: принесли хліб — значить, ранок; стало темно і тихо — значить, ніч.

Найстрашнішими були не самі вибухи, а тиша після них — у якій не можна було зрозуміти, чи все скінчилося, чи тільки розпочнеться знову. У ту тишу вміщалося все найгірше, що могло статися.

Трирічна сестричка питала про кота, про іграшки, про бабусин пиріг — про звичайні маленькі речі, що раптом стали найважливішими у тому підвалі. Мама трималася заради нас усіх, а тато просто мовчав. Я ж уперше в житті боялася не за себе, а за тих, кого люблю. Це інший страх. Він триває довше за будь-яку темряву.

Ми виїхали 6 квітня автобусами. Кожен тримав на колінах по одній сумці — більше не можна було взяти. За вікном пливли квітневі поля, і якби не звук десь позаду, можна було б подумати, що це просто подорож. Але всі знали: це втеча.

Того ж дня наша родина розділилася, як розділяється все, що потрапляє під удар. Я з татом, мамою, сестричкою, бабусею й дідусем по маминій лінії їхала до Умані. Бабуся по татовій лінії — до Чернівців, а

дідусь залишився вдома. Він не хотів їхати, доки його не евакуювали примусово.

Коли тато дізнався, де дідусь, він вирушив із Умані до Львова. Бабуся — з Чернівців. Вони шукали його разом, з різних кінців країни, і знайшли. Потім приїхали ми — я, мама і сестричка.

Так ми зібралися знову. Не вдома, але разом. Саме тоді я подумала: якщо люди здатні йти одне одному назустріч навіть тоді, коли все навколо намагається їх розділити, то це, мабуть, і є та сила, про яку говорять, коли кажуть про перемогу над темрявою.

Я не знаю, чи стоїть наш дім, чи ціла гойдалка біля яблуні, на якій мене колихали дідусь із бабусею, коли я була ще зовсім маленька.

Знаю тільки, що моє дитинство залишилося там — обірване посеред речення, як розмова, яку ніхто не встиг завершити.

Тепер я відкриваю переписки з однокласниками не для того, щоб щось розповісти, а щоб перевірити: є зелена цятка чи немає. Онлайн — значить, живий. Ми більше не пишемо «Привіт». Ми пишемо: «Ти живий?» — і знаємо, що це питання зовсім про інше.

Є одна переписка, яку я не можу видалити. Написала туди ще в березні 2022-го. Сіра галочка. Не прочитано. Іноді пишу туди знову, просто так, бо ця маленька зелена цятка на екрані — теж своєрідне світло, за яким я завжди стежу, наче від нього залежить щось важливіше за просто інтернет-з'єднання.

Право на життя — це не тільки не бути вбитою. Це мати гойдалку. Мати бабусин пиріг. Мати переписку, в якій зрештою з'являється відповідь. Це право на дім, на безпеку, на можливість просто бути дитиною — і не рахувати секунди між вибухами.

Мені зараз сімнадцять. Моя родина починає все спочатку — без майна, без звичного побуту, маючи за єдину опору благодійну допомогу. Мої рідні служать у лавах ЗСУ. Я живу з цим щодня.

Але поруч завжди були люди, які тримали світло, коли в мене самої на нього не залишалося сил. Волонтери, які привезли перші речі в наше тимчасове житло, коли в нас не було нічого свого. Люди, які просто запитували, як я, і чекали на справжню відповідь, а не на «нормально». У Нетішинському професійному ліцеї є викладач, який першим запропонував мені розповісти свою історію вголос — не для оцінки, а тому, що вважав: її варто почути. Я довго вагалася, а потім зрозуміла: якщо мовчати, це світло згасне саме там, де могло б горіти найяскравіше, — у словах, які могли б почути інші.

Тому тепер я не мовчу. Я розповідаю свою історію — у ліцеї, на заходах, у розмовах із тими, хто готовий слухати. Не тому, що це легко, а тому, що мовчання нічого не змінює. Кожне слово, яке я знаходжу для цього болю, — це крок від підвалу до себе. Від жертви — до людини, яка сама вирішує, ким їй бути далі.

Я не хочу бути символом. Хочу бути звичайною — мати дім, двір, однокласників, які відповідають на повідомлення вчасно. Це небагато. Це мінімум. Але, можливо, саме з таких малих, звичайних речей і складається те світло, яке ніхто не зможе забрати вдруге.

Мені болить моє дитинство — не тому, що воно скінчилося, а тому, що його обірвали посеред речення. Мені болить пам'ять про тих, хто більше не відповідає. Мені болить світ, у якому дитина мусить доводити, що заслуговує жити.

Але я тут. Я живу. Я вчуся. Я пам'ятаю. Я говорю!

І я мрію — не всупереч усьому пережитому, а разом із ним. Мрію про день, коли не буде сирен. Коли діти знатимуть підвали лише як частину будівлі. Коли слово «додому» знову стане простим і світлим. Коли «Ти живий?» здаватиметься дивним питанням — бо відповідь буде очевидною.

І коли я нарешті повернуся до тієї гойдалки біля яблуні — вона буде там, а я більше не боятимусь просто сидіти на сонці, нічого не рахуючи і нічого не чекаючи.

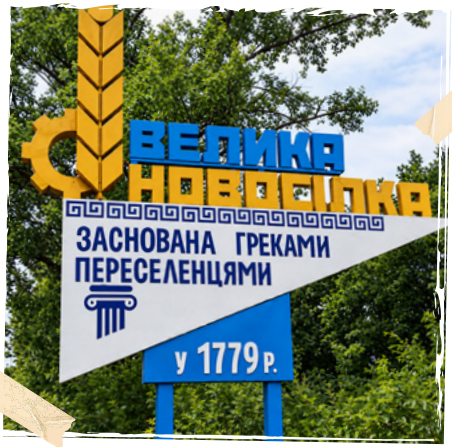
Підвал — це не місце для дитинства. Мовчання — це не відповідь на злочин.

Я не знаю, чи справді світло завжди перемагає темряву — так легко й беззастережно, як про це пишуть у книжках. Але я знаю інше: світло не перемагає само. Його треба берегти щодня — маленькими, майже непомітними рішеннями: говорити, коли легше мовчати; пам'ятати, коли хочеться забути; любити, коли страшно; жити, коли війна вчить виживати.

Можливо, саме з таких маленьких вогників і починається велике світло.

І поки ми, діти цієї війни, не дозволяємо йому згаснути в собі, темрява не може назвати себе переможницею. Бо скільки б темряви не було навколо, завжди знаходиться хтось, хто запалює світло.

Я вірю, що ним будемо ми. І тоді темрява відступить. Не тому, що вона стане слабшою, а тому, що ми станемо сильнішими за неї!

Олексій Шуман

13 років

Олексій родом із села Добропілля на Донеччині, а нині живе на Дніпропетровщині, у місті Павлограді. Навчається у Павлоградському міському ліцеї. У вільний час любить грати в комп'ютерні ігри, гуляти з друзями та займатися спортом. Особливо пишається тим, що працює над собою, стає сильнішим і не здається, навіть коли щось не виходить із першого разу.

Для Олексія бути «сильнішим за темряву» — означає не боятися труднощів, залишатися наполегливим і мати сили захистити себе та тих, хто йому дорогий.

Він мріє вступити до університету, досягти своїх цілей, стати сильним і незалежним, а найголовніше — щоб його близькі були в безпеці.

Моя історія сили: погляд назад, щоб іти вперед

Коли мені було два роки, світ здавався абсолютно безпечним і зрозумілим. Я не знав, що таке страх, адже діяв за простим правилом: якщо впаду — мама підніме, якщо заплачу — мене заспокоять. Світ дорослих здавався бездоганним механізмом, де кожен знає, що робить, а будь-яка проблема вирішується обіймами чи доброю казкою на ніч.

У 2014 році я ходив до дитячого садка, грався машинками й щиро не розумів, чому дорослі так дивно й напружено дивляться у вікно, коли надворі гримить, наче під час літньої грози. Я чув вибухи, лякався літаків, що летіли надто низько, але швидко забував про це. У дитинстві все минає швидше, ніж ти встигаєш усвідомити масштаб катастрофи. Дитяча психіка має дивовижний захист — вона просто відфільтровує чужу тривогу.

Я підріс. Пішов у перший клас — і світ навколо спалахнув яскравими кольорами: школа, бокс, репетитор з англійської, друзі, з якими ми билися на перервах, але вже за хвилину ділилися солодощами. Початкова школа була часом, коли я вперше відчув себе особистістю з власними мріями та характером. Але потім прийшов COVID-19 і перекреслив нормальність. Ми опинилися зачиненими по домівках, дивилися в холодні квадрати екранів і чекали, коли закінчиться цей «арешт». Ми ще не знали, що це був лиш початок, а справжнє випробування чекало попереду.

Я закінчив перше півріччя третього класу, коли настало 24 лютого.

Пам'ятаю не так страх, як глибоку, крижану розгубленість. Саме тоді вперше похитнулася моя віра в дорослих: батьки мовчали, намагаючись сховати паніку за метушнею, сестра тримала на руках маленьку дитину, і в повітрі висіло лише одне запитання: «Куди їхати?». Виявилося, що дорослі — не всемогутні велетні. Вони так само не мали плану і не знали, що робити, коли руйнується світ.

Випадково знайшлися добрі люди, які запропонували нам порожній будинок на Кіровоградщині. Ми запхали в маленьку машину все, що могли вмістити з минулого життя, і поїхали. Їхати в нікуди було страшно, але залишатися в невідомості — ще страшніше. Саме під час тієї довгої евакуації до мене прийшло перше доросле усвідомлення: дім — це не

стіни, не меблі й не іграшки. Дім — це люди, які поруч із тобою у темряві.

Дорога здавалася безкінечною. Навчання не зупинялося навіть під час втечі від війни, тож я писав контрольну з математики просто на задньому сидінні автомобіля. Саме тоді я почав гризти нігті. Це була не просто погана звичка, а спосіб, у який моя нервова система намагалася впоратися з тихим, невидимим стресом. Війна в'їлася в мої тілесні звички й залишила слід у дрібницях. Я й досі змагаюся з цією тривогою, але знаю: якщо вистояв під бомбами, то зможу перебороти й це. Бо війна закінчується, а життя триває.

На Кіровоградщині панувала тиша: річка, ліс, риболовля — там я вперше за довгі місяці відчув, що можна просто дихати на повні груди. Проте туга за рідним домом була сильнішою, і ми повернулися, сподіваючись, що найгірше позаду. Люди поверталися, місто оживало, і ми заспокоювали себе ілюзією, що ракети більше не впадуть на мирні вулиці. Ми помилялися. Світ дорослих виявився набагато більш жорстоким і несправедливим, ніж пишуть у підручниках. Ворог виявився безжальним до дитячих мрій, батьківських надій і самого права жити.

Згодом ми змушені були знову змінити життя й переїхати до Павлограда. Почати все з нуля: нова школа, нові обличчя, новий ритм. Зараз ми часто бігаємо в укриття під час тривог. Іноді ми дуріємо там, обкидаємося бананами чи вигадуємо дурнуваті жарти. Збоку це може здатися легковажністю, але це наш захисний панцир і спосіб не збожеволіти від звуків сирен.

Саме тоді я почав замислюватися про несправедливість. Чому ми, діти, мусимо розплачуватися своїм дитинством за божевілля дорослих, які розв'язали цю війну? Чому замість першого кохання, спортивних перемог чи простих прогулянок під сонцем ми вивчаємо правила мінної безпеки й розрізняємо типи ракет за звуком?

З цими думками прийшов і новий досвід. У новій школі я вчився відстоювати власні кордони. Зіткнувся з тим, що не всі люди щирі, що підлітки бувають жорстокими, а світ дорослих — сповненим байдужості. Коли здавалося, що мене ніхто не розуміє, мама сказала: «Не всім ми маємо подобатися, і ми не зобов'язані подобатися всім. Головне — залишатися вірним собі». Ця думка стала моїм щитом. Вона допомогла прийняти себе, зняти рожеві окуляри й подивитися на світ без ілюзій, але й без ненависті.

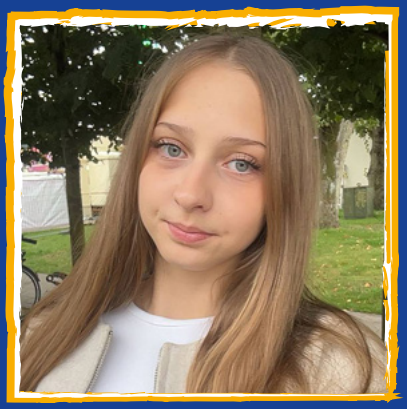
Озираючись назад, я бачу не лише біль, руйнування та страх. Я бачу власну трансформацію. Війна забрала в мене безтурботність, але дала глибину. Я навчився цінувати кожен день, кожну щиру усмішку, кожне тепле слово, сказане напівпошепки в сирому укритті. Я зрозумів, що справжня сила не в тому, щоб удавати із себе залізного й ніколи не плакати. Вона в тому, щоб мати мужність заплакати від болю, а потім витерти сльози, підвестися й іти далі.

Моя опора сьогодні — це рідні, справжні друзі та маленькі щоденні перемоги: складена на відмінно контрольна, прогрес у підтягуванні та віджиманні чи щира розмова під час чергової тривоги. З цих дрібних уламків щодня складається моє внутрішнє світло.

Я не знаю, коли закінчиться ця війна і скільки ще випробувань чекає на моє покоління. Але точно знаю одне: вона нас не зламала. Вона змусила нас подорослішати раніше часу, зробила мудрішими, загартувала й водночас зробила чутливішими до чужого болю.

Колись я розкажу своїм дітям про ці дні. Вони дивитимуться на мене з подивом і, мабуть, не одразу повірять, що таке було можливо. Але я пам'ятатиму кожну деталь. І найголовніше, що я їм передам, — це знання про те, що навіть у найтемніші часи можна знайти світло. Його не треба чекати ззовні, його треба запалювати всередині себе: у дружбі, у любові до родини, у вірності власним мріям.

Це історія про стійкість, надію та внутрішню силу. Ми вистоїмо. Ми вже вистояли.

Марія Батраченко

14 років

Марія родом із села Липці Харківського району, а наразі через війну тимчасово проживає в місті Клоппенбург у Німеччині. Вона навчається в 9 класі Комунального закладу «Лук'янцівський ліцей». Марія любить слухати музику, дивитися фільми, малювати та проводити час із родиною. Вона пишається своїми успіхами у вивченні іноземних мов, прагненням постійно вдосконалюватися та готовністю долати нові виклики.

Для Марії бути «сильнішою за темряву» — це не дозволяти труднощам зламати себе. Це вміння продовжувати йти вперед попри страх, знаходити внутрішні сили не здаватися і вірити, що за темними часами обов'язково прийде світло.

У майбутньому Марія мріє знайти улюблену справу, побудувати успішну кар'єру та отримувати справжнє задоволення від життя. А її головне прагнення пов'язане з малюнком, який вона представила на конкурс.

Надія Баличева

18 років

Надія родом із міста Південного на Харківщини, нині навчається у Харківському кооперативному торгово-економічному фаховому коледжі. Любить читати, займається пілатесом і силовими тренуваннями.

Надія стала переможницею районного етапу конкурсу «Молода людина року», має успіхи в навчальних і творчих конкурсах, займається волонтерством, підтримує ЗСУ та розвиває медіапростір коледжу.

Для Надії бути «сильнішою за темряву» — означає продовжувати рух, навіть коли страшно чи важко. Вона вміє відновлювати сили, підніматися після складних моментів і знову йти вперед.

Її мрія — мирне небо, повернення полонених до своїх родин і суспільство, у якому більше поваги, підтримки та людяності.

Як темрява навчила мене жити

Взимку, 24 лютого 2022 року, наше життя змінилося. О 5-й годині ранку до моєї кімнати забіг мій молодший брат зі словами: «Надя, швиденько прокидайся, почалася війна, наше місто обстрілюють». У той момент перше, що лунало в голові: «Нехай це буде просто сон», але, на жаль, звуки за вікном доводили протилежне. Зараз мені здається, що я навіть подорослішала за якусь мить від тих почутих слів. Яким же сірим і лячним був той ранок у житті багатьох людей!

Батьки швидко збирали документи, якийсь одяг, телефонували рідним. Деякі рідні опинилися під жахливими обстрілами, а згодом — у пеклі окупації. Якогось чіткого плану не було, але тато з мамою діставали матраци, ковдри, теплі речі, їжу, воду і намагалися у погребі облаштувати хоч якесь укриття. До нас приїхали бабуся, дідусь та тітка зі своєю сім'єю. А я все намагалася, дивлячись телевізор, почути: скільки це божевілля триватиме? Де що відбувається? Було дуже страшно чути все нові й нові звуки вибухів.

Навчаючись у 7 класі у мирні часи, на уроках з історії мій однокласник з Донбасу ділився історіями про війну, через які пройшла його сім'я. Розповідав, як окупанти жорстоко побили його батька за український прапор у машині. Тоді в лікарні їм сказали: «Ще б два удари — і він би не вижив». У той час я не уявляла, що війна торкнеться і мого рідного Харкова.

Перші ночі ми майже не спали, були весь час одягнуті, намагалися одне одного підтримувати, ділилися продуктами, бо в магазинах починали пустіти полиці. Школи зачинили на канікули на невизначений час. Ми втрьох — я, мій брат та двоюрідна сестричка — намагалися відволіктися іграми на телефонах від того, що відбувається за вікном. Так минув місяць. Рідні поїхали з міста у більш безпечне місце. Бабуся і дідусь були то з нами, то у себе вдома. Згодом відновилося дистанційне навчання, ми потихеньку почали вчитися. А у вільний час від навчання з подружкою знаходили розраду в танцях. Але танці вже не були такими безтурботними, як до 24 лютого.

Крутий поворот у житті настав у лютому 2023 року, коли бабуся надіслала мені повідомлення про набір до Молодіжної ради нашої громади. Для мене це було не просто повідомлення, а поштовх спробувати вийти за свої рамки. Вже в березні я прийшла на свої перші збори, і з того дня розпочався новий етап мого життя. Майже щотижня були тренінги, проєкти, заходи, спортивний марафон щосуботи, які захопили мене повністю, і більшість своєї енергії я направляла саме туди. Я вчилася працювати в команді, пропонувала й реалізовувала власні ідеї. Свідомо поринула в це з головою, аби витіснити постійну тривогу та нав'язливі думки активністю та розвитком. І хоча восени через вигорання та брак сил на реалізацію творчих ідей прийняла для себе рішення піти з ради. Не шкодую про це рішення, бо мені навіть зараз здається, що тоді це було єдиним правильним рішенням. Я все одно безмежно вдячна людям, які були тоді зі мною поруч, підтримували, надихали, та за той досвід, який навчив мене берегти внутрішній ресурс.

А потім розпочався 9 клас — згадуючи цей період, одразу стає важко на душі, бо він видався надзвичайно складним, але водночас насиченим. Мене обрали президентом школи, і я почала займатися організацією дитячих свят, готуючи казкові заходи до Нового року та Дня Святого Миколая. Паралельно навчання — уроки, купа домашнього завдання, олімпіад. Я завжди була активною, проте в умовах війни ця діяльність перетворилася на мій власний спосіб психологічного виживання та можливість пізнавати себе з іншої сторони. Навчання, що тривало від ранку до пізньої ночі, безумовно принесло жаданий результат: я закінчила 9 класів із відзнакою та похвальним листом, продемонструвавши високі досягнення з української та зарубіжної літератур, української мови, трудового навчання й основ здоров'я. Але згадувати той період не хочеться, бо за результатом — недоспані ночі, сльози та втома.

Лише літо 2024 року стало справжнім етапом творчого прориву. Я перевтілювалася в роль Мавки на тематичному випускному для 4 класу, виступала ведучою та господинею свята на випускному вечорі 11-го класу і навіть танцювала випускний вальс. У ті миті я починала прокидатися та відчувати справжнє щастя, адже мені подобалося дарувати радість оточуючим. Мені часом здається, що саме завдяки тим шкільним заходам, репетиціям та випускним я досягла таких масштабів у коледжі.

І ось настав найважливіший момент — вступ до Харківського кооперативного торгово-економічного фахового коледжу на спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», який відкрив переді мною нові горизонти. Хоч школу я закінчила з відзнакою, саме тут отримала значно більше глибоких і практичних знань. З перших днів навчання я долучилася до роботи прес-центру, творчого, радіо та профорієнтаційного центрів. Згодом мені довірили посади заступниці голови трьох напрямків (творчий, радіо, прес-центри), а на другому курсі я очолила радіомовлення. Тут творчість та навчання стали моїм справжнім захопленням. Щодня йду на пари з радістю, адже це приносить задоволення та відкриває переді мною нові можливості.

Сьогодні моє життя — це безперервний та натхненний рух. У коледжі я точно знайшла себе, і для мене це лише початок. Хто я така, щоб зупинятися й не рухатися вперед? Адже життя — це рух, а рух — це життя. Моє становлення та формування як особистості в коледжі я часто порівнюю з вірусним трендом із подкасту Маші Єфросиніної: «Я брала участь у всіх концертах! Танцювати — я. Співати — я. "Але ж, Машо, ти погано співаєш!" — А мені байдуже, я все одно буду співати!». Бо справи, якими я зайнята в коледжі, окрім навчання, важко перерахувати на пальцях: регулярно проводжу прямі етери, готую матеріали для сайту й Telegram-каналу коледжу, ввела авторську рубрику «Поради» та «Меми», створюю контент для TikTok. Поряд із цим я активно займаюся профорієнтаційною роботою: провела понад 15 виховних годин для студентів та організувала понад 15 онлайн-зустрічей для

школярів Харківщини, розповідаючи їм про можливості коледжу. Водночас я здобувала важливі перемоги в конкурсах: виборювала перші місця в обласному економічному конкурсі «Ліга першості» та на коледжівських етапах конкурсів імені Т. Шевченка й П. Яцика, посідала призові місця в конкурсах читців поезії Ліни Костенко та до Дня ЗСУ. Також стала переможницею районного етапу міського конкурсу «Молода людина року 2026». Увесь цей час я утримую й чітку громадянську позицію: використовую свої медійні ресурси для поширення інформації про благодійні збори, роблю донати та мотивую студентів підтримувати наші Збройні Сили.

Цей насичений шлях дав мені головне — віру у власні сили та розуміння свого покликання. Досвід керівництва трьома центрами та підтримка студентського колективу надихнули мене на новий великий крок. Наразі я поставила собі амбітну мету та будую плани на майбутнє: буду балотуватися на посаду голови Студентської ради коледжу. Я відчуваю в собі достатньо наснаги, ідей та відповідальності, аби вести молодь за собою, відстоювати її інтереси та створювати простір, де кожен студент зможе розкрити свій потенціал навіть у найважчі часи.

Війна стала для мене болючою темою, бо зараз на фронті стоять мої найрідніші люди. Мій дядько та хресний моєї мами зараз воюють і щодня несуть службу у лавах захисників. Кожного дня ми молимося за них, переживаємо, чекаємо короткого «+» у повідомленнях. Та, якщо чесно, у глибині душі кожен захід, кожну виховну годину, кожен допис чи сценарій, який пишу, роблю та організовую, пропускаю крізь серце та присвячую саме їм. Я вкладаю в це усю свою душу, час, бо хочу, щоб наші воїни знали, що ми не просто чекаємо — ми ростемо, творимо й бережемо ту Україну, заради якої вони тримають небо та землю.

Я навчилася жити з викликами, які з'явилися, коли почалося повномасштабне вторгнення. Чашка чаю, випита в тиші, а не під звуки сирен; написаний виховний захід за наявності інтернету, а не без нього; виконане домашнє завдання зі світлом, а не при свічці, та можливість бути поруч із рідними — це те, що тепер я ціную по-справжньому. Більше я не боюся труднощів, вони мене загартовують, за це хочу подякувати нашим захисникам, що дають приклад не здаватися. Кілька днів тому почула дуже надихаючу цитату Ніколь Рейш з її книги «Моє небесне щастя», де сказано: «Навіть після найтемнішої ночі настає світанок, а сильний дощ закінчується веселкою». Тож я вірю, що нас обов'язково чекає мирний світанок та веселка у сильній, незалежній Україні.

А завершити цей твір мені хотілося би розповіддю про те, що нещодавно в бібліотеці мала нагоду побувати на зустрічі з військовим, який пройшов через пекло ворожого полону, аж 3 роки... Найбільше викликало емоції те, що він зробив, коли нарешті опинився на рідній землі, — впав на коліна й поцілував її. У цій дії було стільки любові, болю та полегшення, що моя подружка та присутні не змогли стримати сліз. Після почутих слів і розповідей мені неабияк хочеться, щоб якомога скоріше це змогли зробити всі наші воїни, які перебувають у полоні, та щоб кожні очі побачили вільну, мирну й незалежну Україну.

Зміст

Міла Єфремова 8
Владислав Малишев 9
Станіслав Пацюк 12
Єлизавета Окпокоро 15
Ольга Деревенець 18
Мирослава Сокоринська 20
Матвій Мацюк 22
Макар Левшенок 24
Денис Драгунов 25
Анастасія Касімова 28
Маргарита Єрмоченко 29
Анастасія Яковенко 31
Марія Кулєшова 32
Софія Волок 35
Владислава Луцюк 36
Даніл Циганок 38
Катерина Пономаренко 40
Софія Садовнича 41
Дмитро Надолішний 43
Поліна Капшук 44
Анастасія Войтенко 46
Надія Бєлікова 48
Олександра Стріляна 49
Емілі та Ніколь Кацко 51
Анастасія Мирошник 52
Варвара Псарьова 55
Вікторія Іващенко 56
Міла Дресь 58
Поліна Цибульник 60
Мілена Ключка 61
Софія Попова 63
Софія Дмитрієва 64
Зразковий дитячо - юнацький драматичний театр "Дарунок неба" 66
Іван Коцюба 67
Софія Собко 69
Єсенія Ковальова 72
Вероніка Барановська 74
Олена Голузинець 77
Анна Лозян 79
Єлізавета Швидка 81
Дарія Муравйова 84
Маргарита Міхаілян 87
Поліна Єфімова 89
Ганна Трембач 92
Марія Канівець 95
Софія Полупан 98
Поліна Сєрой 101
Олексій Шуман 104
Марія Батраченко 106
Надія Баличева 107

Дорогий читачу! Дорога читачко!

Ця книжка містить живі голоси покоління українців, на долю якого випало зростати в жахливі часи російсько-української війни.

Тут зібрані творчі роботи фіналістів літературно-мистецького проєкту «Сильніші за темряву»: тексти, малюнки, відео й аудіоісторії про пережите, втрати, вимушене переселення, дім, який довелось залишити, любов до рідних і силу, яка допомагає жити далі.

Ця книжка інтерактивна: її можна читати, слухати голоси авторів, переглядати відео та творчі роботи за допомогою QR-кодів.

Ці історії важливі як свідчення часу. Вони допомагають зрозуміти, як українські діти й молодь переживають війну: що відчувають, про що мріють, що втрачають і що допомагає їм триматися.

Це книжка про біль і пам'ять, любов і надію, дитинство, яке змінила війна, і силу духу, що виявилася сильнішою за темряву.

Нехай ці історії стануть джерелом світла, сили та опори для кожного, хто шукає власну стійкість.